

PROCURATURA
REPUBLICII MOLDOVA

ISSN 2587-3601
E-ISSN 2587-361X

REVISTA PROCURATURII Republicii Moldova

Nr.1/2019

ÎN REVISTĂ:

- Editorial
- Actualitatea în Procuratură
- Studii – Articole – Discuții –
Comentarii – Analize – Sinteze –
Opinii – Cercetări
- Jurisprudența Curții Constituționale
- Jurisprudența Curții Europene
a Drepturilor Omului
- Pagina Organelor de
Autoadministrare a Procurorilor
- Dosar Istoric – Studiu de caz

REVISTA **PROCURATURII** Republicii Moldova

Nr.1/2019

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Eduard HARUNJEN	Procuror General
Igor POPA	Adjunct al Procurorului General
Mircea ROȘIORU	Adjunct al Procurorului General
Iurii GARABA	Adjunct al Procurorului General
Ion GUCEAC	doctor habilitat în drept, profesor universitar, academician
Vitalie STATI	doctor în drept, conferențiar universitar
Igor DOLEA	doctor habilitat în drept, judecător la Curtea Constituțională
Adriana EȘANU	doctor în drept, conferențiar universitar, formator INJ
Ion CĂPĂȚÎNĂ	lector superior USM
Lilia MARGINEANU	doctor în drept, Decan ULM, Șef catedra drept privat.
Ovidiu PREDESCU	doctor în drept, profesor universitar, consilier al Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție din România
Mircea DUȚU	doctor în drept, profesor universitar, Director al Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Iurii GARABA	Adjunct al Procurorului General, redactor-șef
Ruslan POPOV	doctor în drept, Procuror-șef interimar al Secției avizare și propuneri de legiferare, redactor-șef adjunct
Adrian BORDIANU	membru CSP, procuror detașat
Inga FURTUNĂ	membru CSP, procuror detașat
Maria VIERU	procuror în Secția tehnologii informaționale și combaterea crimelor cibernetice
Elena NEAGA	procuror în Secția politici, reforme și management al proiectelor
Sergiu POPA	procuror delegat în Secția avizare și propuneri de legiferare
Cornelia VICLEANSCHI	ex-procuror

SECRETARIATUL TEHNIC DE REDACȚIE:

Dumitru PURICE	procuror în Secția tehnologii informaționale și combaterea crimelor cibernetice
Natalia MAMULAT	consultant în Secția tehnologii informaționale și combaterea crimelor cibernetice
Valeria CAPTARI	consultant delegat în Secția avizare și propuneri de legiferare

**Lucrarea dată este publicată cu suportul financiar
al Programului Consiliului Europei “Promovarea unui sistem de justiție penală bazat
pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” finanțat de Guvernul Norvegiei.**

ANUNȚ IMPORTANT

Analizele, comentariile și sintezele din prezenta publicație nu exprimă în mod necesar poziția oficială a Procuraturii Republicii Moldova și a Consiliului Superior al Procurorilor cu privire la problematica tratată, ci constituie opinia profesională și publicistică a autorilor acestora.

Reproducerea materialelor publicate este permisă numai cu acordul scris al Colegiului de redacție al Revistei Procuraturii Republicii Moldova și al autorului.

Numerele apărute ale Revistei Procuraturii Republicii Moldova sunt disponibile, în format electronic, pe pagina de internet a Procuraturii Republicii Moldova – www.procuratura.md.

NOTA REDACȚIEI

Condițiile de tehnoredactare le găsiți la rubrica Anunț de pe pagina de internet a Procuraturii Republicii Moldova – <http://procuratura.md/md/anunt/>.

CUPRINS

EDITORIAL

Eduard HARUNJEN: Cuvânt de felicitare al Procurorului General	7
Angela MOTUZOC: Cuvânt de felicitare al Președintelui Consiliului Superior al Procurorilor	9
Victor MICU: Cuvânt de felicitare al Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii	10
Ion DRUȚĂ: Cuvânt de felicitare al Președintelui Curții Supreme de Justiție.....	11
Nicolae URSU: Cuvânt de felicitare al Președintelui Asociației Veteranilor Procuraturii din Moldova	12
Diana SCOBIOALĂ: Cuvânt de felicitare al Directorului Institutului Național al Justiției.....	13
Gheorghe AVORNIC: Cuvânt de felicitare al Președintelui Uniunii Juriștilor din Republica Moldova.....	14
CUVÂNT DE FELICITARE DIN PARTEA PROGRAMULUI CONSILIULUI EUROPEI “PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA”	15

ACTUALITATEA ÎN PROCURATURĂ

EDUARD HARUNJEN: Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de Procuratură	17
EDUARD BULAT: Evoluția în consolidarea instituției Procuraturii în Republica Moldova	21
SECȚIA RELAȚII CU PUBLICUL: Procuratura Generală și-a inaugurat noul sediu: „Este o formă de respect pentru munca procurorilor”	26
PROGRAMUL CONSILIULUI EUROPEI “PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA”/THE COUNCIL OF EUROPE PROGRAMME “PROMOTING A HUMAN RIGHTS COMPLIANT CRIMINAL JUSTICE SYSTEM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA”	28

STUDII – ARTICOLE – DISCUȚII – COMENTARII – ANALIZE – SINTEZE – OPINII – CERCETĂRI

EDUARD HARUNJEN: Dialogul interprofesional între judecători, procurori și avocați.....	33
RUSLAN POPOV: Specializarea procurorilor	39
MARIANA GORNEA: Justiția prietenoasă copilului – prioritate în activitatea Procuraturii	46
GHENADIE PÎRLII: Gestionarea rațională a resurselor de mediu – garanții ale dezvoltării economice și menținerii echilibrului ecologic.....	50
DIANA ROTUNDU: Procuratura Republicii Moldova în organisme internaționale și regionale	55

JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE

ADRIAN MIRCOS, SERGIU VASILIU: Hotărârile Curții Constituționale – noi provocări pentru Procuratură. Sinteză.....	61
---	----

JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

MIRCEA ROȘIORU: Jurisprudența Curții Europene

a Drepturilor Omului în cauzele împotriva Republicii Moldova pentru anul 2018.....69

PAGINA ORGANELOR DE AUTOADMINISTRARE A PROCURORILOR

INGA FURTUNĂ: Consiliul Superior al Procurorilor – garant al independenței și imparțialității procurorilor.....75

INGA FURTUNĂ: Mantia procurorului81

DOSAR ISTORIC – STUDIU DE CAZ

SERGIU POPA: Cauza penală privind asasinul în serie Scripnic Profir.....85

EDITORIAL

Eduard HARUNJEN:

Cuvânt de felicitare al Procurorului General7

Angela MOTUZOC:

Cuvânt de felicitare al Președintelui Consiliului Superior al Procurorilor9

Victor MICU:

Cuvânt de felicitare al Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii 10

Ion DRUȚĂ:

Cuvânt de felicitare al Președintelui Curții Supreme de Justiție 11

Nicolae URSU:

Cuvânt de felicitare al Președintelui Asociației Veteranilor Procuraturii din Moldova 12

Diana SCOBIOALĂ:

Cuvânt de felicitare al Directorului Institutului Național al Justiției 13

Gheorghe AVORNIC:

Cuvânt de felicitare al Președintelui Uniunii Juriștilor din Republica Moldova 14

CUVÂNT DE FELICITARE

DIN PARTEA PROGRAMULUI CONSILIULUI EUROPEI

“PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT

PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA” 15

CUVÂNT DE FELICITARE AL PROCURORULUI GENERAL

Stimați colegi, dragi cititori,

Într-o vreme în care produsele tipărite luptă pentru supraviețuire, sufocate de facilitățile internetului, mai sunt încă oameni mânați de pasiunea lor pentru print, pentru hârtie, pentru produsul palpabil pe care poți să-l răsfoiești și să-i adulmeci prospețimea tiparului peste ani și ani.

Inaugurăm, cu acest prim număr, șirul aparițiilor trimestriale ale **„Revistei Procuraturii Republicii Moldova”**, care va pune la dispoziția procurorilor, dar și a tuturor profesioniștilor lumii juridice, un prețios instrument de informare, oferind un consistent volum de: studii, analize, opinii, comentarii, cercetări, sinteze, legislație și jurisprudență, acoperind toate domeniile de activitate și materiile de drept.

Proiectul, care este realizat de Procuratura Generală, în parteneriat cu Consiliul Europei, s-a născut din dorința de a oferi oamenilor legii posibilitatea de cunoaștere și studiere atât a performanțelor, cât și problematicilor procurorilor la aplicarea legii, care au generat practici neunitare, cu posibilități de soluționare a acestora.

Reieșind din atribuțiile conferite de legiuitor, după reformarea instituțională, una din sarcinile Procuraturii constă în elaborarea și implementarea politicii penale în stat. Zilnic sunt elaborate și expediate procurorilor teritoriale și specializați studii și recomandări metodice, care se vor regăsi și în paginile revistei. Vom oferi publicului larg posibilitatea de a „simți pulsul” activității noastre, pentru a se informa, din prima sursă, despre noutățile, problemele, soluțiile, tendințele și evoluțiile legislației și practicilor procesual-penale.

Chiar dacă publicația se adresează procurorilor, iar materialele vor fi elaborate, în mare parte, de către procurori, suntem deschiși și încurajăm autori din afara sistemului Procuraturii: cadre didactice din învățământul juridic superior, practicieni din varii domenii ale dreptului să-și împărtășească opiniile cu privire la practicile instituționale, articole de doctrină, precum și alte subiecte de actualitate juridică.

Totodată, ne-am călăuzit și de dorința de a lansa o platformă de dezbatere a unor teme care să ajute la înțelegerea mecanismelor de acțiune, a procedurilor și reglementărilor în diferite probleme, atât din perspectiva legislației naționale cât și a celor internaționale, cu precădere europene.

Acest lucru a devenit cu atât mai necesar acum, când statul nostru practic deține întâietatea la numărul de juriști per cap de locuitor, dar nu dispune de o platformă reală de dezbateri pentru această tagmă de profesioniști, care, cu siguranță, au ce spune. O platformă, care va deveni o alternativă a celui val de postări manipulatorii, lansate sub „umbrela libertății de exprimare”, a criticilor nefondate și neconstructive, tentativelor de dezinformare a publicului, practicat intens de unii pe rețelele de socializare. Există o zicală: *„Unde-s doi juriști, sunt trei păreri.”* Din această perspectivă, ne dorim să oferim oamenilor legii posibilitatea de a polemiza, într-o manieră profesionistă, constructivă și argumentată, asupra problemelor de actualitate, iar colectivul de redacție le va valorifica în mod corespunzător.

Sper că, pentru consumatorul de informație juridică **“Revista Procuraturii Republicii Moldova”** va reprezenta una din sursele credibile de documentare, iar articolele cu caracter științifico-practic, informativ și de drept vor contribui la dezvoltarea crezului în supremația legii și a valorilor democrației.

Îmi exprim certitudinea că, **“Revista Procuraturii Republicii Moldova”** va deveni un serios punct de referință în peisajul presei de specialitate din țară, contribuind la educarea și sporirea nivelului profesional al procurorilor și a tuturor Oamenilor Legii.

Doresc succes echipei de redacție și o asigur de întreg sprijinul!

Și pentru că lansarea noii noastre publicații coincide cu aniversarea a 27 de ani de la crearea Procuraturii Republicii Moldova, adresez sincere felicitări actualilor și foștilor angajați ai organelor Procuraturii, precum și membrilor familiilor dumneavoastră. Aveți toată aprecierea mea pentru dedicația Dumneavoastră, pentru curajul și dăruirea de sine, pentru rezistență și profesionalismul de care dați dovadă zi de zi. Vă felicit sincer și vă doresc succes în continuare, o carieră demnă și o activitate impecabilă în numele cetățenilor Republicii Moldova.

Cu profund respect,

Eduard HARUNJEN

Procurorul General al Republicii Moldova

CUVÂNT DE FELICITARE AL PREȘEDINTELUI CONSILIULUI SUPERIOR AL PROCURORILOR

Stimați colegi,

Lansarea Publicației Periodice „Revista Procuraturii” este o probă a virtuții sistemului Procuraturii și, cu acest prilej, Consiliul Superior al Procurorilor își exprimă sentimentul de înaltă apreciere și încurajare pentru eforturile depuse în vederea afirmării identității instituționale.

Această eveniment reprezintă, fără îndoială, expresia unui entuziasm asumat cu multă responsabilitate și este o onoare pentru Consiliul Superior al Procurorilor să își sprijine colegii în realizarea acestei remarcabile inițiative.

Avem ferma convingere că „Revista Procuraturii” va fi o platformă valoroasă pentru întreg corpul de procurori, dar și pentru alte categorii profesionale, să își expună viziunile, preocupările catalizate pe domeniile ce se circumscriu, realizării actului de Justiție în toată plenitudinea aspectelor acestui deziderat suprem, de calitatea căruia trebuie să beneficieze cetățeanul.

În considerarea argumentelor relevate, încurajăm toți procurorii să valorifice potențialul oferit de coordonatele publicației, pentru că fiecare contribuție va fortifica tezaurul profesional al Procuraturii.

Păstrând configurația festivă a ambianței momentului, Consiliul Superior al Procurorilor adresează sincere felicitări tuturor angajaților Procuraturii în contextul consemnării *Zilei Profesionale a Lucrătorului Procuraturii!*

Vă dorim să păstrați neclintită vocația și demnitatea profesională, să vă aliniați, prin activitatea zilnică, valorilor instituționale și să dezvoltați aspirațiile care v-au determinat spre alegerea acestei profesii!

Cu respect,

Angela MOTUZOC

Președinte al Consiliului Superior al Procurorilor

CUVÂNT DE FELICITARE AL PREȘEDINTELUI CONSILIULUI SUPERIOR AL MAGISTRATURII

Stimați colegi,

În numele Consiliului Superior al Magistraturii, îmi exprim deosebită plăcere de a veni cu un mesaj de felicitare în legătură cu lansarea „Revistei Procuraturii Republicii Moldova”. Țin să subliniez importanța lansării acestei publicații prin intermediul căreia se va face mai cunoscută activitatea Procuraturii. Evenimentul constituie un bun prilej pentru abordarea din perspective diferite a unor aspecte ce țin de proiectele și programele dezvoltate în rândul procurorilor și judecătorilor.

Totodată, cu prilejul sărbătorii profesionale „Ziua lucrătorului procuraturii”, marcată la data de 29 ianuarie, Consiliul Superior al Magistraturii adresează colaboratorilor Procuraturii cele mai calde și cordiale felicitări.

Exprimăm respectul profund față de devotamentul de care dați dovadă în munca desfășurată, ce contribuie la misiunea nobilă de îndeplinire a justiției.

Vă dorim sincere urări de bine, sănătate, fericire, prosperitate, perseverență și realizări notorii.

Cu respect,

Victor MICU

Președinte al Consiliului Superior al Magistraturii

CUVÂNT DE FELICITARE AL PREȘEDINTELUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE

Stimate domnule Procuror General, stimați procurori și colaboratori ai Procuraturii,

Cu ocazia sărbătorii profesionale – Ziua Lucrătorului Procuraturii Vă adresez sincere felicitări! Îmi exprim respectul și gratitudinea pentru profesionalismul și responsabilitatea de care dați dovadă în activitatea Dumneavoastră.

Fiind parte a sectorului justiției, sistemul judecătoresc împreună cu organele Procuraturii au un scop comun, edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului, și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție.

De profesionalismul, aspirația și efortul Dumneavoastră depinde siguranța, bunăstarea statului nostru și consolidarea încrederii cetățenilor în instituția pe care o reprezentați – Procuratura.

În această zi semnificativă, Vă adresăm sincere urări de prosperitate, perseverență și realizări notabile în activitatea pe care o desfășurați.

Cu deosebită considerație,

Ion DRUȚĂ

Președintele Curții Supreme de Justiție

CUVÂNT DE FELICITARE AL PREȘEDINTELUI ASOCIAȚIEI VETERANILOR PROCURATURII DIN MOLDOVA

Stimați colegi,

Asociația Veteranilor Procuraturii din Republica Moldova salută apariția primului număr al publicației profesionale ”Revista Procuraturii Republicii Moldova”.

Este bine cunoscut faptul, că foarte mulți procurori sunt interesați nu numai de munca lor cotidiană, ci aspiră în permanență la perfecționarea dexterităților profesionale, sunt pasionați de analize criminologice și criminalistice, pe care le editau în diverse publicații de drept sau se întregeau în teze de doctor în drept.

Această apariție periodică specializată va permite familiarizarea întregului corp de procurori cu noi metode de lucru, analize profunde în materie de drept public, va pune în evidență înaltul potențial științifico-analitic al colaboratorilor Procuraturii, va permite implementarea eficientă a bunelor practici.

Dat fiind faptul apariției acestei ediții în ajunul zilei de 29 ianuarie, aducem sincere felicitări întregului corp de angajați ai Procuraturii Republicii Moldova cu ocazia sărbătorii profesionale – Ziua lucrătorului Procuraturii – și Vă urăm succese, perseverență și multă verticalitate în dificila și nobila misiune de combatere a criminalității.

*În numele Asociației Veteranilor
Procuraturii din Republica Moldova,*

Nicolae URSU
Președintele Consiliului de administrare

CUVÂNT DE FELICITARE AL DIRECTORULUI INSTITUTULUI NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

Stimați procurori și colegi de la Revista Procuraturii Republicii Moldova!

În numele Institutului Național al Justiției, precum și al membrilor Colegiului de redacție al *Revistei INJ*, primiți cele mai sincere felicitări cu ocazia apariției primului număr al *Revistei Procuraturii Republicii Moldova*.

Lansarea unei noi reviste este un eveniment de o însemnătate deosebită pentru întreaga comunitate de juriști, deoarece poate fi o platformă fidelă pentru specialiști variați din domeniu care să pună în discuție chestiuni importante privind activitatea Procuraturii. Totodată, ne exprimăm convingerea că pe paginile publicației vor fi inserate rezultate inedite obținute din cercetarea unor aspecte din sfera dreptului ce vor interesa nu doar pe procurori, dar și pe alți actori care contribuie la înfăptuirea justiției.

În calitate de redactor-șef al *Revistei INJ* care respectă rigorile unei publicații științifice, salut cu toată căldura debutul *Revistei Procuraturii Republicii Moldova*, în speranța că aceasta va servi ca o sursă sigură de cunoaștere în materie de drept, iar articolele publicate să le aparțină profesioniștilor care merită să fie auziți și citați și care să consolideze statutul noii publicații. Dorim *Revistei* viață lungă, dezbateri științifice constructive și cititori fideli!

Întrucât evenimentul se produce în preajma Zilei Lucrătorului Procuraturii, aducem felicitări cordiale conducerii de vârf a Procuraturii Generale, întregului staff al acestei instituții și tuturor procurorilor din republică pentru devotamentul de care dau dovadă, responsabilitate și abnegație în realizarea sarcinilor propuse. În același timp, dorim să transmitem aprecierile noastre pentru cooperare fructuoasă Consiliului Superior al Procurorilor, membrilor-procurori ai Consiliului Institutului Național al Justiției, precum și formatorilor-procurori implicați în instruirea profesională a beneficiarilor INJ. Fiind unica instituție de formare inclusiv a procurorilor, Vă asigurăm că eforturile noastre comune sunt orientate spre sporirea standardelor și eficienței formării judiciare atât a procurorilor aflați în funcție, cât și a viitorilor procurori care să demonstreze o integritate morală impecabilă și o mentalitate europeană în aplicare legislativă. Tuturor le adresăm calde urări de bine și realizări frumoase pe plan profesional!

Dr. hab. Diana SCOBIOALĂ,
Redactor-șef al Revistei INJ,
Director al INJ

CUVÂNT DE FELICITARE AL PREȘEDINTELUI UNIUNII JURIȘTILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Stimați colegi procurori,

Acest sfârșit de ghenar este cu totul și cu totul special pentru dumneavoastră, procurorii din Republica Moldova. Or, la 29 ianuarie, cei antrenați în activitatea nobilă de procuror marchează Ziua Lucrătorului Procuraturii, sărbătoare care în acest an este amplificată și de lansarea Revistei Procuraturii Republicii Moldova – Cartea de căpătâi pentru cei care și-au ales ca mod de viață acest domeniu de activitate deloc ușor, prilej pentru care vă felicit cordial!

Având la bază o puternică echipă redacțională, cu certitudine, acest izvor va face tradiție în spațiul juridic autohton, prin ținuta-i științifică, abordarea subiectelor de actualitate din domeniul dreptului, prin prezentarea celor mai relevante opinii privind practicile instituționale și lucrări semnate de personalități notorii din justiția națională.

Totodată, mă simt onorat să vă felicit și cu ocazia sărbătorii profesionale, care reprezintă o recunoștință simbolică pentru activitatea grea, în care v-ați ancorat plenar și cu maximă responsabilitate.

A fi procuror este, în opinia mea, mai mult decât o profesie. Este un destin pe care nu și-l poate asuma oricine. A fi procuror este greu și necesită multă cutezanță. Trebuie să găsești acea putere de a rezista, dar e și uluitor de frumos. Or, explorarea materialului probator, corelat cu exigențele Legii, iar la final, stabilirea Adevărului judiciar și triumful Dreptății generează satisfacția lucrului bine făcut și te absolvește de orice responsabilitate, având împăcarea sufletească că fiecare a primit ceea ce merita pe bună dreptate.

Indiferent de gravitatea problemei, toate infracțiunile le tratați cu aceeași seriozitate. Aceasta denotă că sunteți deplin conștienți de statutul pe care îl aveți, reprezentând cu demnitate acest serviciu public judiciar, deoarece activați într-o liniște și siguranță cetățenilor, înșelând așteptările celor care încă mai cred că nu există reguli. Ce poate fi mai înălțător...?

Pentru toate acestea, dar și pentru multe alte aspecte ce le comportă profesia de procuror, pe care nu le voi enumera aici în întreaga lor plenitudine, meritați toată grațitudinea noastră, a cetățenilor, iar la zi de sărbătoare vă urăm sănătate, perseverență, să nu vă părăsească nicicând acel ideal al profesiei care a devenit expresia sufletului dumneavoastră. Vă dorim noi forțe creatoare, generatoare de progres, împliniri pe plan personal și profesional!

Cu înaltă considerațiune,

Gheorghe AVORNIC,

Doctor habilitat în drept, profesor universitar,

Președintele Uniunii Juriștilor

din Republica Moldova

CUVÂNT DE FELICITARE DIN PARTEA PROGRAMULUI CONSILIULUI EUROPEI „PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA”

Dragi cititori,

În calitatea sa de stat membru al Consiliului Europei, Republica Moldova trebuie să își îndeplinească angajamentul de a implementa reforme semnificative în sectorul justiției penale. În acest sens, Consiliul Europei salută intrarea în vigoare a unui nou cadru legal al Serviciului Procuraturii, care împreună cu schimbările constituționale relevante din 2016, reprezintă un pas semnificativ spre îndeplinirea angajamentului de aderare menționat mai sus. Mai mult decât atât, începând cu 2018, Consiliul Superior al Procurorilor, un organ independent de autoadministrare al Serviciului Procuraturii,

este pe deplin operațional. Această evoluție reprezintă un pas extrem de important în procesul de reformă, iar autoritățile Republicii Moldova merită toată aprecierea pentru această realizare, care ar trebui să sporească independența, imparțialitatea și profesionalismul Serviciului Procuraturii.

Cu toate acestea, mai există provocări și necesități, iar Programul Consiliului Europei „Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” vine să ofere asistență Serviciului Procuraturii în consolidarea continuă a capacităților instituționale, operaționale și profesionale. Susținerea publicării prezentei reviste este doar unul dintre exemplele practice de asistență tehnică oferită Serviciului Procuraturii al Republicii Moldova în cadrul Programului. Echipa Programului speră că cititorii vor găsi conținutul acestei prime ediții interesant și util, și că aceasta va încuraja discuțiile profesionale între actorii din domeniul justiției penale.

Cu stimă,

Echipa Programului Consiliului Europei
„Promovarea unui sistem de justiție penală bazat
pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”

ACTUALITATEA ÎN PROCURATURĂ

Eduard HARUNJEN:

Noul concept de investigare a infracțiunilor promovat de Procuratură..... 17

Eduard BULAT:

Evoluția în consolidarea instituției procuraturii în Republica Moldova 21

PROCURATURA GENERALĂ ȘI-A INAUGURAT NOUL SEDIU 26

**PROGRAMUL CONSILIULUI EUROPEI “PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ
BAZAT PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA”** 28

NOUL CONCEPT DE INVESTIGARE A INFRAȚIUNILOR PROMOVAT DE PROCURATURĂ

Eduard HARUNJEN*
Procuror General al Republicii Moldova

ABSTRACT

The author presents interesting theoretical and practical aspects regarding the prejudicial stage of the criminal trial and its prospects for reform.

Key words: prejudicial stage of the criminal trial, combating crime, criminal prosecution, effective crime investigation, notification of offenses, responsibility, professional competency.

Obiectivul Republicii Moldova de a se consolida ca un stat de drept și, în acest sens, de a oferi cetățenilor săi un înalt nivel de siguranță într-un spațiu al libertății, securității și justiției, poate fi atins prin prevenirea și combaterea criminalității.

Un element-cheie în combaterea criminalității este, bineînțeles, un mecanism statal eficient de cercetare a infracțiunilor.

În acest context, la data de 20.12.2018 Procuratura Republicii Moldova în parteneriat cu Fundația Germană pentru Cooperare Juridică Internațională (IRZ) a organizat și desfășurat la Chișinău Conferința internațională cu tematica “Noi abordări în cercetarea eficientă a infracțiunilor. Probleme, standarde internaționale și soluții”.

La conferință experții naționali, în persoana procurorilor în exercițiu, au prezentat informații complexe cu privire la mecanismul existent de cercetare a infracțiunilor, rezultatele și problemele, cu care se confruntă sistemul organelor de drept în acest proces, iar după prezentarea de către experții internaționali (procurori, judecători, polițiști din Germania, Estonia, România) a bunelor practici europene, Procuratura a formulat concluziile și soluțiile conceptuale corespunzătoare.

Astfel, deși mecanismul național existent de cercetare a infracțiunilor, cu toată infrastructura și reglementările legale procedurale, a fost de nenumărate ori expertizat și avizat pozitiv de diferite structuri europene notorii ca fiind conform standardelor internaționale, se impune remarca, că în toate intervențiile de expertiză și consultative ale

* e.harunjen@procuratura.md

partenerilor noștri de dezvoltare (Consiliul European, Comisia de la Veneția/Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept, OSCE/Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa) accentul a fost pus pe materia drepturilor omului, adică pe faptul, ca reglementările legale naționale să asigure respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, statului aparținându-i toată discreția, dar și responsabilitatea pentru eficiența mecanismului autohton de combatere a criminalității.

Dacă pe segmentul asigurării drepturilor și libertăților persoanelor participante în procesul penal avem realizări pozitive vizibile pe plan legislativ, constatăm, că există însă deficiențe în ce privește eficacitatea mecanismului existent de cercetare a infracțiunilor, organizarea infrastructurii și reglementările procesuale propriu-zise, care nu ar trebui trecute sub tăcere, deoarece aceste neajunsuri condiționează probleme în asigurarea legalității și ordinii de drept, punând în pericol valorile supreme ale statului și democrației.

În contextul dat, reformarea mecanismului statal de cercetare a infracțiunilor, respectiv a fazei prejudiciare a procesului penal, a devenit o prioritate pe ordinea de zi a activității Procuraturii, de această etapă a procesului penal depinzând în general existența și rezultativitatea celorlalte două – judecarea cauzelor și executarea sancțiunilor penale.

Reieșind din standardele CvEDO¹ și jurisprudența Curții de la Strasbourg², obligația de a investiga o infracțiune nu este o obligație de rezultat, ci una de mijloace disponibile, ceea ce presupune, că în cadrul unei anchete penale trebuie să fie luate toate măsurile rezonabile pentru a colecta dovezile referitoare la incident.

Criteriile cheie ale unei anchete eficiente sunt: independența, imparțialitatea, complexitatea, promptitudinea, caracterul adecvat al competenței, implicarea victimei și controlul public.

Criteriul *caracterului adecvat al competenței* presupune, că investigațiile penale nu trebuie să fie împiedicate de obstacole de natură legală sau practică. Astfel, pentru a asigura dreptul la un proces echitabil sub aspectul anchetei eficiente, statul trebuie să reglementeze în așa mod procedurile penale și să ajusteze mecanismele practice de implementare/aplicare a normelor legale încât organele de drept să nu întâmpine impedimente formale nejustificate în cercetarea infracțiunilor.

Reieșind din rezultatele studiilor analitice comparate, realizate de Procuratură pe segmentul fazei prejudiciare, având la bază bunele practici europene la acest compartiment, precum și concluziile conferinței, Procuratura consideră, că pentru a schimba starea existentă a lucrurilor se impune necesitatea analizei cu responsabilitate a două măsuri conceptuale, după cum urmează.

Revizuirea statutului de ofițer de urmărire penală și specializarea în cadrul organelor, ce efectuează cercetarea penală a infracțiunilor

Măsura dată presupune alinierea la practicile internaționale statornicite privind organizarea structurală a poliției și a celorlalte instituții, care au în componența lor organe de urmărire penală (Centrul Național Anticorupție, Serviciul Vamal) și implicarea nemijlocită în efectuarea cercetării infracțiunilor, în afară de ofițerii de urmărire penală, a reprezentanților serviciilor Investigații infracțiuni și securitate publică, adică a ofițerilor de sector și a ofițerilor de investigații. În prezent, urmărirea penală este exercitată, conform Codului de procedură penală (CPP) și Legii privind statutul ofițerului de urmărire penală nr. 333 din 10.11.2006, doar de către ofițerii de urmărire penală, care reprezintă 8% din numărul total de polițiști (circa 760 din aproximativ 9230 de polițiști), ei gestionând cele aproximativ 40 mii de infracțiuni înregistrate anual (în comparație: în România aproximativ 50 % din polițiști efectuează cercetare penală). Aceasta ar însemna o nouă structură a poliției, coroborată cu cea a Procuraturii și, respectiv, a sistemului judecătoresc, comasarea serviciilor vizate și revizuirea atribuțiilor de serviciu.

Este cert, că un ofițer de sector sau un ofițer de investigații, care are aceleași studii superioare ca și un ofițer de urmărire penală, ar fi în stare să cerceteze o infracțiune de furt, jaf, huliganism, violență în familie, conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate și alte categorii de infracțiuni ușoare și mai puțin grave, care constituie cu aproximație peste 75% din toate infracțiunile înregistrate anual (ex: din cele 35581 infracțiuni înregistrate în 2017 – 19255 sau 54,1 % sunt mai puțin grave și 8679 sau 24,4% sunt infracțiuni ușoare).

În aceeași ordine de idei, pentru a asigura anchete penale eficiente se impune ca structurile polițienești sau ale altor autorități implicate în cercetarea infracțiunilor să practice specializarea atât la nivel individual, cât și

¹ Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (CvEDO), adoptată la Roma la 04.11.1950, în vigoare din 03.09.1953, publicată la 30.12.1998, în vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998;

² Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CtEDO), instituită prin CvEDO ca organ de jurisdicție internațională în cadrul Consiliului European cu sediul la Strasbourg, Franța;

instituțional, această măsură fiind justificată de evoluția rapidă a fenomenului infracțional și noile forme de săvârșire a infracțiunilor. Noilor forme de infracționalitate trebuie să le răspundă o structură mobilă și profesionistă a organelor de cercetare penală (coroborată și cu specializarea procurorilor), care să permită utilizarea optimă a resurselor din cadrul sectorului public pentru anihilarea și pedepsirea infractorilor, precum și pentru recuperarea pagubelor generate prin comportamentul infracțional.

Comasarea etapei de examinare a sesizării cu cea de urmărire penală și etapizarea fazei prejudiciare a procesului penal după alte criterii

Simpla lectură a art.1, 252-257, 262-275-297 CPP și compararea scopului procesului penal (art.1 alin.(2) CPP) cu obiectul și scopul urmăririi penale (art.252 CPP) ne probează faptul, că ambele etape vizate (examinarea sesizărilor și urmărirea penală) sunt două componente ale unui întreg și, raportat la bunele practici internaționale în materia eficienței anchetei, ele nu trebuie divizate, segmentate în acest mod în cadrul fazei prejudiciare, deoarece complică inutil procedurile, le formalizează și le limitează eficiența.

Astfel, conform art.279 alin.(1) CPP, acțiunile procesuale se efectuează în strictă conformitate cu prevederile CPP și numai după înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune. Acțiunile de urmărire penală, pentru efectuarea cărora este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, precum și măsurile procesuale de constrângere, sunt pasibile de realizare doar după pornirea urmăririi penale. Totodată, coroborând toate normele procesual-penale specificate *supra*, conchidem că până la pornirea urmăririi penale nu avem nici dreptul de a audia făptuitorul, suspectul, bănuitul.

În aceeași ordine de idei, este relevant a se menționa, că art. 262-264 CPP înaintează cerințe concrete de formă și conținut față de actele de sesizare și, în dependență de corespunderea lor acestor criterii, se decide modul lor de înregistrare în Registrul nr.1 (R1) de evidență a sesizărilor cu privire la infracțiuni sau în Registrul nr.2 (R2) de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente) și efectele ce le pot determina (R1 – pornirea procesului penal și posibilitatea efectuării acțiunilor procesuale, R2 – posibilitatea unor verificări extraprocusuale formale fără valoare probantă și doar conformarea sesizării cerințelor de formă și conținut). Procedura detaliată de înregistrare a sesizărilor și de gestionare a ambelor registre este reglementată prin Ordinul interinstituțional nr.121/254/286-0/95 privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni³.

În condițiile date, pornirea procesului penal este determinată nu de sesizarea propriu-zisă despre infracțiune, ci în mare măsură de aspecte tehnico-formale și anume metodică și tehnica de înregistrare a ei și, în consecință, depinde de întreg procesul birocratic de raportare, termenele limită de examinare a corespondenței speciale, discreția decizională de înregistrare și examinare, dar nu de decizia procesuală directă a reprezentantului organului competent, care a recepționat sesizarea fie în oficiu (la sediul organului), fie la fața locului.

În acest context, se impune deformalizarea actelor de sesizare, astfel încât toate adresările persoanelor, ce invocă comiterea sau pregătirea unei infracțiuni, să fie recunoscute drept sesizări autentice, care determină pornirea procesului penal (cereri, plângeri, informații telefonice, comunicări electronice), ele urmând a fi toate înregistrate într-un singur Registru al sesizărilor privind infracțiuni (Registrul nr.2 – de exclus) și examinate în cadrul procesului penal cu posibilitatea utilizării întregului spectru de mijloace probatorii, oferite de CPP.

Totodată, pornirea procesului penal nu trebuie să fie determinată de procedura tehnico-administrativă de înregistrare a sesizării într-un anumit registru, ci de faptul recepționării ei de către organul de poliție sau procuratură (CNA...) și începerea primei activități procesuale. În acest sens, se propune ca faza prejudiciară să fie constituită din 2 componente:

- a) cercetarea penală,
- b) urmărirea penală.

Cercetarea penală urmează să fie o responsabilitate a poliției sau, după caz, a CNA, a altor organe investite cu drept de cercetare penală (ar putea fi organele fiscale și alte organe de control). Considerăm, că ar fi o soluție bună de a investi unele autorități publice din cadrul Guvernului sau autonome, care au atribuții de reglementare și control ale anumitor sfere de activitate, cu atribuții de cercetare penală pe segmentul lor de specialitate. În acest mod s-ar asigura o specializare eficientă și ar implica Executivul în descoperirea infracționalității, atribuție proprie acestei instituții publice. Cercetarea penală ar începe odată cu recepționarea sesizării și ar avea scopul de

³ Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal și Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-0/95 privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni;

a stabili, dacă s-a săvârșit sau nu o faptă infracțională. Ea ar răspunde la întrebarea: dacă din punct de vedere juridic fapta sesizată este sau nu o infracțiune și cine se face culpabil de comiterea ei. Finalitatea cercetării penale ar consta în identificarea eventualului făptuitor și, respectiv, începerea urmăririi penale propriu-zise în privința unei persoane concrete. Urmărirea penală ar putea începe printr-o ordonanță specială a organului de urmărire penală sau a procurorului de recunoaștere în calitate de bănuț sau prin efectul procesului-verbal de audiere ca bănuț în condițiile specificate în prezent în art.63 CPP⁴. Scopul urmăririi penale este de a constata prin probe legal administrate, dacă persoana identificată este cu adevărat făptuitorul infracțiunii și dacă, în acest sens, există probe concludente și suficiente pentru a-l pune sub învinuire și a-i înainta acuzarea. Finalitatea urmăririi penale ar consta în administrarea tuturor probelor concludente și suficiente necesare pentru a deduce dincolo de orice dubiu rezonabil că anume persoana dată a comis infracțiunea și prin rechizitoriu s-ar sesiza instanța de judecată pentru examinare în fond conform competenței. Urmărirea penală ar răspunde la întrebarea, dacă este sau nu persoana stabilită și identificată de către organul de cercetare penală făptuitorul infracțiunii.

În cadrul cercetării penale, procurorul urmează să exercite doar activitatea de control și supraveghere atât la cererea/plângerea unei persoane, cât și din oficiu, organul de cercetare penală, fiind responsabil în totalitate de eficiența cercetărilor și, respectiv, de descoperirea infracțiunii (stabilirea și identificarea eventualului făptuitor).

În cadrul urmăririi penale, procurorul este nemijlocit responsabil de eficiența investigațiilor în privința persoanei concrete (el realizează personal sau conduce urmărirea penală), acțiunile organului de cercetare penală limitându-se doar în executarea indicațiilor procurorului responsabil de caz. Urmărirea penală se termină fie cu acuzarea persoanei și trimiterea cauzei cu rechizitoriu în judecătoria competentă, fie cu clasarea cauzei penale pe motive de reabilitare sau încetarea urmăririi penale pe motive de nereabilitare. Totodată, sunt posibile și soluții intermediare ale urmăririi penale, care constau în neconfirmarea bănuțelilor, că anume persoana dată a comis infracțiunea și în acest caz persoana va fi scoasă de sub urmărire penală de către procuror prin ordonanță întemeiată și motivată, iar cauza penală va fi restituită organului de cercetare penală pentru reluarea cercetării penale. Doar procurorul va decide asupra terminării urmăririi penale și soluției, ce urmează a fi adoptată pe caz, nefiind necesare rapoartele *din oficiu* ale ofițerilor de cercetare penală în acest sens, cu excepția cererii acestora de către procuror.

Acceptarea și realizarea măsurilor conceptuale expuse *supra* vor determina în consecință modificări radicale ale procedurii penale la faza prejudiciară, și în comun cu spectrul de măsuri, elaborate de Procuratură în vederea debirocratizării procesului penal, vor determina un înalt nivel calitativ al procesului de combatere a criminalității.

⁴ Art.63 CPP – Bănuțul

(1) Bănuțul este persoana fizică față de care există anumite probe că a săvârșit o infracțiune până la punerea ei sub învinuire. Persoana poate fi recunoscută în calitate de bănuț prin unul din următoarele acte procedurale, după caz:

1) procesul-verbal de reținere;

2) ordonanța sau încheierea de aplicare a unei măsuri preventive neprivative de libertate;

3) ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț.

EVOLUȚIA ÎN CONSOLIDAREA INSTITUȚIEI PROCURATURII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Eduard BULAT*

Procuror-șef al Secției politici, reforme și management al proiectelor din cadrul Direcției politici, reforme și protecția intereselor societății a Procuraturii Generale

ABSTRACT

The author presented a vision of the main changes that have been made in the Prosecutor's Office in the context of reforming this institution.

Key words: reform, independence, consolidation, justice sector, appointment of the Prosecutor General, specialization, edifices, bureaucratization, judicial expenses.

Inițierea reformei instituționale

Reforma Procuraturii Republicii Moldova a fost unul din cele mai relevante și mai discutate evenimente, care au avut loc în domeniul justiției în ultimii ani.

Procuratura, fiind instituție din cadrul autorității judecătorești, nu putea să rămână în afara vizorului politicilor statului, care se refereau la reformarea sectorului justiției.

Astfel, obiectivul general al Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016⁵ care consta în edificarea unui sector al justiției accesibil, eficient, independent, transparent, profesionist și responsabil față de societate, care să corespundă standardelor europene, să asigure supremația legii și respectarea drepturilor omului și să contribuie la asigurarea încrederii societății în actul de justiție, nu putea fi realizat fără *consolidarea profesionalismului și independenței* Procuraturii.

Strategia a recunoscut existența mai multor probleme, care afectau activitatea sistemului organelor Procuraturii. În consecință, s-a constatat necesitatea efectuării unor intervenții în așa **domenii** cum ar fi:

- sporirea independenței procesuale a procurorilor;
- asigurarea specializării procurorilor pe cauze specifice și examinarea oportunității funcționării procuraturilor specializate;

* eduard.bulat@procuratura.md

5 Aprobata prin legea nr. 231 din 25.11.2011

- statuarea domeniilor exacte de competență a Procuraturii;
- consolidarea și concretizarea competențelor Procuraturii în domeniul penal;
- stabilirea unor criterii și a unor proceduri clare și transparente de selecție, numire și promovare a procurorilor;
- revizuirea procedurii de numire a Procurorului General și consolidarea atribuției acestuia de implementare a politicilor statului în urmărirea penală și asigurarea unei practici uniforme de adoptare a soluțiilor legale în cadrul procesului penal;
- reexaminarea regulilor privind răspunderea procurorilor;
- fortificarea capacităților Consiliului Superior al Procurorilor.

Provocările identificate de Strategie au servit ca puncte de reper la elaborarea Concepției de reformare a Procuraturii⁶ Concepția respectivă este produsul efortului și viziunilor a două grupuri de lucru⁷, fiind luate în considerație standardele internaționale existente în domeniul organizării și funcționării instituției procuraturii, dar și opiniile reprezentanților societății civile, care activ au participat la elaborarea acestui document de politici. Concepția de reformă a Procuraturii a fost fundamentată pe următoarele **principii și scopuri**:

- instituirea standardelor din țările europene/comunitare în organizarea și activitatea sistemului organelor Procuraturii;
- consolidarea activităților de planificare strategică în organizarea, coordonarea și desfășurarea activității Procuraturii;
- excluderea din domeniile de competență a procurorului a majorității activităților, care nu țin de procedurile penale;
- precizarea competențelor procurorului în cadrul procesului penal și determinarea exactă a raporturilor dintre procuror, în calitate de subiect cu un rol principal în procesul penal, și organele de urmărire penală;
- specializarea procurorilor;
- asigurarea caracterului individual în procesul de luare a deciziilor de către procuror și excluderea practicilor de contrasemnare a actelor procurorului;
- micșorarea numărului de procurori ierarhic superiori;
- limitarea considerabilă a controlului repetat al legalității actelor procesuale în cadrul Procuraturii;
- repartizarea uniformă și echitabilă a volumului de muncă între procurori;
- alocarea rațională a resurselor bugetare pentru activitatea Procuraturii și a organelor de autoadministrare a procurorilor.

Numirea Procurorului General

La realizarea acestor scopuri s-a recurs prin modificarea legislației, care reglementa activitatea instituției, fiind coroborată cu viziunile Concepției de reformare.

Primul act normativ care a substituit precedentă lege organică, este Legea nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, urmat apoi de Legea nr. 256 din 25.11.2016 pentru modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, care au instituit o nouă modalitate de **numire a Procurorului General**. Astfel, selectarea candidatului la funcția de Procuror General se efectuează, în baza unui concurs public, de către Consiliul Superior al Procurorilor, care propune candidatul selectat Președintelui Republicii pentru numire în funcție. Aceste reglementări au instituit un mecanism transparent de selectare a candidatului pentru funcția respectivă și a acordat autonomie instituției, deoarece procedura respectivă nu mai constituie o atribuție a Parlamentului, cum era prevăzut de legea organică anterioară.

Provocările anterioare reformării indicau la o dependență a Procurorului General față de mandatul Parlamentului, ceea ce crea riscul afectării independenței sale la luarea deciziilor. Conform recomandărilor Comisiei de la Veneția⁸ „un Procuror General ar trebui să fie numit cu titlu permanent sau pentru o perioadă de timp relativ mare, fără posibilitatea de a fi reinvestit la finalul mandatului. Perioada mandatului nu ar trebui să coincidă cu mandatul Parlamentului. Acest lucru ar asigura o mai mare stabilitate a procurorului și l-ar face independent de schimbările politice”. În contextul acestei provocări, pentru a asigura stabilitate în funcție a Procurorului General și a-i spori independența față de Parlament, noua lege organică a Procuraturii stabilește că mandatul pentru această funcție este unic și de 7 ani.

⁶ Aprobata prin legea nr. 122 din 03.07.2014.

⁷ Grupul de lucru pentru elaborarea proiectelor de legi cu privire la activitatea sistemului organelor Procuraturii, constituit prin Ordinul comun al Ministrului Justiției și Procurorului General nr.307/46 din 11 iulie 2013 și Grupul de lucru pentru definitivarea Concepției de reformare a Procuraturii și elaborarea proiectelor de acte normative ce vizează reformarea activității Procuraturii, format prin Dispoziția Președintelui Parlamentului DDP/C1 nr.2 din 15 ianuarie 2014.

⁸ Raportul Comisiei de la Veneția privind standardele europene referitoare la independența sistemului judiciar, decembrie 2010, partea a doua, CDL-AD(2010)040, pct.37.

Rolul Procuraturii Generale

În conformitate cu obiectivele Concepției de reformă a Procuraturii a fost revizuit și statutul Procuraturii Generale, care era criticat pentru ineficiență, pentru cumularea atribuțiilor de exercitare a urmăririi penale cu cele de implementare a politicilor și unificare a practicii.

Ca consecință a modificării structurii și revizuirii competenței, procurorii din cadrul Procuraturii Generale, de regulă, nu mai efectuează urmărirea penală, activitatea acestora fiind orientată spre elaborarea și implementarea de politici și spre unificarea practicii, cu acordarea asistenței metodologice celorlalți procurori.

La capitolul implementarea politicilor, s-a constatat o evoluție semnificativă, care a început cu revizuirea priorităților și modificarea structurii organizaționale. Astfel, pentru eficientizarea activității de elaborare și implementare a documentelor de politici, precum și pentru coordonarea acțiunilor întreprinse la nivel instituțional cu activitățile realizate la nivel național, în cadrul Procuraturii Generale a fost creată o subdiviziune specializată – *Secția politici, reforme și management al proiectelor*. Concomitent, secția este abilitată cu atribuții de identificare și implementare a diverselor proiecte de asistență pentru dezvoltarea instituției.

La capitolul acordarea asistenței metodologice și unificarea practicii, experiența anterioară, dar și concluziile expuse în Concepția de reformă a Procuraturii, indicau asupra necesității unei specializări a procurorilor pe anumite categorii de infracționalitate, ceea ce ar permite sporirea profesionalismului și a calității de intervenție a procurorilor, intervenție care ar fi bazată pe respectarea standardelor stabilite prin actele internaționale, dar generate și de jurisprudența CtEDO, având ca prioritate respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În acest context este necesar de a menționa că principiul specializării pe anumite domenii (trafic de ființe umane, tortură, crime cibernetice, violența în familie ș.a.) a fost menținut în organizarea oficiului Procuraturii Generale.

Provocările și amenințările existente pentru societate sunt permanente în vizorul Procuraturii, fiind întreprinse măsuri pentru a interveni cât mai eficient și cu impact major în abordarea acestora, inclusiv în conformitate cu standardele generate de jurisprudența CtEDO. Astfel, în vederea asigurării unei protecții efective a dreptului la mediu, jurisprudența CtEDO⁹ a stabilit o serie de garanții ale dreptului la mediu și anume: dreptul la informare privind riscurile de poluare și calitatea mediului, precum și dreptul la un proces echitabil, nu în ultimul rând, obligația statelor de a adopta ”măsuri pozitive” destinate să asigure efectivitatea dreptului la un mediu sănătos.

Pornind de la aceste standarde, Procuratura fiind abilitată, conform prevederilor art. 124 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, cu atribuția de a contribui prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege la apărarea intereselor persoanei, societății și statului, în cadrul Procuraturii Generale a fost creată o subdiviziune specializată – *Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice*, cu atribuții de unificare a practicii în domeniu. Mai mult, în conformitate cu modificările din 2018¹⁰ a Codului de procedură penală, competența materială exclusivă la efectuarea urmăririi penale în cazurile infracțiunilor ecologice a fost atribuită procurorilor.

Independența procurorilor

Cât privește evoluția în domeniul independenței procurorilor este relevantă în acest sens modificarea Codului de procedură penală¹¹ conform căreia a fost stabilită ierarhia procurorilor și modul de interacțiune între procurorul-șef și cel ierarhic inferior. Prin aceste amendamente ale legislației procesual penale a fost stabilită cert categoria persoanelor, care exercită controlul asupra legalității acțiunilor și actelor procurorilor ierarhic inferior, fiind reduse mai multe trepte de control existente anterior. Spre exemplu, pentru verificarea legalității acțiunilor unui procuror din procuratura teritorială va interveni doar procurorul-șef al procuraturii respective, ulterior fiind deja aplicată calea controlului judiciar.

Totodată, conform aceluiași amendamente a fost reglementat într-un mod clar și previzibil în ce cazuri și condiții procurorul ierarhic poate retrage materialele sau cauzele penale repartizate unui procuror.

Procuratura Generală, fiind deja la o nouă etapă de dezvoltare a capacităților de autoevaluare, a recurs la un exercițiu eficient de apreciere a percepției gradului de independență a procurorilor și a impactului reformei instituției. Astfel, în perioada martie – aprilie 2018 Procuratura Generală a efectuat un sondaj¹² în rândul procurorilor cu privire la impactul reformei instituției și independența procurorilor.

⁹ Cauzele Powell și Rayner c. Anglia; Zander c. Suedia; Taskin c. Turcia; Zimmermann și Steiner c. Suedia.

¹⁰ Legea nr. 179 din 26.07.2018 de modificare a unor acte legislative.

¹¹ Legea nr. 152 din 01.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative.

¹² <http://www.procuratura.md/file/Sondaj%20Independenta%20si%20eficienta%20Procuraturii%20.pdf>

Procuraturi specializate

Un alt aspect important realizat în cadrul reformării Procuraturii, îl constituie crearea a două **procuraturi specializate**, în temeiul Legii nr. 159 din 07.07.2016 cu privire la procuraturile specializate, care au fost abilitate cu competențele și resursele necesare pentru efectuarea urmăririi penale și reprezentarea acuzării pe dosarele de corupție și criminalitate organizată. Concomitent, acestor procuraturi le revine rolul de lideri în contracararea infracțiunilor de spălare a banilor și finanțare a terorismului.

Spre deosebire de modelele anterioare de procuraturi specializate (*transport, militară*), acestea sunt entități independente în cadrul Procuraturii, iar funcția de procuror-șef al acestor entități este asimilată funcției de Adjunct al Procurorului General. Un alt aspect important în consolidarea independenței procuraturilor specializate este administrarea bugetului acestor instituții de către procurorii-șefi.

Un instrument specific cu destinația de a spori eficiența procuraturilor specializate îl constituie includerea în structura acestor entități a *personalului detașat* pe termen de 5 ani din cadrul subdiviziunilor Ministerului Afacerilor Interne sau Centrului Național Anticorupție (ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigații și specialiști), care se subordonează funcțional procurorului-șef al procuraturii specializate.

Consolidarea edificiilor

Pe lângă aspectele ce se referă la cadrul legal, organizarea instituției, pregătirea profesională a personalului Concepția de reformă a Procuraturii¹³ a mai stabilit că sediile procuraturilor nu corespund cu normele de bază privind securitatea și eficacitatea funcțională a acestora.

Ținând cont de aceste constatări Planul de Dezvoltare Strategică a Procuraturii 2016-2020 a inclus activități de consolidare a sediilor entităților instituției, inclusiv prin crearea unor sedii comune pentru mai multe procuraturi. Aceste acțiuni au avut ca obiective eficientizarea procesului de administrare, gestionare și utilizare a patrimoniului public, concomitent, fiind asigurată o mai bună accesibilitate și pentru cetățeni.

Astfel s-a recurs la amplasarea într-un singur sediu a Procuraturii mun. Bălți, Procuratura de circumscripție Bălți, precum și a oficiilor Nord ale Procuraturii Anticorupție și Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Într-un alt caz, într-un singur sediu din mun. Chișinău, au fost amplasate Procuratura Generală, oficiul principal al Procuraturii mun. Chișinău și oficiul Central al Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Inițiative:

În condițiile actuale ale evoluției tehnologiilor și a dinamicii în creștere a relațiilor transfrontaliere, acțiunile efectuate în cadrul urmăririi penale se caracterizează printr-o complexitate sporită, fiind concomitent însoțite de o majorare a cheltuielilor suportate de către organele de drept. Spre exemplu, fiind calculate cheltuielile judiciare suportate de către Procuratură în anul 2017 la etapa de urmărire penală, s-a constatat că acestea constituie suma de circa **5,4 mln** lei.

Deși legiuitorul a prevăzut posibilitatea recuperării cheltuielilor judiciare de la persoanele condamnate¹⁴ aplicarea în practică a acestor norme juridice este dificilă, din cauza unor prevederi ambigui, ceea ce generează practica judiciară de respingere în multe cazuri a solicitărilor acuzatorilor de încasare a acestor cheltuieli.

Acest subiect a fost abordat în cadrul unei Conferințe internaționale organizate de către Procuratura Generală cu suportul Fundației IRZ în Moldova.

În cadrul Conferinței au participat reprezentanții organelor de drept din Republica Moldova, fiind invitați și experți din alte state (Germania, Estonia, Letonia, România). Conform rezoluției conferinței a fost recunoscută existența deficiențelor în cadrul legal ce reglementează recuperarea cheltuielilor judiciare.

Considerând că ar fi extrem de inechitabil ca cheltuielile generate de acțiunile infracționale ale unor persoane, să fie puse în sarcina tuturor membrilor societății, Procuratura a intervenit cu inițiativa de a modifica legislația procesual-penală pentru a exclude aceste impedimente, ceea ce va permite evitarea suportării de către stat a majorității cheltuielilor judiciare, devenind funcțional mecanismul de recuperare a acestora de la persoanele condamnate. Mai mult, recuperarea acestor cheltuieli va permite alimentarea inclusiv a fondului destinat compensării victimelor infracțiunilor.

¹³ Pct. 42 din Concepția de reformă a Procuraturii, aprobată prin Legea nr. 122 din 03.07.2014.

¹⁴ Art. 229 din Codul de procedură penală.

O altă inițiativă a Procuraturii se referă la *debirocratizarea procesului penal*. Evitarea procedurilor penale birocratice, care prelungesc și tergiversează urmărirea penală, afectând dreptul persoanei la un termen rezonabil al procesului penal, constituie una din prioritățile Procuraturii în îndeplinirea atribuțiilor sale. Totodată, aplicarea procedurilor penale simplificate constituie și o prerogativă a Strategiei de Reformă a Sectorului Justiției, dar și un principiu de bază al politicilor penale în formare.

În acest context, Procuratura Generală a Republicii Moldova, a organizat, cu susținerea financiară a Instrumentului de Asistență Tehnică și Schimb de Informații al Comisiei Europene (TAIEX) Conferința Internațională cu genericul ”Debirocratizarea procesului penal”.

Evenimentul a constituit o platformă de discuție pentru toți actorii sistemului justiției, precum și pentru mediul academic, fiind abordate deficiențele și identificate soluțiile în vederea asigurării unui proces penal eficient și în termen rezonabil.

Reuniunea a întrunit ca invitați procurori, reprezentanți ai Parlamentului, Curții Constituționale, Curții Supreme de Justiție, Consiliului Superior al Magistraturii, Institutului Național al Justiției, Uniunii Avocaților, Uniunii Juriștilor, Serviciului Vamal, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Consiliului Europei și Delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Ambasadei SUA la Chișinău, organizațiilor nonguvernamentale din țară și străinătate, experți din România, Germania, Letonia, membri ai corpului didactic și științific, etc.

PROCURATURA GENERALĂ ȘI-A INAUGURAT NOUL SEDIU: „ESTE O FORMĂ DE RESPECT PENTRU MUNCA PROCURORILOR”

Secția relații publice a Procuraturii Generale

Pe 21 decembrie 2018, la Chișinău, a avut loc inaugurarea noului edificiu, amplasat pe bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.73, în care își vor avea sediul: Procuratura Generală, Consiliul Superior al Procurorilor, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale și oficiul principal al Procuraturii capitalei.

Evenimentul a avut loc în prezența Procurorului General, Eduard Harunjen, a conducătorilor mai multor instituții de stat și a foștilor procurori generali.

Imobilul a fost transmis cu titlu gratuit, din gestiunea Direcției generale pentru administrarea clădirilor Guvernului Republicii Moldova în gestiunea Procuraturii Generale.

Noul sediu, cu trei etaje și o suprafață la sol de 3398,9 metri pătrați, oferă personalului condiții de lucru moderne, cu spații adecvate pentru desfășurarea activității și cu toată logistica necesară pentru munca procurorilor. Aici va activa un personal total de aproximativ 500 de unități: procurori, consultanți ai procurorului, inspectori, ofițeri detașați la procuratura specializată, specialiști, personal tehnic și auxiliar.

În discursul rostit cu această ocazie, Procurorul General, Eduard Harunjen a menționat că: *„Este proiectul nostru de suflet, un proiect care ne-a mobilizat pe toți procurorii să participăm activ și în modul cel mai direct, la realizarea visului mai multor generații de procurori. Am avut satisfacția să urmăresc cu câtă abnegație și pasiune colegii mei se implicau în diferite proiecte și activități, menite să apropie momentul pe care astăzi îl marcăm. Aceasta ne-a unit, ne-a consolidat, ne-a făcut să credem că orice idee benefică poate fi realizată cu eforturi comune.”*

Acest proiect, în opinia Procurorului General, este unul avantajos și din punct de vedere economic, în condițiile în care a fost realizat din mijloacele alocate din Strategia națională de dezvoltare a sectorului justiției pentru noul sediu al Consiliului Superior al Procurorilor, totodată fiind și economisită o parte esențială a acestor mijloace.

De asemenea, prin concentrarea celor patru procuraturi într-un sediu unic, vor fi restituite autorităților centrale și locale 7 blocuri impunătoare în capitală, valoarea de piață a cărora depășește de multe ori prețul lucrărilor de reconstrucție al sediului actual.

Referindu-se la sculptura Zeiței Themis, amplasată pe hall-ul noului edificiu și care a fost realizată de către meșterul popular Mihai Costin, Procurorul General a spus că poziționarea acesteia nu este un lucru întâmplător. *„Zeița Dreptății va fi prima care va capta atenția oricărui care va intra în acest edificiu. Vrem să corespundem profundeii semnificații pe care o comportă și să contribuim, prin activitatea noastră, la echilibrul perfect al balanței, pe care aceasta o poartă. Ba mai mult ca atât, vrem să inspirăm această senzație și cetățenilor, pentru care ne consacram eforturile.”* – a menționat Eduard Harunjen.

Acest proiect de optimizare a patrimoniului public prin concentrarea subdiviziunilor procuraturii într-un sediu unic, nu este o premieră. În toamna anului trecut, alte patru procuraturi, și anume: Procuratura municipiului Bălți, Procuratura de circumscripție Bălți și Oficiile Nord ale Procuraturii Anticorupție și Procuraturii pentru Combaterea Crimei Organizate și Cauze Speciale s-au unit sub același acoperiș, și nu vor mai sta cu chirie. Astfel,

după mai bine de două decenii, timp în care angajații acestor subdiviziuni au activat în condiții inadecvate, acum, procurorii și personalul auxiliar muncesc într-un edificiu adaptat standardelor europene. Noul sediu este bine poziționat, în centrul municipiului Bălți, acolo unde sunt concentrate toate instituțiile de drept din localitate.

Acțiunile respective rezultă din obiectivele Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției și Planului de Dezvoltare Strategică a Procuraturii pentru anii 2016–2020, menită să eficientizeze procesul de administrare, gestionare și utilizare a patrimoniului public.

La finele ceremoniei de inaugurare oficială a noului sediu, Procurorul General i-a felicitat pe procurori, dar și întreg personalul instituției cu această șansă, de a activa în condiții mai bune, în corespundere cu cerințele procedurale și standardele europene. *„Să știți că de acum încolo, va trebui să muncim cu mai mult spor, cu mai multă râvnă și profesionalism, pentru că nu mai e loc pentru scuze! Avem toate condițiile! Spor la treabă și să ne fie într-un ceas bun!”* – a conchis Procurorul General.

În contextul modernizării și dezvoltării capacităților instituționale, precum și optimizării resurselor utilizate, Procuratura tinde să-și concentreze subdiviziunile dispersate în sedii teritoriale comune și demarează noi proiecte ce prevăd reparația, modernizarea și dotarea mai multor sedii ale procuraturilor din țară.

PROGRAMUL CONSILIULUI EUROPEI “PROMOVAREA UNUI SISTEM DE JUSTIȚIE PENALĂ BAZAT PE RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI ÎN REPUBLICA MOLDOVA” FINANȚAT DE GUVERNUL NORVEGIEI

THE COUNCIL OF EUROPE PROGRAMME “PROMOTING A HUMAN RIGHTS COMPLIANT CRIMINAL JUSTICE SYSTEM IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA” FUNDED BY THE GOVERNMENT OF NORWAY

Context:

Programul “Promovarea unui sistem de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova” corespunde priorităților strategice de cooperare formulate în **Planul de acțiune al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2017-2020**, și este finanțat de Guvernul Norvegiei.

Programul corespunde obiectivelor strategice relevante, definite de Guvernul Republicii Moldova în Strategia extinsă de reformare a sectorului justiției 2011-2016 (SRSJ) și Planul de Acțiune, Strategia de dezvoltare a sistemului penitenciar 2016-2020 și Strategia de dezvoltare a sistemului probațiunii 2016-2020, precum și Planurile de Acțiune ale acestora.

Necesitatea accelerării reformelor în domeniul justiției penale este susținută de constatările și recomandările organismelor statutare de monitorizare și a celor stabilite în baza tratatelor Consiliului Europei, Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), precum și a deficiențelor constatate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Curtea Europeana) în hotărârile referitoare la funcționarea sistemului de justiție penală în Republica Moldova.

O serie de hotărâri ale Curții Europene împotriva Republicii Moldova, care reprezintă cele mai mari grupuri de cauze aflate pe rolul Comitetului de Miniștri, se referă la încălcări precum interzicerea tratamentului inuman și degradant, condițiile precare de detenție și îngrijirea medicală necorespunzătoare, legalitatea detenției și problemele conexe și dreptul la un remediu efectiv.

În ultimul său raport, CPT își exprimă îngrijorarea referitor la faptul că autoritățile Republicii Moldova au întreprins puține sau deloc acțiuni în ceea ce privește recomandările cheie cu privire la situația din penitenciare și, în mod special, cele ce țin de violența între deținuți și numărul angajaților din penitenciare. Alte deficiențe identificate și care pot califica drept tratament inuman și degradant, se referă la managementul ineficient al penitenciarelor, suprapopularea severă în unele penitenciare, condițiile precare de detenție, inclusiv lipsa serviciilor medicale corespunzătoare.

Obiectivele și rezultatele așteptate ale programului:

Programul are ca scop asigurarea drepturilor omului și supremației legii, prin asistența oferită autorităților naționale în dezvoltarea unui sistem de justiție penală eficient, aliniat la standardele europene în domeniul drepturilor omului și bazat pe principiile umanizării, resocializării și justiției restaurative.

Domeniile prioritare de intervenție vor cuprinde politicile, cadrul legal, nivelurile de implementare practică și instituțională, orientate spre:

- consolidarea politicilor din domeniul justiției penale, a cadrului legal și a practicii judiciare în conformitate cu standardele europene, în vederea liberalizării procesului penal, inclusiv prin promovarea aplicării măsurilor și sancțiunilor preventive neprivative de libertate, sancțiunilor penale alternative, îmbunătățirea serviciilor de probațiune, liberării condiționate și mecanismelor de acordare a acestora;
- îmbunătățirea tratamentului și resocializării deținuților prin perfecționarea politicilor și a cadrului legal, inclusiv prin consolidarea capacităților angajaților din penitenciare responsabili de regimurile de detenție și managementul penitenciarelor, de punerea în aplicare a programelor de tratament și asigurarea serviciilor medicale pentru deținuți;
- susținerea continuă în dezvoltarea capacităților părților interesate din sectorul justiției penale în vederea implementării reformelor curente, inclusiv sistemul judiciar, Procuratura, instituția Avocatului Poporului și Mecanismul Național de Prevenire a Torturii.

Rezultatele așteptate:

- 1) administrarea consolidată a justiției penale, susținută de politici, legislație și o practică judiciară coerentă;
- 2) gestionarea îmbunătățită a serviciilor penitenciare, de reabilitare și de îngrijire medicală pentru deținuți;
- 3) implementarea mai eficientă și direcționată a măsurilor și sancțiunilor comunitare (MSC) în scopul susținerii reintegrării sociale a deținuților;
- 4) prevenirea mai eficientă a încălcării drepturilor omului în cadrul sistemului de justiție penală printr-o monitorizare externă și o implicare a societății civile mai sporită.

Activitățile principale și metodele de lucru:

Pentru atingerea rezultatelor enunțate, Consiliul European, împreună cu partenerii naționali, va implementa următoarele activități: *evaluări a necesităților, cercetări și studii; expertize legislative și de politici; activități de consolidare a capacităților, inclusiv elaborarea curriculum-ului, formări, ateliere de lucru, conferințe, ședințe pentru schimb de experiență, vizite de studiu; campanii de informare; achiziții de echipamente; testarea unor metode noi în penitenciare (pilotări).*

Partenerii și beneficiarii Programului:

Parteneri: Ministerul Justiției, Parlamentul, Consiliul Superior al Magistraturii, Curtea Supremă de Justiție, Procuratura, Consiliul Superior al Procurorilor, Oficiul Avocatului Poporului/Consiliul Național de Prevenire a Torturii, Institutul Național al Justiției, Administrația Națională a Penitenciarelor, Inspectoratul Național de Probațiune, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, Uniunea Avocaților.

Beneficiari: judecători, procurori, avocați, angajați ai Oficiului Avocatului Poporului și membri ai Consiliului Național de Prevenire a Torturii, managementul și alte categorii de angajați ai sistemului penitenciar și a celui de probațiune, personalul medical și cel non-medical din penitenciare, asistenții sociali și psihologii care lucrează cu deținuții și infractorii. Beneficiarii finali ai Programului sunt utilizatorii sistemului de justiție, deținuții și infractorii plasați sub supraveghere și, în cele din urmă, societatea în ansamblu.

Durata și bugetul Programului:

Durata: 36 luni (începând cu 1 martie 2018).

Bugetul: 2839000 EUR.

Informații adiționale:

- <https://www.coe.int>
Pagina web a Consiliului European;
- <https://www.coe.int/en/web/criminal-law-coop/home>
Pagina web a Unității de Cooperare în domeniul Dreptului Penal;

- <https://www.coe.int/en/web/national-implementation>
Pagina web a Diviziunii pentru Implementarea Drepturilor Omului la Nivel Național;
- <https://www.coe.int/en/web/chisinau>
Pagina web a Oficiului Consiliului Europei la Chișinău.

Informație de contact:

Oficiul Consiliului Europei la Chișinău
Str. Vlaicu Pârcălab nr. 63, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova
E-mail: fieldchisinau@coe.int

Consiliul Europei este organizația lider în domeniul drepturilor omului pe continentul european. Aceasta include 47 de state membre, dintre care 28 sunt membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat conceput să protejeze drepturile omului, democrația și preeminența dreptului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează punerea în aplicare a Convenției în statele membre.

Background:

The Programme **”Promoting a human rights compliant criminal justice system in the Republic of Moldova”** is in line with the strategic priorities for cooperation as formulated in the Council of Europe *Action Plan for the Republic of Moldova for 2017-2020*, and is funded by the Norwegian Government.

The Project corresponds to the strategic relevant objectives defined by the Moldovan Government in the prolonged Justice Sector Reform Strategy 2011–2016 (JSRS) and its Action Plan, the Prison System Development Strategy 2016–2020 and the Strategy of Developing the Probation System 2016–2020 and their Action Plans.

The necessity to accelerate the reforms in the criminal justice field is supported by the findings and recommendations of the Council of Europe monitoring statutory and treaty bodies, Committee for the Prevention of Torture and Inhuman and Degrading Treatment or Punishment (CPT), as well as by the shortcomings revealed by the European Court on Human Rights (European Court) in the functioning of the criminal justice system, evidenced in its judgements with respect to the Republic of Moldova. A number of European Court’s judgments with respect to the Republic of Moldova constituting ones of the largest groups of cases, execution of which is pending before the Committee of Ministers, concern issues such as violations of the prohibition of inhuman and degrading treatment, including poor conditions of detention and inadequate medical care, lawfulness of detention and related issues, the right to an effective remedy. Latest CPT report expressed concerns that little or no action had been taken by the Moldovan authorities in respect of certain longstanding key recommendations concerning the situation in prisons, in particular as regards inter-prisoner violence and prison staffing levels. The identified further shortcomings related to poor management of prisons, severe overcrowding in some prisons and very poor conditions of detention, lack of adequate health care services which could be considered as amounting to inhuman and degrading treatment.

Programme objectives and expected results:

The Programme is aimed to ensure a higher respect for human rights and the rule of law by assisting the national authorities in building up an efficiently functioning criminal justice system, in line with European human rights standards, and based on the principles of humanisation, resocialisation and restorative justice.

Main intervention areas will cover policy/legal framework, institutional and practical implementation levels, with the focus on:

- Consolidation of criminal justice policy, legislation and judiciary practice in line with international standards with respect to the liberalization of criminal proceedings, including strengthening the application of non-custodial pre-trial preventive measures and sanctions, alternative sanctions in criminal cases, improvement of probation services and release on parole mechanisms;
- Better treatment and resocialisation of inmates by improving the regulatory and policy framework as well as prison staff capacities relevant to regime arrangements and management of prisons, implementation of treatment programmes and provision of health care services for inmates;
- Support towards the development of the capacities of criminal justice stakeholders in the light of the implementation of the on-going reforms, including judiciary, prosecution service, as well as Ombudsperson’s institution and National Prevention Mechanism (NPM).

Expected results:

- 1) Enhanced administration of criminal justice supported by coherent criminal justice policy, legislation and judiciary practice in place;
- 2) Improved management of prison, rehabilitation and health care services for inmates;
- 3) More effective and targeted implementation of community sanctions and measures in support of offenders' social reintegration;
- 4) More effective prevention of human rights violations within the criminal justice system through enhanced external monitoring and civil society involvement.

Main activities and working methods:

To achieve the above results, the Council of Europe will, together with the national partners, implement a variety of activities, i.e.: *needs-assessments, research and base-line studies; policy and legislative expertise; capacity development activities, including development of curricula, training, workshops, conferences, experience-exchange meetings, study visits; awareness raising activities; procurement of equipment; pilots in prisons.*

Programme Partners and Beneficiaries:

Partners: Ministry of Justice; Parliament; Supreme Council of Magistracy; Supreme Court of Justice; Public Prosecution Service; Superior Council of Prosecutors; Office of the People's Advocate/National Council for the Prevention of Torture; National Institute of Justice; Department of Penitentiary Institutions; National Probation Inspectorate; Ministry of Interior; Ministry of Health, Labor and Social Protection; Lawyers' Union.

Direct beneficiaries: judges, prosecutors, lawyers, People's Advocate/NPM staff, prison and probation managers and officers, medical and non-medical staff working in prison, social workers and psychologists working with inmates and offenders. The final beneficiaries are the users of the justice system, prisoners and offenders under probation and ultimately the society as a whole.

Programme duration and funding:

Duration: 36 months (as of 1 February 2018).

Budget: 2839000 EUR.

Additional information:

- <https://www.coe.int>
Official web page of the Council of Europe;
- <https://www.coe.int/en/web/criminal-law-coop/home>
Web-page of the Criminal Law Cooperation Unit;
- <https://www.coe.int/en/web/national-implementation>
Web-page of the Human Rights National Implementation Division;
- <https://www.coe.int/en/web/chisinau>
Web-page of the Council of Europe Office in Chisinau.

Contacts:

Council of Europe Office in Chisinau

63, Vlaicu Parcalab Str., MD-2012 Chisinau, Republic of Moldova

E-mail: fieldchisinau@coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 47 member states, 28 of which are members of the European Union. All Council of Europe member states have signed up to the European Convention on Human Rights, a treaty designed to protect human rights, democracy and the rule of law. The European Court of Human Rights oversees the implementation of the Convention in the member states.

STUDII – ARTICOLE – DISCUȚII – COMENTARII – ANALIZE – SINTEZE – OPINII – CERCETĂRI

Eduard HARUNJEN:

Dialogul interprofesional între judecători, procurori și avocați 33

Ruslan POPOV:

Specializarea procurorilor 39

Mariana GORNEA:

Justiția prietenoasă copilului – prioritate în activitatea Procuraturii..... 46

Ghenadie PÎRLII:

Gestionarea rațională a resurselor de mediu –
garanția dezvoltării economice și menținerii echilibrului ecologic 50

Diana ROTUNDU:

Procuratura Republicii Moldova în organisme internaționale și regionale 55

DIALOGUL INTERPROFESIONAL ÎNTRE JUDECĂTORI, PROCURORI ȘI AVOCAȚI

Eduard HARUNJEN*

Procuror General al Republicii Moldova

ABSTRACT

The author presents interesting theoretical and practical aspects regarding the interprofessional relations of judges, prosecutors and lawyers.

Key words: interprofessional relations, international cooperation, strategic document, professional interdependencies, interprofessional dialogue, professional and interprofessional ethic and deontology, legal professions, Consultative Council of European Prosecutors, common core values, the independence of justice, responsibility, professional competency.

"Chiar dacă aparent poate că etica ar fi o știință care a dispărut din toată lumea, nu-i nimic, trebuie să o inventăm din nou, fiecare dintre noi acolo unde suntem, indiferent de profesia pe care o facem".

Jorge Luis Borges

Judecătorul, procurorul și avocatul trebuie să fie independenți în exercitarea funcțiilor lor și, în același timp, trebuie să fie și să păstreze aparența, că sunt independenți unul față de altul, astfel încât să nu existe nici o suspiciune a vreunei ingerințe între aceștia sau vreo confuzie între cele trei profesii. Această independență este afirmată de statutul și de principiile etice ale fiecărei profesii, fiind esențială pentru buna funcționare a justiției.

Totodată, orice profesie juridică nu poate acționa decât într-o strânsă interdependență și relaționare cu celelalte și toate sunt puse în slujba omului, justițiabilului, beneficiarul final al serviciilor juridice acordate de avocați, procurori, judecători și alte profesii juridice.

La 15 decembrie 2018 s-a împlinit un an de la semnarea Cartei interprofesionale a judecătorilor, procurorilor și avocaților din Republica Moldova (în continuare Carta), fiind un prilej bun de a face o retrospectivă a evenimentelor și a aprecia valoric rezultatele.

* e.harunjen@procuratura.md

Textul acestui document strategic de intenție, fiind preluat ca bună practică de la colegii de peste Prut, Carta interprofesională românească datând din 23.09.2015, conține următoarele componente: Statul de drept și justiția, Specificul funcțiilor, Etica și deontologia judecătorilor, procurorilor și avocaților și Dialogul interprofesional continuu între judecători, procurori și avocați și cooperarea internațională.

Accederea Republicii Moldova în Uniunea Europeană este condiționată de un șir de factori, printre care unul dintre cei mai principali este funcționalitatea sistemului de justiție.

Carta este inspirată de reforma judiciară de lungă durată din Republica Moldova, precum și de internaționalizarea generală manifestată în domeniul judiciar și în cel juridic și este o contribuție la întărirea legăturilor din cadrul „familiei judiciare și juridice europene și mondiale”. În context, ea vine să pună fundamentul reglementărilor normative ale dialogului interprofesional între judecători, procurori și avocați din perspectiva Avizului nr.16 (2013) privind relațiile între judecători și avocați în vederea asigurării calității și eficienței justiției¹⁵ precum și a Avizelor nr.4¹⁶, 7¹⁷, 12¹⁸ și 18¹⁹ ale Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE).

Conținutul și semnificația acestui document ar trebui să impună pentru aplicarea sa reală în viața de zi cu zi a profesioniștilor vizați de cuprinsul său, inițierea de noi acțiuni și proiecte concrete pentru a se depăși nivelul declarativ al principiilor reafirmate și asumate instituțional.

Este decisivă înțelegerea, dar și afirmarea pragmatică a rolului fiecărei profesii în actul de justiție, în conformitate cu principiile comune ale acestora: respectarea legii, secretul profesional, integritatea și demnitatea, respectul pentru justițiabili, competența, responsabilitatea, echitatea și respectul reciproc.

Fiind semnată, Carta a reconfirmat nevoia de schimbare în atitudine, gândire și acțiune, dorindu-se formarea unor mentalități noi privind relațiile între profesiile juridice vizate și înlăturarea barierelor de comunicare, care încă se mențin și se opun dezvoltării înțelegerii și respectului reciproc, în considerarea normelor etice, ce ar trebui să guverneze relațiile între profesii. Astfel, necesitatea unui dialog interprofesional între judecători, procurori și avocați este o primă realitate actuală în vederea realizării unor bune practici pentru punerea în aplicare a normelor procedurale.

Este iminent și firesc ca, acolo unde există proceduri legale bazate pe contradictorialitate și în care se dezvoltă logica conflictuală, să existe și tensiuni, aceasta e o normalitate, se întâmplă oriunde în lume, nu este o problemă autohtonă.

Totodată, există și chestiuni, ce poartă un caracter subiectiv, problemele fiind determinate de aspecte de etică și deontologie profesională elementară. Nu este străină experiența pentru mulți avocați și procurori, care nu au spații în instanțe și sunt nevoiți să stea umilitor ore în șir pe coridoare alături de părți, să se îmbrace, dezbrace, păstreze mantia și lucrările în mâini, ca în final să fie informați că judecata se amână. Situația este valabilă și atunci când procedurile judiciare sunt amânate din neprezentarea procurorului sau apărătorului, care, (ca orice om mai greșesc și ei), fiind implicați în alte activități de rutină și nereușind să informeze corespunzător instanța. Chiar dacă aceasta nu este elementul principal în dialogul interprofesional, toate aceste practici, ce stresează juriștii veniți în instanțe și chiar îi umilesc, denotă o lipsă de comunicare elementară între profesiile juridice sau un dialog, ce nu are la bază stima și respectul reciproc, care ar fi bazate pe un comportament corect, etic și conform deontologiei profesionale, astfel anihilând-se cultura juridică.

S-a demonstrat, că interdependențele profesionale reclamă limite de reținere colectivă bazată pe voința, care acceptă standarde minimale de conduită impuse de evoluția fiecărei profesii juridice.

Este benefică exprimarea liberă a opiniilor într-o lume în care crizele, adesea provocate din lipsa comunicării, sunt o realitate a vremurilor, ce le trăim. Crize în raporturile interprofesionale s-au produs și în trecut și nu vor fi străine nici viitorului.

În fața provocărilor legislative și mediatice din ultima vreme, orice om de bună credință își pune întrebări precum: ce înseamnă relația între judecători, procurori, avocați? Cum ar trebui să fie aceasta? Care este limita legitimității acestei relații? Cum ar trebui să relaționeze profesional și corect un judecător, procuror, avocat? Ce ar putea să discute cei trei, altceva decât într-un cadru legal și ce pot urmări și obține prin această relaționare?

¹⁵ adoptat cu ocazia celei de a 14-a reuniune plenară a CCJE (Strasbourg, 13-15 noiembrie 2013);

¹⁶ adoptat de CCJE la (Strasbourg, 27 noiembrie 2003);

¹⁷ adoptată de către CCJE în cadrul celei de-a șasea reuniuni (Strasbourg, 23-25 noiembrie 2005);

¹⁸ adoptat în comun de către CCJE și CCPE, (Strasbourg, 08 decembrie 2009);

¹⁹ adoptat de CCJE la (Londra, 16 octombrie 2015) și denumit „Poziția puterii judecătorești și relația ei cu celelalte puteri ale statului în democrația modernă”;

În toate țările europene, crearea unui cadru transparent, în care judecătorul, procurorul și avocatul pot relaționa, în care toți trei pot împărtăși opinii față de provocările legislative, pe care le întâmpină în egală măsură, dar și opinii privind modurile, în care pot fi armonizate etica și deontologia profesională a celor trei profesii, este o preocupare permanentă a fiecărui profesionist în parte, dar și o preocupare instituțională. Principiul fundamental al independenței, pe care îl împărtășesc, în abordări diferite, atât judecătorii și procurorii, cât și avocații, reclamă adesea abordări din unghiuri diferite ale problematicii unui eventual dialog interprofesional, mai ales dacă acesta este organizat.

Etica profesiilor judiciare ca principal mijloc de realizare a dialogului interprofesional nu reprezintă ceva nou, ci a existat mai ales ca drept cutumiar, fiind dezvoltată pe parcursul unei lungi perioade de timp. Aceste norme cutumiare au fost adunate, transpuse în scris și publicate doar în ultimii 20-30 de ani. Această mișcare a luat avânt datorită intensificării cooperării internaționale, în special în cadrul Organizației Națiunilor Unite, precum și în Europa în cadrul Consiliului Europei, respectiv, mișcarea la nivel mondial a dus la elaborarea instrumentelor internaționale, care, la rândul lor, au condiționat apariția ulterioară la nivel național a codurilor de etică și deontologie profesională ale profesiilor juridice.

Prevederile referitoare la conduita etică a judecătorilor, procurorilor și avocaților, atât la nivel național, cât și internațional, sunt generale și au o sferă largă de aplicare, deoarece acestea derivă din principiile statului de drept (legate de dreptul la un proces echitabil), principiile etice (urmărirea binelui) și principiile administrării justiției într-o societate democratică (responsabilitatea).

Etica și deontologia fac parte din cultura sistemului judiciar. Cultura este creată de oameni și se dezvoltă de-a lungul anilor; cultura se poate manifesta și în ceea ce observă cetățeanul atunci, când se află în contact cu orice organism judiciar. Cu alte cuvinte, judecătorii, procurorii și avocații trebuie să învețe să observe și să înțeleagă: ce așteptări au oamenii; ce văd oamenii de fapt; ce experiențe au oamenii; care sunt consecințele²⁰.

Scopul Cartei interprofesionale este și consolidarea unei culturi juridice comune privind conștientizarea rolurilor judecătorilor, procurorilor și avocaților în funcționarea justiției, conștientizarea aportului fiecărui profesionist al dreptului la îmbunătățirea relațiilor procedurale, a aportului dialogului și al comunicării realizate în cadrul procedurilor legale, dar și dezvoltarea înțelegerii și a respectului reciproc în limitele rezervate de lege rolului fiecăruia participant la înfăptuirea justiției, a responsabilităților de orice natură.

O cultură juridică comună necesită și o formare comună. Rezultatul unei formări profesionale în comun a judecătorilor, procurorilor și avocaților inevitabil va determina comunicarea mai constructivă și eficientă între aceste trei profesii juridice și, în ordine de consecință, va duce la creșterea calității prestației fiecărei instituții în parte și actului de justiție în ansamblu.

Legea reglementează lucrurile într-un mod absolut splendid, dă dreptul tuturor, oferă tuturor ocazia să-și manifeste cu responsabilitate rolul social și profesional, să și-l exercite, dar, revenind în realitatea zilnică, constatăm că oamenii nu excelează printr-o cultură juridică impecabilă, ei sunt educați mai puțin din cărți și din stagii de formare, și mai mult prin informațiile de la televizor și de pe Internet, unde despre relația între profesii se spune puțin altceva, pentru că cei, care vorbesc fie dintr-o profesie sau alta, ies în public și sunt vizibili, ei însă nu sunt neapărat cei mai buni dintre profesioniștii dreptului, dintre judecători, procurori și avocați, dintre cei din sistem în general. Lumea, însă, pe ei îi vede și exemplele lor larg mediatizate, (care reprezintă un procent nu neapărat semnificativ din totalul cauzelor), ele fac știrea; așa cum nu se mediatizează știri despre avioanele, care ajung la destinație, (în mod evident, mult mai numeroase decât cele care se prăbușesc), ci doar despre cele care se prăbușesc. Relevant la subiectul dat, reieșind din cele scrise de *legal.report*, ar fi cauza unui ex-procuror și avocat american în fața Curții Supreme de Justiție a statului Louisiana din SUA, care pentru faptul, că în perioada anilor 2007-2012, activând în funcția de procuror, a lăsat peste 2600 de comentarii anonime pe portalurile de știri, prin care a comentat, inclusiv dosarele lucrate de el sau colegii lui, făcând acuzații dure în adresa avocaților și părților în proces și susținând activ poziția oficială a procuraturii, i s-a retras pe viață licența de avocat, interzicându-i-se să practice vreodată jurisprudența²¹.

În acest context, nu trebuie să le fie dată prevalență acestor categorii de “profesioniști ai dreptului”, ci nenumăratelor cazuri în care avocați și procurori sau judecători de bună-credință interacționează absolut fără probleme, având la bază valori și principii etice unanim recunoscute.

20 Ghid practic de etică profesională pentru judecători și procurori, Ion Copoeru, Bert Maan, Iver Huitfeldt, Tron Gundersen, București, 2017;

21 informație preluată de pe site-ul <http://www.bizlaw.md/o-persoana-a-ramas-fara-licenta-de-avocat-din-cauza-comentariilor-anonime-a-spus-ca-le-scria-pentru-a-scapa-de-stres>;

Totodată, depinde de fiecare reprezentant al profesiilor juridice și de capacitatea lui de a induce în corpurile profesionale ideea și de a transpune în practică ceea ce este consacrat la nivel de Coduri de etică și deontologie, la nivel de Cartă interprofesională, deoarece realitatea uneori e prea departe de ceea ce la nivel declarativ, la nivel de reglementare interinstituțională există²².

Sunt în toate cele trei profesii oameni, care se înfurie periodic și își varsă năduful pe unde apucă, generalizând fără temei și cultivând ca ocupație cotidiană, constantă, tenace „ură” între profesii. Prestația publică obsedantă pentru cultivarea proiectelor demolării și a linșajului personal ca strategie zilnică în raporturile între avocați, procurori și judecători nu lipsește din cotidian.

Este vremea ca atmosfera, în care respirăm în relațiile interprofesionale, să delimiteze căi și mijloace concrete de înlăturare a „tensiunii” din sala de ședință de judecată în favoarea „destinderii”, să elimine „mânia” în favoarea „calmului”, să configureze practici prin respectarea cărora nu se pot „inventă” motive de iritare și nu se pot îngroșa artificial cele deja existente, în care nu-și găsesc locul enervarea, insatisfacția ostentativ afișată, răsteala, atacul de furie în public.

„Dialogul” spre care tindem exclude resentimentul, repudiază manufactura protestului, infectarea tonului oricărei conversații.

Cheltuiala de energie pentru detensionarea disfuncțiilor curente ale raporturilor între profesioniștii implicați în realizarea justiției are efect paralizant, steril.

Nimeni nu se poate autodeclara „expert al disciplinei”. Este facil să devii „expert al revoltei”. Buna-cuviință, practica adesea uitată a politeții au încă resurse nebănuite²³.

Reieșind din cele menționate, conchidem că chestiunea relațiilor interprofesionale între judecători, procurori și avocați nu este o problemă doar autohtonă, ea este caracteristică și pentru România, și pentru alte țări din cadrul UE²⁴ precum și nu în ultimul rând pentru țările CSI²⁵.

Și dacă în statele cu vechi tradiții democratice problema dată, fiind abordată constructiv de multe decenii, și-a găsit multiple soluții, nesituându-se în topul ordinii de zi, atunci în țara noastră ea este încă una stringentă, impunând eforturi complexe, prompte și urgente din partea tuturor reprezentanților acestor trei profesii juridice, de ei depinzând în fond calitatea actului de justiție pe viitor și, în consecință, bunăstarea acestei țări.

În concluzie, constatăm cu părere de rău că, Carta interprofesională nu și-a produs și, de fapt, nici nu-și putea produce efectele așteptate, iar reieșind din atitudinea noastră statică oprindu-ne din mers chiar la primul pas, ar putea rămâne doar ca un document abstract de bune intenții. Având la bază bunele practici instituite în special la nivel european, identificăm un set de măsuri care, ar putea revigora reprezentanții celor trei profesii juridice vizate și ar condiționa schimbarea râvnită, urnind carul din loc.

1. Realizarea unei conferințe naționale sau internaționale cu genericul «Dialogul interprofesional între judecători, procurori și avocați – necesitate în consolidarea justiției în Republica Moldova. Trecut, prezent și perspective.», care să reunească la masa discuțiilor judecători, procurori și avocați de toate nivelurile, cadre universitare și experți din cadrul institutelor profesionale, ceea ce ar face ca dialogul interprofesional să se desfășoare la un înalt nivel științific. Dincolo de aspectele teoretice și practice se impun a fi abordate cele de deontologie interprofesională, care își au sorginea în valorile fundamentale comune, respectiv, independența justiției, responsabilitatea, competența profesională, respectul reciproc, care ar conduce la discutarea unor raporturi comune interumane din perspectiva atribuțiilor specifice convergente interinstituționale. Schimbul de principii juridice comune și valori etice între toți profesioniștii juriști este esențial pentru buna administrare a justiției.
2. În cadrul conferinței ar fi benefic a se decide constituirea unui Comitet de organizare a implementării Cartei interprofesionale a judecătorilor, procurorilor și avocaților din Republica Moldova și de monitorizare a acestui proces (1-2 reprezentanți de la fiecare instituție, inclusiv președinții Consiliului Superior al Magistraturii, Curții Supreme de Justiție, Consiliul Superior al Procurorilor, Uniunea Avocaților, Procurorul General ș.a.), care va analiza problemele existente (de sistem și nu doar) și va înainta propuneri de remediere, va decide

22 Alexandra Șinc – procuror român, formator Institutul Național al Magistraturii (mesaj în cadrul “Dezbaterilor juridice” organizate de Societatea de Științe Juridice la 3 iulie 2018 la București, preluat de pe site-ul <https://dezbateri.juridice.ro/9244/interactiunea-profesiilor-juridice-etica-si-deontologia-relatiilor-interprofesionale/>);

23 Gheorghe Florea – președintele Uniunii Naționale a Barourilor din România, avocat, doctor în drept (mesaj în cadrul Conferinței „Dialog interprofesional între judecători, procurori și avocați – necesitate în consolidarea justiției în societatea democratică din România” – 18-19 aprilie 2016, București, preluat de pe site-ul <https://e-juridic.manager.ro/articole/despre-carta-interprofesionala-a-judecatorilor-procurorilor-si-avocaturilor-romani-21291.html>);

24 Uniunea Europeană;

25 Comunitatea Statelor Independente;

necesitatea unor întâlniri periodice pentru măsuri organizatorice între instanțe, procuraturi și barourile de avocați, precum și necesitatea unor protocoale de colaborare pentru bune practici interinstituționale.

3. Constituirea unui grup interinstituțional de lucru pentru a decide asupra necesității și oportunității elaborării unui Cod de etică și deontologie interprofesională a judecătorilor, procurorilor și avocaților și a unui Ghid practic, având la bază atât standardele, ce rezultă din documentele naționale, cât și cele internaționale, regionale (Codurile naționale de etică și deontologie profesională, comentariile la ele și ghidurile de aplicare, Avizul CCJE nr. 16 (2013) privind relațiile între judecători și avocați în vederea asigurării calității și eficienței justiției²⁶, Avizul CCPE nr.4 (2003) privind formarea inițială și continuă specifică judecătorilor la nivel național și european²⁷, precum și Avizele nr. 7²⁸, 12²⁹ și 18³⁰, Codurile europene de etică și deontologie profesională, Principiile de la Bangalore și Comentariul asupra Principiilor de la Bangalore privind conduita judiciară, precum și alte instrumente internaționale, în special, europene, ce vizează subiectul eticii și deontologiei interprofesionale). Totodată, în același context, urmează a se lua în calcul și faptul, că conform opiniilor unor profesioniști ai dreptului, este recomandabil ca practicile comune de interacțiune între judecători, procurori și avocați să fie identificate în cadrul conlucrărilor interprofesionale, pe bază de încredere reciprocă și lăsate să evolueze în afara codificărilor, să se adapteze de la sine evoluției practicii și societății. Niște practici comune codificate, chiar și numai deontologic, ar putea induce o neîncredere, în ceea ce privește independența acestor profesii și ar putea atrage unele limitări. Codurile de conduită profesională sunt extrem de necesare și utile, cu condiția să fie adoptate prin autoreglementare. Or, spre exemplu, este foarte dificil să adopți un astfel de cod interprofesional de comunicare cu mass-media între o autoritate statală și o profesie liberală autoreglementată. Spre deosebire de organele judiciare, care comunică doar instituțional cu privire la cazurile de interes public, avocații pot comunica personal, fără alte restricții decât cele ce privesc respectarea deontologiei profesiei, care, evident, implică și respectarea și protejarea justiției. Avocații au limite mai largi față de judecători și procurori în privința libertății de exprimare, dar mai restrânse față de jurnaliști, relevantă în acest sens fiind Hotărârea Marei Camere a Curții de la Strasbourg în cazul *Morice contra Franței*³¹.
4. Pornind de la recomandarea potrivit căreia judecătorii ar trebui să poată solicita sfaturi în materie de etică unui organism din cadrul sistemului judiciar (Recomandarea CM/Rec (2010)12 a Comitetului Miniștrilor către statele membre³² cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile, Capitolul VIII) a fost propusă instituția consilierului de etică. Această soluție ar fi valabilă nu doar pentru judecători, dar și pentru procurori și avocați, chestiunea dată urmând, la fel, a fi examinată în cadrul lucrărilor grupului de lucru interinstituțional cu concluziile corespunzătoare. Consilierul de etică poate avea un rol semnificativ în ce privește satisfacerea cerinței ca judecătorul, procurorul, avocatul să se ghideze în activitatea lor, în deosebi, atunci când interacționează profesional și nu numai, de principii etice de conduită profesională, care să includă nu numai îndatoriri care pot fi sancționate prin măsuri disciplinare, ci și îndrumări date acestor profesioniști ai dreptului cu privire la modul lor de a se comporta. Această nouă instituție trebuie să aibă un rol consultativ și de consiliere și să contribuie astfel la a asigura un cadrul instituțional și interinstituțional compatibil cu valorile profesionale ale judecătorului, procurorului și avocatului, precum și un dialog interprofesional corect și corespunzător normelor de etică și deontologie profesională.
5. Cert este faptul că, fie din Codul de etică și deontologie profesională sau interprofesională a judecătorilor, procurorilor și avocaților, fie din Ghidul practic de etică și deontologie profesională sau interprofesională a judecătorilor, procurorilor și avocaților, fie ca sfat sau recomandare primite de la Consilierul de etică, reprezentanții acestor profesii juridice trebuie să știe, cum să procedeze atunci când la mijloc este o problemă de natură etică (oferirea asistenței juridice, consultațiilor, serviciilor de consiliere, participarea la emisiuni audio-vizuale, elaborarea și publicarea de articole în presa scrisă, participarea în diferite comisii, societăți civile, apartenența la diferite organizații sau cluburi deschise sau secrete, deținerea unor funcții administrative în afara sistemului judiciar, utilizarea conturilor de Twitter sau Facebook, a blogurilor sau videoblogurilor, relațiile interprofesionale și cu politica, comportamentul în cadrul procedurilor judiciare, la diverse evenimente, petreceri, nunți, botezuri, reuniuni sociale, activități sportive, vacanțe, primirea de cadouri, comunicarea cu prietenii, colegii pe teme profesionale, de serviciu și nu doar...) cum trebuie ea abordată, care sunt instrumentele juridice naționale și/sau internaționale sau alte surse de drept relevante, care i-ar putea ajuta în a rezolva problema, cu care se confruntă.

26 adoptat cu ocazia celei de a 14-a reuniune plenară a CCJE (Strasbourg, 13-15 noiembrie 2013);

27 adoptat la Strasbourg, 27 noiembrie 2003;

28 adoptată de către CCJE în cadrul celei de-a șasea reuniuni (Strasbourg, 23-25 noiembrie 2005);

29 adoptat în comun de CCJE și CCPE, la 20 Septembrie 2009 prin „Declarația de la Bordeaux”;

30 adoptat la Londra, 16 octombrie 2015;

31 cauza MORICE împotriva FRANȚEI (Cererea nr. 29369/10) din 23 aprilie 2015;

32 adoptată de Comitetul Miniștrilor în 17 Noiembrie 2010, la cea de-a 1098-a întâlnire a delegaților miniștrilor.

6. Elaborarea unei concepții de formare inițială și continuă comună pentru judecători, procurori și avocați (evident cu anumite elemente de specializare în dependență de profesie sau inițial măcar pe dimensiunea eticii și deontologiei interprofesionale, elaborarea unui modul de formare și a curiculei, formarea formatorilor). Sistemul educațional național de formare etică a judecătorilor, procurorilor și avocaților pune în prezent accentul pe cunoașterea regulilor de deontologie distincte pentru fiecare profesie juridică în parte, dar lucrurile nu trebuie privite distinct, ci prin cultura diversității, multiculturalității și interferenței între aceste profesii.
7. Elaborarea chestionarului cu privire la identificarea unor nevoi comune ale celor trei profesii și difuzarea acestuia către judecători, procurori și avocați (în cadrul chestionării de clarificat inclusiv și chestiunea privind necesitatea și oportunitatea elaborării unui Cod unic de etică și deontologie interprofesională a judecătorului, procurorului și avocatului).
8. Deschiderea dialogului între judecători, procurori și avocați în scopul găsirii unei comunicări interprofesionale deschise și transparente către profesiile, care lucrează în interesul justițiabilului și, în acest sens, organizarea unor conferințe cu module de alternativitate a unor instituții în materie penală (medierea...), menite să confere încredere justițiabilului, că are la îndemână și alte modalități decât justiția și pe care, chiar aceasta îi invită să opteze pentru ele.

SPECIALIZAREA PROCURORILOR

Ruslan POPOV*

Procuror-șef interimar al Secției avizare și propuneri de legiferare din cadrul Direcției politici, reforme și protecția intereselor societății a Procuraturii Generale, Doctor în drept

ABSTRACT

The author presents interesting aspects regarding the international practices of prosecutors's specialization according to the needs and legislation of the Republic of Moldova.

Key words: prosecutor's specialization, specialized prosecutors offices, areas of competence, corruption, torture, trafficking in human beings, terrorism, sexual assault, domestic violence, drugs, international cooperation, cybercrime, the advantages of the specialization of prosecutors, Consultative Council of European Prosecutors, the specialized training of prosecutors.

Specializarea procurorilor, ca modalitate profesională de organizare a activității, este o practică internațională, fiind foarte răspândită atât în comunitatea europeană, cât și în spațiul CSI. Specializarea reprezintă o realitate care îmbracă formele cele mai diverse, de la specializarea unor procurori în parte, până la crearea de birouri specializate în cadrul procuraturilor sau și mai mult, crearea de procuraturi specializate.

În esență, prin specializare se înțelege acțiunea de a (se) specializa și rezultatul ei, iar acțiunea de a (se) specializa înseamnă a se consacra studiului și aplicării unei anumite ramuri din știință, din tehnică etc.³³

Putem deci să afirmăm că procurorul specializat este cel care tratează ramuri specifice ale dreptului (de exemplu, drept penal, drept contravențional, drept execuțional-penal, drept fiscal, dreptul familiei, dreptul mediului, dreptul proprietății intelectuale, etc.) sau investighează anumite cauze referitoare la categorii de infracțiuni concrete (de exemplu, tortură, cibernetice, de corupție, economice, droguri, accidente de muncă, etc).

Specializarea își are originea mai degrabă în necesitatea adaptării la evoluția dreptului și a ordinii de drept, decât dintr-o alegere deliberată. Prin adoptarea continuă de noi legislații, fie pe plan internațional, european sau intern,

* ruslanpopov033@gmail.com

33 DEX 09 (2009);

precum și prin evoluția jurisprudenței și doctrinei, știința juridică devine din ce în ce mai vastă și complexă. Or, este dificil pentru un procuror să se perfecționeze în toate aceste domenii în timp ce societatea și justițiabilii cer din ce în ce mai mult profesionalism și eficiență din partea sa. Specializarea procurorului garantează că acesta are cunoștințele și experiența necesare în domeniul său de competență.

O serie de acte internaționale fac referire în cuprinsul lor atât la organizarea procuraturii cu unele birouri specializate, cât și despre instruirea și specializarea continuă a procurorilor.

Astfel, Convenția Organizației Națiunilor Unite Împotriva Corupției³⁴ și Convenția Europeană Penală Privind Corupția³⁵ consacră la art.36 și, respectiv, la art.20 crearea unor autorități specializate în lupta împotriva corupției, menționând *inter alia*, că fiecare stat parte face astfel încât, conform principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, să existe unul sau mai multe **organisme ori persoane specializate în lupta împotriva corupției** prin investigații și reprimare.

La fel, despre instituirea unor autorități specializate în lupta împotriva traficului de ființe umane ne vorbește și dispoziția art.29 alin.(1) din Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane³⁶ conform căreia fiecare Parte va adopta măsurile necesare pentru **specializarea unor persoane sau structuri în lupta împotriva traficului de ființe umane și în protecția victimelor**.

În sensul unei specializări adecvate s-a pronunțat și Comitetul de miniștri al Consiliului Europei, menționând la paragrafele 7–9 din Recomandarea REC (2000) 19 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind rolul procuraturii în sistemul de justiție penală³⁷ că statele ar trebui să adopte măsuri eficiente pentru a oferi **pregătire suplimentară pe chestiuni specifice sau în domenii specifice**, având în vedere condițiile prezente, luând în considerare în special tipurile și dezvoltarea infracționalității, ca și cooperarea internațională pe probleme penale. Pentru a răspunde mai bine formelor în dezvoltare ale infracționalității, în special ale crimei organizate, **specializarea ar trebui privită ca o prioritate**, în ceea ce privește organizarea procurorilor, ca și în ceea ce privește pregătirea și cariera lor. Ar trebui de asemenea dezvoltată recurgerea la o echipă de specialiști, inclusiv echipe multidisciplinare menite să asiste procurorii în desfășurarea activităților lor.

În ceea ce privește organizarea și funcționarea internă a procurorilor, în special atribuirea și reatribuirea cazurilor, aceasta ar trebui să respecte cerințele de imparțialitate și independență și să maximizeze funcționarea adecvată a sistemului de justiție penală, în special nivelul de calificare legală și de **specializare pentru fiecare domeniu**.

Tot din conținutul REC (2000) 19, relevăm la paragraful 39 lit.b), că pentru a îmbunătăți raționalizarea și a atinge coordonarea procedurilor de asistență reciprocă, ar trebui făcute eforturi pentru a promova **specializarea unor procurori publici în domeniul cooperării internaționale**.

Un alt act internațional în domeniu ce ne vorbește despre specializarea procurorilor este Recomandarea REC (95) 13 a Comitetului Miniștrilor către statele membre privind problemele de procedură penală legate de tehnologiile informaționale³⁸ din a cărei paragraf 16 rezultă, că ar trebui să fie examinată **crearea de unități specializate** pentru reprimarea infracțiunilor, în a căror urmărire se cere o experiență specială în domeniul tehnologiilor informaționale. Ar trebui să fie promovate programe de instruire, care să permită personalului justiției penale aprofundarea cunoștințelor în domeniu.

În sensul specializării procurorilor s-a pronunțat într-o serie de acte și Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni.

Astfel, potrivit paragrafului 57 din Avizul nr.9 (2014) al Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind normele și principiile europene referitoare la procurori³⁹ drept cerință prealabilă pentru ca un sistem de urmărire penală să fie eficient și să se bucure de încrederea publică este nivelul cât mai înalt de competență profesională și integritate. Prin urmare, procurorii ar trebui să beneficieze de formare inițială și continuă adecvate, **avându-se în vedere specializarea lor**. În continuare, paragraful nr.119 din același Aviz stipulează cu referire la specializarea în organele procuraturii următoarele: „Pentru a răspunde mai bine noilor forme de criminalitate și pentru a îmbunătăți și facilita cooperarea internațională, trebuie să constituie o prioritate **organizarea în structuri specializate a procurorilor sau Ministe-**

34 adoptată la New York la 31 octombrie 2003, semnată de Republica Moldova la 28 septembrie 2004 și ratificată prin Legea nr.158 din 06.07.2007;

35 încheiată la Strasbourg la 27.01.1999 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr.428 din 30.10.2003;

36 încheiată la Varșovia la 16 mai 2005 și ratificată de către Republica Moldova prin Legea nr.67 din 30.03.2006;

37 adoptată de Comitetul de Miniștri la 6 octombrie 2000 la cea de-a 724-a reuniune a delegaților Miniștrilor;

38 adoptată de Comitetul de Miniștri la 11 septembrie 1995 la cea de-a 543-a reuniune a delegaților Miniștrilor;

39 adoptată de CCPE la 17.12.2014, Strasbourg;

ului, inclusiv atunci, când e vorba de competențe din afara dreptului penal. **Specializarea este esențială** pentru a îmbunătăți eficiența, dar și pentru a răspunde provocărilor, cu care procurori se confruntă și care se datorează complexității societății contemporane.”

Prevederi esențiale cu privire la specializarea procurorilor găsim și în textul Avizului Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (2012) nr.7 privind managementul resurselor, de care dispun parchetele⁴⁰ la al cărui paragraf 19 se menționează: „Noile provocări în domeniul infracționalității, precum și creșterea gradului de complexitate al anumitor tipuri de infracționalitate se datorează dezvoltării rapide a noilor tehnologii, a creșterii gradului de integrare internațională și globalizare, extinderii comerțului internațional și a circuitului de date. Această realitate a permis noi căi de comitere a infracțiunilor, ceea ce implică necesitatea unei cooperări, inclusiv la nivel internațional, pentru depistarea și trimiterea în judecată a infractorilor. **Este necesară de asemenea și o pregătire specială** pentru a se putea face față amenințărilor, reprezentate de fenomenele menționate.”, iar paragraful 35 prevede expres, că în funcție de varietatea și sfera de activitate, poate surveni **necesitatea de creare a unor unități specializate în cadrul parchetelor sau a unor posturi de procurori care să îndeplinească activități din afara sferei legislației penale în general sau în anumite domenii**. Natura specifică a unor asemenea activități poate necesita **formarea specială a personalului**. Tot aici merită să indicăm și prevederile paragrafului 47 din Avizul menționat, referitor la faptul că, introducerea unor structuri noi în cadrul ministerelor publice (de exemplu înființarea unor unități speciale de luptă împotriva infracțiunilor economice sau informatice) sau în sistemul de finanțare a activității de urmărire penală (de exemplu prevederea autonomiei bugetare în țările, în care ministerele publice nu dispun de ea) pot contribui în mare măsură la menținerea calității profesionale.

Tot Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni mai menționează la paragraful 40 din textul Opiniei nr.10 (2015) privind rolul procurorilor în cadrul cercetării penale⁴¹ că procurorii ar trebui să-și adapteze activitatea la evoluția rapidă a criminalității. În acest context, trebuie să facă uz de noile tehnici disponibile, în măsura în care sunt conforme cu legea și să acorde **atenția cuvenită nevoii de specializare și multidisciplinaritate**. Textul paragrafelor 48 și 49 a aceleiași Opinii stipulează cert, că ar trebui **promovată o mai largă specializare a activităților de urmărire penală în domeniul cooperării internaționale**, și anume prin numirea unor **procurori specializați** în îndeplinirea acestor sarcini sau prin înființarea unor structuri specializate în chestiuni de cooperare internațională, care să ofere asistență procurorilor. La fel, este necesar să se asigure **pregătirea specializată a procurorilor**, precum și a altor participanți la procedura penală, privind problemele de cooperare judiciară internațională, pentru a se asigura că au competențele necesare pentru elaborarea cererilor de extrădare și asistență judiciară reciprocă, precum și pentru a lua în considerare și faptul de a răspunde la cereri similare, primite din alte țări.

Cu referire la crearea de unități specializate în cadrul procuraturii, Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni menționează la paragraful 31 din Opinia nr.11 (2016) privind calitatea și eficiența rețelei de procurori, inclusiv în lupta împotriva terorismului și a crimei organizate și grave⁴² că trebuie să se aibă în vedere înființarea, acolo unde se încadrează, a unor **unități specializate în cadrul serviciilor de urmărire penală** (de exemplu, **procurorii care se ocupă de cazuri de terorism, narcotice, infracțiuni economice, protecția mediului și care lucrează în zona cooperării internaționale**), iar potrivit paragrafului 73, procurorii trebuie să fie permanent la curent și să se specializeze în investigarea și urmărirea actelor de terorism, a infracțiunilor grave și de criminalitate organizată în toate formele acestora.

Despre importanța specializării procurorilor la investigarea anumitor cauze penale, Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni face referire și în textul Avizului nr.12 (2017) asupra rolului procurorilor în privința drepturilor victimelor și martorilor în procedurile penale⁴³ concretizând la paragraful 36 că **pentru anumite tipuri de activități infracționale** (de exemplu **violență în familie, agresiune sexuală, trafic de ființe umane, terorism, imigrație ilegală**), **procurorii trebuie să fie capabili să se specializeze**, să dobândească noțiuni de psihologie judiciară și să beneficieze de o formare profesională adecvată, care să le permită să rezolve astfel de cazuri rapid și dispunând de competențele necesare.

Aferent instituției specializării procurorilor sau instituirii unor subdiviziuni/procuraturi specializate în alte state, trebuie să concretizăm că o astfel de practică pozitivă există în multe state membre ale Uniunii Europene, cât și în țările membre CSI.

40 adoptat de CCPE la a 7-a ședință plenară (26-27 noiembrie 2012, Strasbourg);

41 adoptat de CCPE la 20 noiembrie 2015, Strasbourg;

42 adoptată de CCPE la a 11-a ședință plenară (17-18 noiembrie 2016, Strasbourg);

43 adoptat de CCPE la 30 noiembrie 2017, Strasbourg;

Astfel, în **Estonia** există în total opt tipuri de procurori: Procurorul General, procurori publici șefi, procurori publici și procurori asistenți în cadrul Parchetului General; procurori șefi, procurori superiori, procurori speciali, procurori districtuali și procurori asistenți în cadrul parchetelor districtuale.

Parchetul General conduce cercetările preliminare și reprezintă organele de urmărire penală în fața instanțelor de orice grad de jurisdicție în ceea ce privește infracțiunile comise în îndeplinirea îndatoririlor oficiale, infracțiunile economice, infracțiunile legate de obligațiile militare, infracțiunile de mediu, infracțiuni legate de administrarea justiției și criminalitatea organizată, de natură transfrontalieră și alte infracțiuni organizate sau deosebit de grave sau infracțiuni, care au antrenat o reacție publică deosebită, precum și infracțiuni împotriva umanității și securității internaționale, cele mai grave infracțiuni împotriva statului, infracțiuni comise de procurori și alte infracțiuni de competența Procurorului General.

În **România**, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție funcționează ***două structuri specializate separate***: **Direcția Națională Anticorupție** (DNA), responsabilă pentru investigarea și efectuarea urmăririi penale a infracțiunilor de corupție (condusă de un procuror șef) și **Direcția de Investigarea a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism** (DIICOT), responsabilă de investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism (aceasta este condusă de un procuror șef care acționează în coordonarea Procurorului General al României).

La fel, urmărirea penală în cauzele privind fapte penale comise de militari se efectuează de parchetele militare, care dețin statutul juridic de unități militare. Acestea funcționează pe lângă tribunalele militare, pe lângă **Tribunal Militar Teritorial București** și pe lângă **Curtea Militară de Apel București**.

Prin urmare, în România există două categorii de procurori, și anume **procurori civili**, care sunt responsabili pentru investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor săvârșite de civili și **procurorii militari**, care sunt responsabili pentru investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor săvârșite în general de personalul militar.

În **Anglia și Țara Galilor** există 42 de circumscripții ale Parchetului, fiecare dintre acestea fiind condusă de un procuror-șef al Coroanei (*chief crown prosecutor*). În plus, există ***patru divizii naționale specializate***: criminalitate organizată, infracțiuni speciale, combaterea terorismului și serviciul de urmărire penală a cazurilor de fraudă. Un serviciu telefonic, *CPS Direct* (*Crown Prosecution Service*), oferă consiliere și transmite decizii, în afara orelor de program, agenților de poliție de pe întregul teritoriu al Angliei și Țării Galilor⁴⁴.

În **Italia**, Direcția Națională Antimafia este o structură organizată în cadrul Procuraturii Generale de pe lângă Curtea de Casație. Înființată în 1991, această structură are competență teritorială pentru întreg teritoriul țării pentru a investiga infracțiunile de criminalitate organizată. Direcția Națională Antimafia este condusă de Procurorul național Antimafia și cuprinde 20 de magistrați, care pot să fie sprijiniți în activitățile investigative de către Departamentul Investigativ Antimafia din cadrul Poliției, de către unități specializate din cadrul trupelor de Carabinieri și de către Unitatea Centrală de Investigații împotriva Criminalității Organizate din cadrul Gărzii Financiare. Direcția Națională Antimafia are două servicii suport (serviciul de cooperare internațională și serviciul studii și documentare), restul activității procurorilor din cadrul direcției concentrându-se pe următoarele domenii: mafia, Camorra, 'Ndrangheta, traficul de droguri, traficul de ființe umane, reciclarea bunurilor provenite din infracțiuni, achiziții publice, ecomafia, falsificarea de instrumente financiare, tranzacții suspecte și organizații criminale străine.

În **Croația**, în materie de luptă împotriva corupției și a criminalității organizate a fost utilizat conceptul “verticalei”: structurii specializate de parchet (USKOK) îi corespunde o structură specializată a poliției (PNUSKOK), iar dosarele instrumentate de aceste unități investigative se judecă de către judecători desemnați anume în acest scop. În acest mod, specializarea este asigurată pe tot parcursul procesului penal – de la faza inițială a anchetei până la finalizarea dosarului în fața instanței de judecată.

În **Germania**, în anumite landuri, procuratura include o structură specializată pentru combaterea infracțiunilor economice. Aceste structuri includ atât procurori, cât și grefieri, specialiști în domeniul economic și personal auxiliar. Aceste categorii profesionale diferite lucrează împreună în același sediu, acest lucru permițând o bună comunicare între membrii echipei. Adesea în dosarele complexe lucrează o echipă de procurori, abandonându-se paradigma tradițională a procurorului care soluționează singur un dosar.⁴⁵

⁴⁴ informație preluată de pe site-ul https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ro.do;

⁴⁵ V. Gribincea, L. Ștefan, *Studiu privind optimizarea structurii Procuraturii și a sarcinii de muncă a procurorilor din Republica Moldova, Centrul de resurse juridice din Moldova, Chișinău, 2014, p.34-36;*

În sistemul procuraturii **Federației Ruse**, în calitate de procuraturi specializate se includ procuraturile militare⁴⁶ procuraturile de transport, procuraturile ce asigură controlul legilor în instituțiile de probațiune, procuraturi ce își desfășoară activitatea la obiecte cu regim special, procuratura metropolitană și procuraturile ecologice (de mediu).⁴⁷

Vis-a-vis de subiectul specializării procurorilor s-au pronunțat și procurorii, șefi de direcții, secții din cadrul Procuraturii Generale, astfel încât instituția specializării procurorilor, atât la nivel de domeniu de activitate (faza de urmărire penală și faza judecării), cât și conform investigării unor categorii de infracțiuni separate, este oportună pentru întregul corp de procurori și va duce la creșterea productivității activității procurorilor.

În anumite domenii, evoluția dreptului este atât de complexă și specifică, încât o evaluare adecvată a cauzelor necesită un grad mai ridicat de specializare. De aceea, se recomandă desemnarea unor procurori, care au o calificare adecvată și care sunt responsabili de sarcini specifice.

Astfel, luând în considerație cele menționate mai sus, conchidem că specializarea procurorilor atât la nivel individual, cât și instituțional este asumată ca prioritate și se impune cu precădere în sistemul procuraturii autohtone, fiind justificată de evoluția rapidă a fenomenului infracțional ce atinge cote alarmante, atât sub aspect cantitativ, dar mai ales datorită noilor forme (mai ingenioase) de săvârșire a infracțiunilor. Noilor forme de infracționalitate trebuie să le răspundă o structură mobilă și profesionistă a procuraturilor, care să permită utilizarea optimă a resurselor din cadrul sectorului public pentru anihilarea și pedepsirea infractorilor, precum și pentru recuperarea pagubelor, generate prin comportamentul infracțional.

Actualmente, sistemul Procuraturii Republicii Moldova este unic și include Procuratura Generală, procuraturile specializate și procuraturile teritoriale.⁴⁸

În cadrul Procuraturii Generale, în calitate de subdiviziuni specializate pe anumite domenii de activitate sau de investigare a anumitor genuri de infracțiuni, sunt: Secția asistență juridică internațională, Secția combaterea traficului de ființe umane, Secția tehnologii informaționale și combaterea crimelor cibernetice, Secția combatere tortură, Secția investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice, Secția justiție juvenilă și Secția unificare a practicii în domeniul reprezentării învinuirii în instanțele de judecată.

La fel, printre procuraturile specializate ce își desfășoară activitatea separat și au competențe pe întreg teritoriul statului, sunt: Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

În competența exclusivă a Procuraturii Anticorupție⁴⁹ sunt date infracțiunile prevăzute la art.181¹, 181², 242¹, 242², 324–329, 332–335 din Codul penal și cele comise cu folosirea situației de serviciu, prevăzute la art.190 și 191 din Codul penal:

- 1) dacă au fost săvârșite de: a) persoane cu funcții de demnitate publică în sensul art.123 alin.(3) din Codul penal, cu excepția primarilor și viceprimarilor satelor și comunelor, consilierilor locali ai satelor și comunelor; b) funcționari publici de conducere de nivel superior; c) ofițeri de urmărire penală și ofițeri de investigații; d) avocați; e) executori judecătorești; f) administratori autorizați; g) persoane ce reprezintă conducerea întreprinderilor de stat și a societăților pe acțiuni cu capital majoritar de stat; h) persoane ce reprezintă conducerea băncilor comerciale; i) secretarul Consiliului Suprem de Securitate, șeful Marelui Stat Major al Armatei Naționale, alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul Statului Major General al Forțelor Armate, precum și de persoane care dețin gradul militar de general sau un grad special corespunzător acestuia;
- 2) indiferent de calitatea persoanei, dacă suma de bani, valoarea bunurilor, serviciilor, privilegiilor, avantajelor sub orice formă și altor foloase, pretinse, promise, acceptate, oferite, date sau primite, depășesc 5000 de unități convenționale sau dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește 50000 de unități convenționale;
- 3) dacă valoarea finanțării, resurselor administrative, a donațiilor, alocațiilor de la bugetul de stat și/sau mijloacelor din fondul electoral utilizate la săvârșirea infracțiunii depășește 5000 de unități convenționale – în cazul infracțiunilor prevăzute la art.181² din Codul penal.

46 art.11 alin.(1) din Legea cu privire la Procuratura Federației Ruse nr.2202-1 din 17.01.1992;

47 informație preluată de pe site-ul oficial al Procuraturii Federației Ruse <http://genproc.gov.ru/structure/specific/>;

48 art.7 alin.(1) din Legea cu privire la Procuratură nr.3 din 25.02.2016;

49 art.2701 alin.(1) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova;

Ce ține de conducerea urmăririi penale, conform art.270¹ din Codul de procedură penală, Procuratura Anticorupție conduce urmărirea penală în cauzele, în care urmărirea penală este efectuată de organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție.⁵⁰

Referitor la competența Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, ținem să menționăm că aceasta este una specială și își are sorgintea în dispozițiile art.270² din Codul de procedură penală, conform cărora Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită urmărirea penală în cazul: a) infracțiunilor cu caracter terorist în sensul art.134¹¹ din Codul penal; b) infracțiunilor prevăzute la art.135–144, art.166¹ alin.(3) și (4), art.283, 284, 295–295², 337–346 din Codul penal; c) infracțiunilor prevăzute la art.244, 248, 249, 259–261¹ din Codul penal, dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește valoarea de 50000 de unități convenționale; d) infracțiunilor săvârșite de un grup criminal organizat în sensul art.46 din Codul penal, al infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave, cu excepția celor menționate la art.270¹ alin.(1) din cod; e) infracțiunilor săvârșite de o organizație (asociație) criminală în sensul art.47 din Codul penal.

De asemenea, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită sau conduce urmărirea penală în cauzele transmise acesteia de către Procurorul General, precum și conduce urmărirea penală în cauzele, în care urmărirea penală este efectuată de către organele de urmărire penală cu competențe pe întreg teritoriul Republicii Moldova, menționate la art.266 și 268 din Codul de procedură penală.

Un alt pas important realizat de Procuratura Republicii Moldova în sensul transpunerii actelor internaționale la nivel național, în partea ce ține de contracararea traficului de ființe umane, criminalității informatice și a torturii, a fost crearea în cadrul Procuraturii municipiului Chișinău a Oficiului Principal a Biroului antitortură și a Biroului antitrafic și combaterea criminalității cibernetice.

Cu o doză mai mare de reticență ne putem pronunța asupra specializării procurorilor din cadrul procuraturilor teritoriale, or la nivelul acestor procuraturi nu există procurori specializați pe anumite domenii de activitate (exercitarea/conducerea urmăririi penale; reprezentarea învinuirii în numele statului) sau pentru investigarea anumitor categorii de infracțiuni, poate cu excepția procurorilor special desemnați pentru cazurile de tortură, tratament inuman și/sau degradant⁵¹ ori pentru traficul de ființe umane și migrație ilegală⁵².

În esență, specializarea procurorilor ar putea fi divizată în mai multe categorii, și anume:

- în dependență de fazele procesului penal;
- în dependență de categoriile de infracțiuni investigate.

Aferent specializării procurorilor în raport cu fazele procesului penal, trebuie să concretizăm că această specializare va include 4 categorii de procurori specializați, responsabili de: 1) exercitarea urmăririi penale; 2) conducerea urmăririi penale; 3) reprezentarea învinuirii în numele statului și 4) supravegherea organului sau instituției, care pune în executare pedeapsa, prin participarea în procedurile judiciare conform art.471 din Codul de procedură penală.

Dacă e să ne axăm pe specializarea procurorilor în dependență de categoriile de infracțiuni investigate, trebuie să remarcăm că specializările respective pot fi destinate doar pentru infracțiuni, ce fac parte din același capitol din partea specială a Codului Penal ori, deși nu sunt incluse în același capitol, totuși sunt interdependente.

Astfel, putem menționa, că urmează a fi specializați procurori, după caz, birouri specializate, care vor investiga următoarele categorii de infracțiuni: contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război, infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat, infracțiuni militare; tortură; economice; ecologice; malpraxis; cibernetice, drepturi de autor și conexe; traficul de ființe umane, traficul de copii și traficul de organe, țesuturi și celule umane; violența în familie și privind viața sexuală; în domeniul securității muncii, incendiilor și construcțiilor; în domeniul transporturilor; de trafic ilicit de droguri.

⁵⁰ conform art.269 din Codul de procedură penală, organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute la art.239–240, 243, 279 și 324–335 din Codul penal, precum și a celor săvârșite în conexiune cu acestea, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.

⁵¹ potrivit pct.3) din Ordinul nr.90/8 din 02.11.2010 privind organizarea investigării cazurilor de tortură, tratament degradant și inuman, prin dispoziția procurorilor-șefi sunt desemnați procurori din subordine cu atribuții de examinare a sesizărilor și de efectuare a urmăririi penale pe cauzele penale ce țin de rele tratamente și acte de tortură, precum și acte de violență săvârșite asupra militarului.

⁵² potrivit pct.2) din Ordinul Procurorului General nr.44/15 din 24.11.2016 cu privire la interacțiunea dintre subdiviziunile Procuraturii Generale, procuraturile specializate și teritoriale la desfășurarea activității de combatere a traficului de ființe umane și a migrației ilegale, prin dispoziția procurorilor-șefi sunt desemnați procurori responsabili de combaterea traficului de ființe umane și a migrației ilegale.

Catalogarea acestor tipuri de infracțiuni, ce urmează a face obiectul unei specializări a procurorilor, nu este una exhaustivă și restrictivă, existând posibilitatea combinării mai multor infracțiuni din diferite capitole ale părții speciale din Codul Penal, care trebuie privite tangențial.

În context, aceste categorii de infracțiuni, pentru a căror investigare ar fi necesar de numit și pregătit procurori speciali, după caz, birouri speciale de procurori, se află într-o strânsă corelație cu competențele exclusive ale procurorului în cadrul procesului penal, care de altfel au fost extinse recent prin Legea nr.179 din 26.07.2018, fiind redată în actuala redacție a art.270 alin.(1) din Codul de procedură penală, după cum urmează:

Procurorul exercită urmărirea penală în cazurile:

- 1) infracțiunilor săvârșite de: a) Președintele țării; b) deputați; c) membri ai Guvernului; d) judecători; e) procurori; f) persoanele menționate la art.37 pct.1) -3); g) ofițeri de urmărire penală, colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu; h) minori, dacă acestea sînt deosebit de grave și excepțional de grave; i) angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu;
- 2) următoarele infracțiuni: a) atentatele la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor, dacă atentatul este legat de exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și la viața membrilor familiilor acestora; b) infracțiuni date în competența procuraturilor specializate, conform prevederilor art.270¹ și 270²; c) infracțiunile prevăzute la art.183, 185¹-185³, 223, 224, 225, 226, 227-242², 244-245⁹, 245¹¹-246², 248-255, 257-261¹ și 262 din Codul penal; 5) infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant, prevăzute la art.166¹ din Codul penal.

Printre **avantajele specializării procurorilor** ținem să menționăm, că deținerea cunoștințelor aprofundate în domeniului juridic, în cauză ale procurorilor, favorizează luarea unor decizii de o mai bună calitate. Procurorul specializat poate dobândi o experiență mai mare în domeniul său, ceea ce poate spori imaginea Procuraturii.

Astfel, concentrarea cauzelor penale la un cerc restrâns de procurori specializați poate asigura consecvență în luarea deciziilor și, prin urmare, securitatea juridică.

Specializarea permite procurorului, prin examinarea în mod repetat a mai multor cauze de aceeași natură, să înțeleagă mai bine realitățile referitoare la cauzele, care îi sunt încredințate, fie pe plan tehnic, social sau economic, și să găsească, așadar, soluții adecvate acestor realități. Acesta ar contribui mai departe la geneza, bazată evident pe empirism profesional, unor tactici și metodici criminalistice de investigare a acestor tipuri de infracțiuni.

Un alt avantaj al specializării procurorilor din cadrul procuraturilor teritoriale este acela, că procurorii respectivi vor constitui acel grup de resurse umane, care, ulterior, va putea a fi atras în activitate de complexitate sporită, inclusiv în procuraturile specializate, cum ar fi combaterea criminalității organizate sau a corupției, fie la elaborarea documentelor de politici.

Nu trebuie să neglijăm faptul, că specializarea, prin expertiza într-un domeniu juridic specific, poate contribui la creșterea eficienței procuraturii și la îmbunătățirea gestionării cauzelor, luându-se în considerare, în special, creșterea accelerată a numărului acestora.

În concluzie, trebuie să dăm preferință specializării procurorilor, avînd în vedere atît prevederile actelor internaționale în domeniu, cît și practica pozitivă a altor state la acest compartiment. În același timp menționăm, că specializarea nu trebuie să împiedice existența unei anumite polivalențe, pentru a se permite administrarea cu flexibilitate a diverselor cauze la cel mai înalt nivel. Această flexibilitate este indispensabilă întregului corp de procurori pentru a-și îndeplini misiunea lor legală și constituțională, mai ales garantarea unității și coerenței în interpretarea și aplicarea legii și a jurisprudenței.

JUSTIȚIA PRIETENOASĂ COPILULUI – PRIORITATE ÎN ACTIVITATEA PROCURATURII

Mariana GORNEA*

*Procuror-șef al Secției justiție juvenilă
din cadrul Direcției politici, reforme
și protecția intereselor societății
a Procuraturii Generale,
magistru în drept*

ABSTRACT

An important area of international child protection cooperation is that of juvenile justice – a constant issue in the preoccupations of the United Nations Periodic Congresses on the prevention of juvenile delinquency and crime.

Key words: juvenile justice, law, rights, protection and liberty of children, Convention of the Rights of the Child, minors, national and international acts.

„Nu păși în fața mea, aș putea să nu te urmez.

Nu merge în spatele meu, s-ar putea să nu te duc unde trebuie.

Pășește alături de mine și fii prietenul meu.”

Albert Camus

Standardele internaționale în domeniul justiției pentru copii se rezumă, în special, la crearea unui sistem de justiție prietenoasă copilului, care garantează respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor copiilor, ținând cont și acordând atenție corespunzătoare nivelului de maturitate al copilului și înțelegerii circumstanțelor cazului.

Justiția prietenoasă copilului se referă la sistemele de justiție care garantează respectarea și implementarea eficientă a tuturor drepturilor copiilor la cel mai înalt nivel posibil, ținând cont de anumite principii și acordând atenția corespunzătoare nivelului de maturitate al copilului și înțelegerii circumstanțelor cazului, ceea ce este o justiție accesibilă, corespunzătoare vârstei, rapidă, adaptată la și concentrată pe necesitățile și drepturile copilului.⁵³

Justiția prietenoasă copilului înseamnă și respectarea și aplicarea drepturilor copilului – *dreptul de a participa la proces și de a înțelege procedurile care se desfășoară, dreptul la un proces echitabil, dreptul de a fi informat, de a fi reprezentat, dreptul la protecția viații private, la integritate și demnitate.*

* m.gornea@procuratura.md

53 Liniile Directoare pentru justiția prietenoasă copiilor, adoptate la 30.06.2010 de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

Existența unui sistem specializat pentru copiii în contact cu sistemul de justiție, atât copii în conflict cu legea, cât și copii victime/martori ai infracțiunii, este unul din multiplii indicatori ai Justiției prietenoase copiilor.

Obligațiunea pozitivă a statului de asigurare a unui regim special de asistență, care presupune implicare specializată în realizarea măsurilor de ocrotire și protecție a copiilor, rezultă și din actele internaționale la care Republica Moldova este parte, în primul rând fiind vorba de Convenția ONU cu privire la drepturile copilului din 1989, în vigoare pentru țara noastră din 23.02.1993. În acest Act fundamental internațional copilul este identificat ca și titular distinct de drepturi și libertăți, Statul-parte având sarcina să-i asigure, în caz de necesitate, regim special de asistență, protecție efectivă și îngrijirile necesare pentru bunăstarea lui.

În baza art.40 alin.(3) al Convenției ONU cu privire la drepturile copilului, precum și conform Principiilor de la Riyadh⁵⁴ Statele părți au sarcina să promoveze adoptarea de legi și proceduri, special concepute pentru copiii, iar la administrarea justiției pentru minori, să asigure specializarea personalului la toate nivelele și în toate instituțiile respective.

Instituirea funcției de procuror specializat pentru cauzele cu copii reprezintă un pas important în procesul implementării la nivel național a standardelor internaționale, fiind în deplină concordanță și cu tendințele, recunoscute la nivel european ca și imperativ al timpului, promovate și prin Recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, cu titlu de Linii directoare pentru justiția prietenoasă copiilor.

În cadrul Procuraturii Generale activează subdiviziunea specializată – secția Justiție Juvenilă, instituită prin ordinul Procurorului General nr.587-p din 31.05.2016 privind reorganizarea și stabilirea structurii interne a Procuraturii Generale. Conform statelor de personal în secție activează 5 procurori.

Activitatea secției justiției juvenile este axată pe următoarele direcții prioritare: promovarea justiției prietenoase copilului; unificarea practicii în domeniul exercitării/conducerii urmăririi penale și reprezentării învinuirii în instanța de judecată pe cauze penale privind minorii; acordarea suportului metodologic procurorilor în teritoriu, în special procurorilor specializați în problemele copiilor; participarea la procesul de elaborare și promovare a politicilor în domeniile de protecție a drepturilor copiilor.

Unul din obiectivele secției este contribuirea la consolidarea capacităților procurorilor specializați în cauzele cu copii din cadrul procuraturilor teritoriale⁵⁵.

În prezent în sistemul Procuraturii activează 71 procurori specializați în cauzele cu copii, desemnați responsabili de acest segment prin dispoziția procurorului-șef teritorial, ceea ce se înscrie în activitatea de creare a unui sistem de procurori specializați pentru copii și dezvoltarea conceptului instanțelor specializate.

Linii directoare pentru justiția prietenoasă copiilor⁵⁶ conține referințe instruirii interdisciplinare a profesioniștilor, abordării multidisciplinare a condiției copilului, monitorizării acțiunilor organelor implicate.

În secțiunea III pct.4 din aceste recomandări este statuat că toți profesioniștii care lucrează cu și pentru copii trebuie să beneficieze de instruire interdisciplinară legată de drepturile și necesitățile copiilor din diferite grupuri de vârstă, precum și de procedură adaptate nevoilor acestora. Profesioniștii care sunt în contact direct trebuie, de asemenea, să fie instruiți privind comunicarea cu copiii la orice vârstă și etapă de dezvoltare, precum și cu copiii în situație de vulnerabilitatea lor.

Răspunzând acestor deziderate, procurorii specializați sunt antrenați pe larg în activități de instruire și formare specializată, desfășurate cu concursul Institutului Național al Justiției.

Procurorii contribuie, în limita competenței, la consolidarea mecanismului de protecție a copiilor implicați în procesul penal, inclusiv celor cu statut de victime/martori ai infracțiunilor.

În acest sens, Procuratura Generală s-a implicat activ în procesul de amenajare nemijlocit identificând și amenajând spații destinate audierii copiilor în condiții speciale în mod justificat și rațional, în baza unor criterii determinate de renovare a unor încăperi, amplasate la nord, centru și sud ale țării fiind astfel asigurată distribuirea relativ proporțională a spațiilor în regiune.

Camerele pentru audierea în condiții speciale a copiilor implicați în procesul penal în calitate de victimă/martor ai infracțiunii, amenajate în sediile procuraturilor raioanelor Anenii-Noi, Cahul, Leova, Ocnița, Orhei, Soroca

⁵⁴ *Principiile Organizației Națiunilor Unite pentru prevenirea delincvenței juvenile au fost adoptate la 14 decembrie 1990, hotărârea Adunării generale nr.45/112 din 14.12.1990.*

⁵⁵ *Prin ordinul Procurorului General nr.808-p din 07.09.2010 privind sarcinile Procuraturii în domeniul protecției drepturilor copilului și înfăptuirii justiției pentru minori, s-a dispus desemnarea în toate procuraturile teritoriale a procurorilor specializați în cauzele cu copii).*

⁵⁶ *Linii Directoare pentru justiția prietenoasă copiilor, adoptate la 30.06.2010 de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.*

au fost puse în funcțiune în anul 2014, ulterior pe parcursul anilor 2014-2015 în incinta sediilor procuraturilor Călărași și Comrat au mai fost amenajate 2 Camere pentru audierea copiilor, ambele din fondurile Organizației Internaționale a Migrației.

La amenajarea spațiilor pentru audierea copiilor Procuratura Generală a ținut cont de standarde internaționale, potrivit cărora Camera de audiere în condiții speciale a copilului reprezintă o combinație din două încăperi separate (în varianta ideală trei încăperi – încăperea de pregătire a copilului către audiere), cu spațiu confortabil care, pe parcursul interviului, inspiră copilului confidențialitate și securitate atât din punct de vedere psihologic, cât și fizic.

Punctăm că Procuratura Generală a orientat procurorii teritoriali să organizeze desfășurarea audierilor în condițiile art.110¹ alin.(1) Cod de procedură penală doar în spațiile, amenajate în incinta sediilor Procuraturilor, or acestea corespund standardelor și au fost amenajate ținând cont de cerințele și condițiile tehnice de funcționare a unor asemenea încăperi, necesare atingerii obiectivului scontat – evitarea contactului vizual și confruntării dintre copil și abuzator, asigurarea unui mediu prietenos, reducerea audierilor multiple, evitarea prezenței fizice a copilului în instanța de judecată, asigurarea unui confort psiho-emoțional copilului pe întreaga durată a procesului penal.

La audierea copiilor în condiții speciale, sunt antrenați, de regulă profesioniștii care au urmat un curs complex în domeniul audierii în condiții speciale a copilului victimă/martori ai infracțiunii, desfășurat în cadrul Institutului Național al Justiției.

Cu titlu de asistență metodologică a fost elaborat „Ghidul metodologic cu privire la instrumentarea cauzelor cu copii victime/martori ai infracțiunilor”⁵⁷.

Ghidul a fost aprobat prin ordinul Procurorului General nr.25/25 din 03.08.2015 și hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.619/25 din 02.09.2015, fiind adus la cunoștință, pentru aplicare, autorităților vizate – Ministerului Afacerilor Interne și Consiliului Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat.

Prevederile Ghidului metodologic constituie un instrument de aplicare a normelor Codului de procedură penală în procesul de audiere în condiții speciale a copiilor și vizează modul de implicare și interacțiune a persoanelor abilitate cu funcții în acest domeniu de activitate, inclusiv procurorul, judecătorul, ofițerul de urmărire penală, intervievatorul, apărătorul, alți participanți, în vederea bunei desfășurări a procesului de audiere a copilului victimă/martor al infracțiunii și prevenirea revictimizării din partea sistemului judiciar în cadrul procedurilor în care sunt implicați.

Un copil aflat în contact cu justiția este subiect special și trebuie să i se asigure că toate acțiunile, deciziile care îl privesc să corespundă principiului interesului superior al copilului.

Consiliul Europei a adoptat orientările privind justiția în interesul copilului în special pentru a asigura că justiția are întotdeauna în vedere interesul copiilor indiferent de identitatea acestora și de actele comise. Presupunând că un prieten este o persoană care se poartă frumos cu tine, are încredere în tine și în care poți avea încredere la rândul tău, care te ascultă și pe care îl asculți, care te înțelege și pe care îl înțelegi, precum și că un prieten adevărat are curajul să-ți spună când greșești și este alături de tine pentru a te ajuta să găsești o soluție, un sistem juridic în interesul copilului ar trebui să se dedice reproducerii acestor idealuri⁵⁸.

Interesele superioare ale copilului ar trebui să aibă prioritate în toate cazurile care vizează copiii. Prin urmare, situația trebuie evaluată cu atenție. Recunoscând complexitatea exercițiului, prezentele orientări promovează redactarea unor metode multidisciplinare pentru evaluarea intereselor superioare ale copilului. Evaluarea devine cu atât mai delicată cu cât interesele copilului ar trebui conciliate cu interesele celorlalte părți implicate, cum ar fi alți copii, părinți, victime etc. O astfel de conciliere ar trebui să fie efectuată cu profesionalism, de la caz la caz. Interesele superioare ale copilului ar trebui să fie luate întotdeauna în considerare împreună cu alte drepturi ale copiilor, de exemplu, dreptul de a fi ascultat, dreptul de a fi protejat împotriva violenței, dreptul de a nu fi separat de părinți etc. O abordare multidisciplinară ar trebui să fie regula. Este surprinzător că principiul „interesului superior” în cazurile de justiție juvenilă este invocat arareori, spre deosebire de aspectele referitoare la dreptul familiei. În numeroase state membre ale Consiliului Europei există o tendință îngrijorătoare de a trata delincvenții minori ca adulți.⁵⁹ Este de la sine înțeles faptul că ar trebui respectate drepturile tuturor copiilor, inclusiv drepturile acelor copii care încalcă legea. O abordare pur represivă nu este conformă cu principalele principii

57 Ghidul metodologic cu privire la instrumentarea cauzelor cu copii victime/martori ai infracțiunilor”, aprobat prin Ordinul Procurorului General nr.25/25 din 03 august 2015.

58 Orientările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind justiția în interesul copilului, pag.7.

59 A se vedea T. Hammarberg (www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints) (2009).

directoare ale justiției juvenile, astfel cum au fost acestea formulate în articolul 40 din Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile copilului.⁶⁰ Acțiunile cu un predominant caracter socioeducational sunt conforme într-o mai mare măsură cu acest instrument și s-au dovedit a fi, de asemenea, mult mai eficiente în practică⁶¹.

În cauzele V. și T./Regatul Unit, Curtea a observat că o participare eficientă la proces presupune faptul că inculpatul înțelege pe deplin natura procedurii judiciare, inclusiv importanța sancțiunilor care pot fi impuse.⁶²

Rezultatele generalizării practicii judiciare privind aplicarea măsurilor preventive în privința minorilor trași la răspundere penală în perioada anilor 2017–2018 denotă că instanțele naționale la adoptarea deciziilor pe caz respectă interesul superior al copiilor, dovadă fiind faptul că în majoritatea cazurilor sunt aplicate măsuri alternative detenției, (doar în 2,24 % de cauze penale vizând minori a fost aplicată arestarea preventivă). În materie de condamnări penale tendința instanțelor de judecată este de a aplica sancțiuni neprivative de libertate acolo unde cadrul legislativ permite o astfel de pedeapsă.

În vederea promovării justiției prietenoase copilului, Procuratura Generală continuă colaborarea cu sectorul asociativ și cu reprezentanțele unor organisme internaționale în Republica Moldova, preocupate de protecția drepturilor copilului, în special Misiunile UNICEF Moldova, Centrul Național pentru Prevenirea Abuzului față de Copii, „Terre des Hommes”, Centrul Internațional „La Strada”, Institutul de Reforme Penale, Centrul de Sănătate Pritenos Tinerilor „Neovita” ș.a.

Cooperând cu societatea civilă, consolidăm conceptului de protecție a copiilor în situație de risc, inclusiv prin sensibilizarea societății asupra intoleranței față de situația acestor copii și raportării fiecărui caz de aflare a copilului în dificultate, abordarea subiectului în instituțiile de învățământ în vederea prevenirii comportamentului deviant și identificării precoce a cazurilor de abuz și violență asupra copiilor.

⁶⁰ Comentariul general nr. 10 privind drepturile copilului în justiția juvenilă (CRC/C/GC/10, 25 aprilie 2007), alineatul (71). A se vedea, de asemenea, Recomandarea nr. R (87) 20 a Comitetului de Miniștri privind reacțiile sociale la delincvența juvenilă.

⁶¹ Comentariul general nr. 10 privind drepturile copilului în justiția juvenilă (CRC/C/GC/10, 25 aprilie 2007).

⁶² Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Marea Cameră), hotărârea din 16 decembrie 1999, T. / Regatul Unit, nr. 24724/94, punctul (88) și hotărârea din 16 decembrie 1999, V. / Regatul Unit, nr. 24888/94, punctul (90).

GESTIONAREA RAȚIONALĂ A RESURSELOR DE MEDIU – GARANȚIA DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI MENȚINERII ECHILIBRULUI ECOLOGIC

Ghenadie PÎRLII*

Procuror, Șef al Secției investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice din cadrul Direcției politici, reforme și protecția intereselor societății a Procuraturii Generale, master în drept

ABSTRACT

“Gutta cavat lapidem non vi, sed sæpe cadendo”.

Key words: environmental protection, constitutional rights, river basin management, water resources, mineral deposits, piscicultural content, national legislation, river flow, navigable river, international agreements.

Protecția mediului constituie o problemă de importanță globală, respectiv în contextul abordat, pe plan național se impune o intervenție a instituțiilor statale, în vederea asigurării unui mediu curat, nepoluant și neprimejdios, care incontestabil va contribui la asigurarea drepturilor fundamentale ale omului⁶³.

Intervenția statului în domeniul protecției mediului este determinată și de necesitatea realizării obiectivelor, enunțate în Documentul final aprobat la Conferința pentru Dezvoltare Durabilă de la Rio de Janeiro „Viitorul pe care îl dorim”, Declarația Miniștrilor de Mediu de la Astana, cele 26 de principii din Declarația de la Stockholm privind mediul uman, Obiectivele de Dezvoltare a Mileniului⁶⁴ Programul de asistentă a ONU pentru Republica Moldova pentru perioada 2013-2017⁶⁵ avînd drept scop protecția factorilor de mediu și a ecosistemelor naturale, reglementarea și utilizarea rațională și durabilă a resurselor naturale și minimalizarea impactului asupra mediului și sănătății umane.

Mai mult, domeniul protecției mediului a fost recunoscut ca un domeniu important pentru dezvoltarea social-economică a țării.⁶⁶

Este relevantă stabilirea obiectivelor concrete în domeniul protecției mediului, realizarea cărora va conduce la dezvoltarea durabilă a țării, la integrarea europeană, la aplicarea principiilor economiei verzi, la obținerea unor

* gh.pirlîi@procuratura.md

⁶³ art.37 Constituția Republicii Moldova.

⁶⁴ obiectivul 7 asigurarea durabilității mediului.

⁶⁵ prioritatea nr.3 “Mediu, Schimbări Climatice și Managementul Riscurilor”.

⁶⁶ Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”.

beneficii considerabile în ceea ce privește îmbunătățirea sănătății și reducerea mortalității, precum și la apariția unor oportunități economice și economisiri pe scară largă, care, respectiv, vor contribui la bunăstarea comunității⁶⁷.

La fel ca și alte țări din regiune, Moldova se confruntă cu numeroase probleme semnificative în domeniul mediului.

Potrivit unor studii și constatări ale experților de mediu, se constată, că în Republica Moldova intervenția omului a depășit limitele de stabilire a echilibrului ecologic. Poluarea și degradarea mediului la unele capitole a devenit ireversibilă.

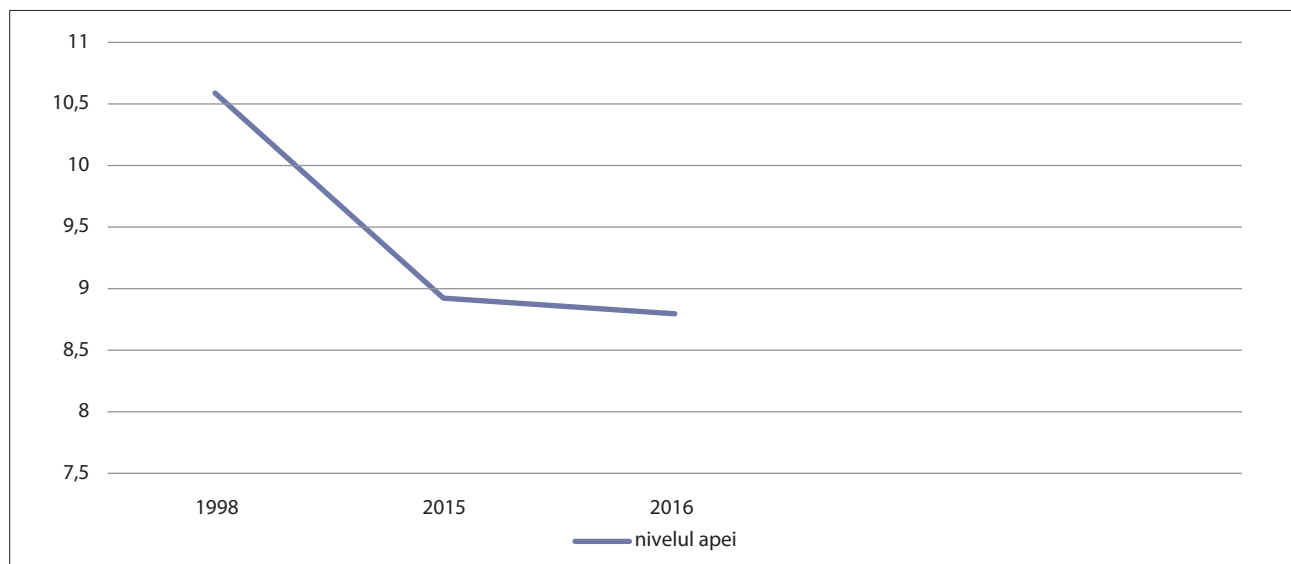
Existența vieții este strâns legată de resursele de apă care, datorită însușirilor sale fizice și chimice, reprezintă un factor de prim ordin în desfășurarea multor procese biochimice, fiziologice și ecologice esențiale. Asigurarea populației cu apă potabilă constituie unul dintre factorii primordialii ai securității naționale a țării.

Fluviul Nistru este principala sursă de apă a țării pentru asigurarea necesităților de alimentare cu apă potabilă (83%), agriculturii, industriei și, în general, asigurarea dezvoltării durabile a populației.

O problemă primordială la capitolul gestionării bazinului hidrografic, reprezintă lipsa lucrărilor de curățare a râului Nistru, care în consecință se răsfrânge negativ asupra calității, nivelului și debitului apei.

În confirmarea acestei concluzii, este relevantă analiza evoluției stării actuale al râului Nistru cu cea din anii 1970-1980, în care procesul de gestionare a bazinului hidrografic includea mai multe etape, inclusiv curățarea periodică, extragerea zăcămintelor, alte acțiuni relevante.

Un exemplu elocvent îl reprezintă starea dezastruoasă a porțiunii lacului de acumulare a apei de la Centrala hidroelectrică Dubăsari⁶⁸ unde urmare a înămolirii, volumul apei stocate s-a redus până la 130 milioane m³, din totalul de 485 milioane m³. Acest proces a generat micșorarea nivelului de apă la stația de pompare a apei din or. Vadul lui Vodă, gestionată de SA „Apă-Canal Chișinău”, care la situația din 1998 a fost în medie de 10,8 metri, iar în anul 2016 – 8,84 metri, fiind în continuă scădere⁶⁹.

De menționat că, pe parcursul anilor 2003–2006 unii investitori străini din China și Israel, au manifestat interes pentru efectuarea lucrărilor de curățire a lacului de acumulare menționat, deoarece nămolul după compoziția chimică este benefic pentru a fi utilizat în agricultură, proiecte care din anumite motive nu au fost realizate.

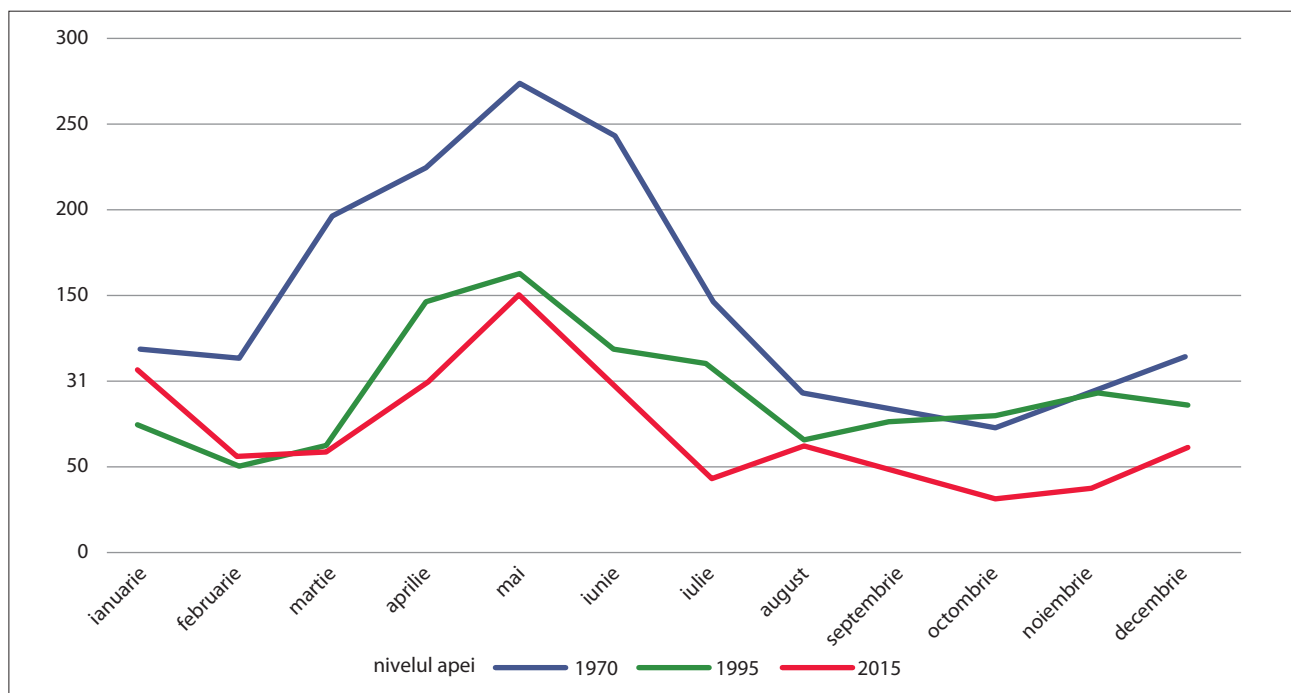
Tendința de micșorare a volumului apei în râul Nistru se atestă și prin datele de la punctele de control din Soroca, Camenca și Bender. Conform monitoringului efectuat de ÎS „Hidrometeo” nivelul apei la punctul de control Hrușca – Nimereuca în anul 1970 constituia 440 cm, în 1995 – 320 cm, iar în 2015 a scăzut până la 260 cm. Situație identică se atestă și la punctele de control Camenca și Bender, unde nivelul apei a scăzut în 2015 până la aproximativ 150 cm⁷⁰.

⁶⁷ Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.301 din 24.04.2014.

⁶⁸ Лоцманская карта реки Днестр от Косоуцы до г.Дубоссары (г.Бендеры 1981 г.).

⁶⁹ Informația monitoringului SA „Apă-Canal Chișinău”.

⁷⁰ Informația monitoringului ÎS „Hidrometeo”.

Impactul nefast al procesului inadecvat de gestionare a râului Nistru s-a răsfrâns și asupra fondului piscicol, care de asemenea este în dinamică negativă începând cu anul 1990 și până în prezent, manifestată prin scăderea bruscă a resurselor piscicole.

Astfel, dinamica pescuitului industrial în lacul de acumulare Dubăsari este în scădere alarmantă, micșorându-se de la 120 tone în anul 1965, la 5-6 tone în anul 2014⁷¹ și fiind redusă la zero în anii 2016–2017⁷².

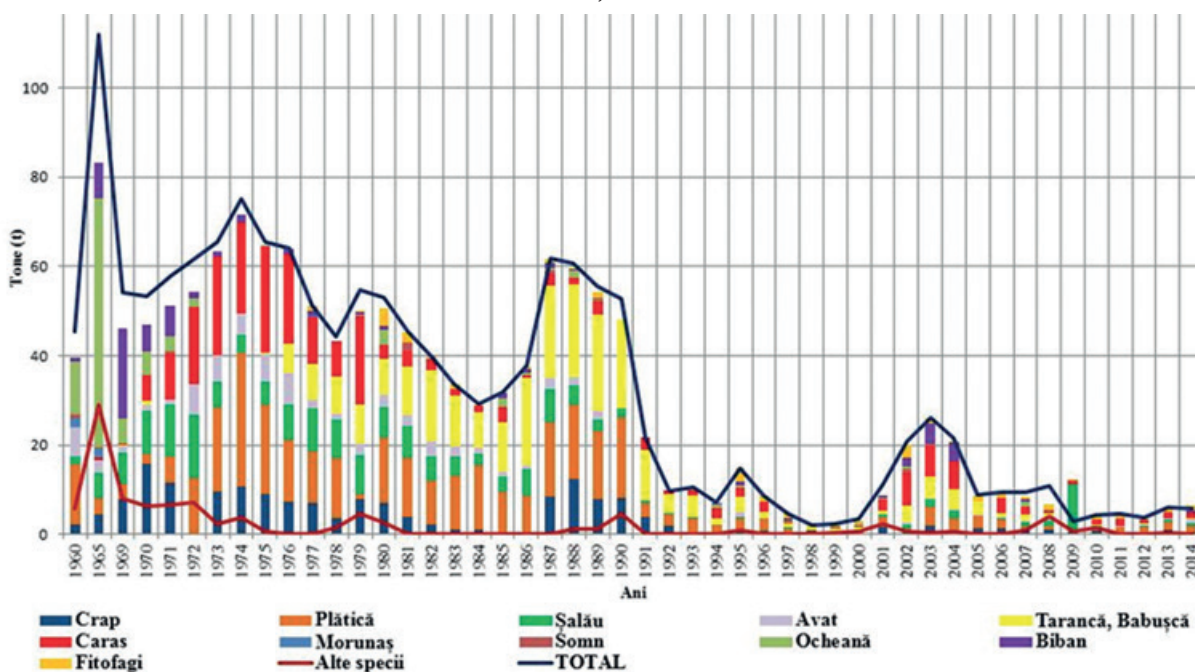

Fig. 3.1.4 Dinamica pescuitului industrial în lacul de acumulare Dubăsari în limitele teritoriale ale Republicii Moldova (tone)

La fel de afectată este ramura transportului naval, care actualmente este în proces degradant, spre exemplu în anul 1984 volumul mărfurilor transportate pe căile navigabile ale râului Nistru era de 4111 mii tone, în anul 2017 cantitatea fiind de 142 mii tone⁷³, majoritatea fiind prin intermediul Portului Giurgiulești, or fluviul Nistru nu este navigabil. Similară se reprezintă situația în domeniul transportului de pasageri.

⁷¹ Dumitru Bulat „Ihtiofauna Republicii Moldova, amenințări, tendințe și recomandări de reabilitare” Chișinău 2017.

⁷² Informația Serviciului Piscicol.

⁷³ Informația prezentată de Instituția Publică Căpitănia Portului Giurgiulești.

Este relevant că practica internațională, inclusiv vectorul promovat de Uniunea Europeană se axează pe dezvoltarea transportului naval intern, prin îmbunătățirea infrastructurii.

Astfel, conform prevederilor Acordului european privind principalele căi navale interne de importanță internațională, încheiat la Geneva la 19 ianuarie 1996⁷⁴ sunt clasificate drept căi de importanță internațională 80 – 07 – râul Prut, de la estuar pînă la or. Ungheni (407,0 km); E 90 – 03 – râul Nistru de la portul Belgorod-Dnestrovsk (Ucraina) pînă la portul Bender (228 km), incluzând două porturi moldovenești de importanță internațională cu identificativul: P 80 – 62 – portul Giurgiulești (133 km) în calitate de complex portuar în proces de construcție pe fluviul Dunărea și P 90 – 03 – 02 – portul Bender (228,0 km) pe râul Nistru.

Potrivit Acordului în cauză și altor prevederi internaționale, Republica Moldova are obligația de a menține navigabil sectorul de la portul Belgorod-Dnestrovsk, Ucraina și pînă la portul Bender, R. Moldova.

Studiul efectuat denotă că situația dezastruoasă descrisă este consecința neefectuării lucrărilor de curățare a râurilor, care afectează cursul direcțional al fluviilor, iar în zonele transfrontaliere acest fapt se soldează cu imposibilitatea utilizării unor suprafețe de teren de către Republica Moldova.

În perimetrul localității Semeni, urmare a înămolirii și lipsei lucrărilor de curățare, fluviul Prut și-a redirecționat cursul, micșorând suprafața teritoriului Republicii Moldova⁷⁵.

Astfel, persistă pericolul pierderii acestor suprafețe, deoarece potrivit art.2 al Legii nr.215 din 04.11.2011 cu privire la frontiera de stat, pe fluviu și pe celelalte ape curgătoare frontiera de stat este cea stabilită prin tratatele încheiate de Republica Moldova cu statele vecine, respectându-se principiul dreptului internațional, conform căruia frontiera de stat trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar pe apele curgătoare nenavigabile, pe la mijlocul pânzei de apă.

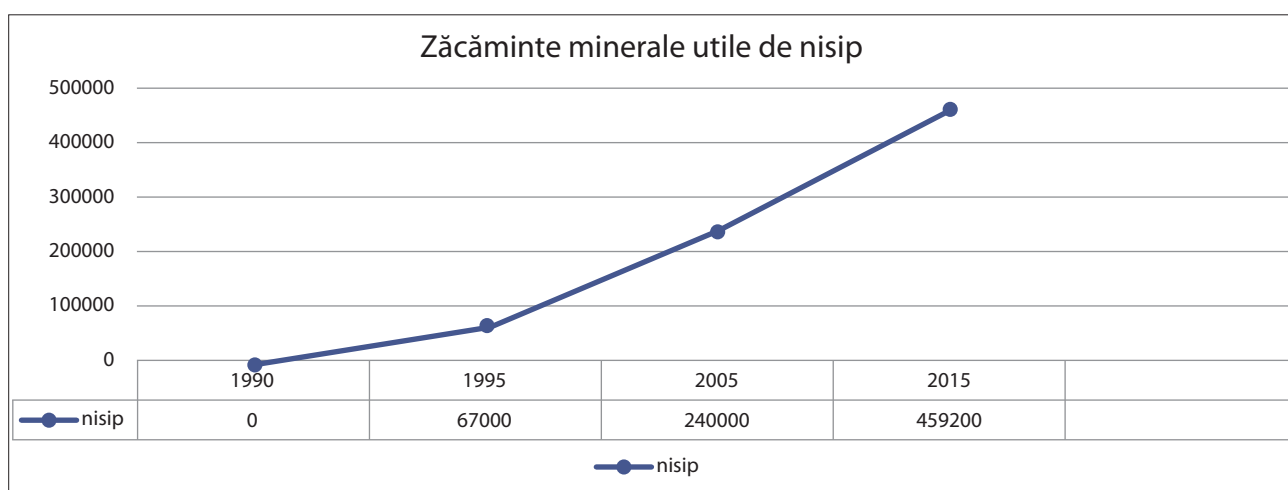
Problema stopării lucrărilor de curățare a fost urmată de interzicerea extragerii zăcămintelor din râuri⁷⁶, care a fost practică în anii 1970 ai secolului trecut.

Studiul efectuat denotă, că deși extragerea nisipului din râuri este mai avantajoasă economic, interzicerea acestei activități este lobată de agenții economici care dețin cariere de nisip, poziție care a fost susținută și promovată anterior de Ministerul Mediului și subdiviziunile subordonate.

Inevitabil acest fapt a condiționat majorarea numărului de cariere atribuite în scopul extragerii nisipului (în anul 2005 – 27, în anul 2006 – 23, iar în anul 2015 – 20 perimetre), la moment numărul acestora fiind de 141, iar consecința acestui proces reprezintă degradarea ireversibilă a solurilor⁷⁷.

Acest fapt se datorează prețului mic al terenurilor sub care sunt amplasate zăcămintele, cererii mari de nisip pe piață, cheltuieli minime de producție suportate, profitul economic mare din vânzare, taxe fiscale mizere, lipsa controlului adecvat din partea organelor de resort.

Toate aceste circumstanțe, au sporit suprafața terenurilor afectate de extrageri miniere, nerecultivate și neîntoarse în circuitul agricol, deoarece agenții economici în scopul obținerii profiturilor au majorat volumul nisipului extras, care este în ascensiune permanentă.

74 Hotărîrea Parlamentului nr.1431/24.12.97 pentru ratificarea Acordului european privind principalele căi navale interne de importanță internațională, Monitorul Oficial 5/17, 22.01.1998.

75 Portalul Google maps.

76 Legea nr.440 din 27.04.1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă.

77 Anuarul IES – 2017 „Protecția mediului în Republica Moldova”.

Pericolul eminent pentru mediu îl reprezintă suprafețele impunătoare de terenuri agricole (mii hectare), degradate ireversibil în rezultatul extragerii miniere, doar suprafața carierelor neautorizate constituie 297 ha⁷⁸.

Factorul de bază, care favorizează beneficiarii subsolurilor de a nu recultiva terenurile din cauza economisirii costurilor financiare mari necesare în acest sens, este atitudinea iresponsabilă a organelor abilitate, precum: Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului, Agenția pentru Geologie și Resurse Minerale, Agenția Relații Funciare și Cadastru și Inspectoratul pentru Protecția Mediului, care pe lângă faptul neefectuării controalelor la subiect, nici nu dispun de careva date statistice al terenurilor degradate în rezultatul extragerii nisipului.

În acest context, situația terenurilor agricole degradate, reprezintă o catastrofă atât pe dimensiunea ecologică, cât și economică.

În contextul atribuțiilor stipulate în art.124 alin.(1) din Constituție și Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului, Secției investigarea fraudelor contra mediului și intereselor publice, în structura instituțională potrivit prevederilor actelor departamentale, îi revine misiunea primordială de constatare și reacționare pe domeniile vulnerabile și tendințele negative.

Procuratura reiterează necesitatea intervenției imediate a organelor competente în soluționarea problemelor identificate de prezentul studiu, în contextul garantării prin Constituție a dreptului la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viața și sănătatea oamenilor.

ANEXĂ: foto râul Prut, localitatea Semenî

⁷⁸ Informația Inspectoratului pentru Protecția Mediului.

PROCURATURA REPUBLICII MOLDOVA ÎN ORGANISME INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE

Diana ROTUNDU

Procuror șef al Secției protocol,

Cooperare internațională și integrare europeană din cadrul Direcției cooperare internațională și integrare europeană, Procuratura Generală

ABSTRACT

This text attempts to enumerate the international institutions and regional groups in which the Prosecutor's Office of the Republic of Moldova is also a member. Participation in them provides prosecutors in the Republic of Moldova with knowledge of good practices and innovations in the specialized field, ensuring direct contacts with colleagues from abroad and facilitating some aspects of legal assistance in criminal matters.

Key words: international cooperation, international prosecutors, International Association of Prosecutors, Council of Europe Consultative Council of European Prosecutors (CCPE), Eurojust, South-East Europe Prosecutorial Advisory Group (SEEPAG), Network of Public Prosecutors or equivalent institutions at the Supreme Judicial Courts of the Member States of the European Union (NADAL Network), The Coordinating Council of the Prosecutors General of the Member States of the Commonwealth of Independent States, direct contacts, Joint Investigation teams, good practices.

Aspectul cooperării internaționale în activitatea Procuraturii Republicii Moldova este unul important și în ultimul timp, tot mai actual. Cooperarea internațională se desfășoară de către procuratură în scopul asigurării unei lupte eficiente împotriva criminalității, în primul rând organizată și transfrontalieră, preluării bunelor practici dezvoltate de alte state sau organisme internaționale, și se bazează pe eforturile combinate ale agențiilor de aplicare ale legii din diverse state.

Legea nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură menționează relațiile internaționale ale Procuraturii cu referire la următoarele funcții:

1. Asigurarea asistenței juridice internaționale în materie penală, care se bazează pe cadrul normativ internațional special ca Convenții și tratate multi- și bi-laterale, și
2. Colaborarea internațională în domeniul său de activitate, care se exteriorizează prin stabilirea și menținerea raporturilor de cooperare cu instituții similare din alte state sau organisme internaționale, în special cu scopul dezvoltării și perfecționării activității instituției.

Astfel, devine evident, că într-un stat independent ca Republica Moldova, cu ambiții de integrare europeană și participare activă în cadrul organismelor internaționale ca Organizația Națiunilor Unite, Consiliul Europei, etc., în care lupta cu criminalitatea organizată și transnațională și corupție este la nivel de politica statală, Procuratura urmează să țină pasul reglementărilor și tendințelor internaționale și să realizeze obligațiile instituționale asumate.

În vederea realizării funcțiilor susmenționate, Procuratura Republicii Moldova, prin negocieri constructive și asistență juridică calitativă acordată, devine parte și/sau membru al unui șir de organisme și instituții internaționale și regionale, scopul cărora este de a promova interesele procurorilor din întreaga lume, de a stabili raporturi profesionale directe și de a facilita asistența juridică internațională în materie penală.

Asociația Internațională a Procurorilor (AIP)⁷⁹

Organizația non-guvernamentală și non-politică Asociația Internațională a Procurorilor (AIP), este unica organizație ce cuprinde procurorii din întreaga lume. Ea a fost inaugurată în mod oficial în septembrie 1996 la prima sa Adunarea Generală de la Budapesta. Procuratura Generală a Republicii Moldova a devenit organizație-membru al Asociației Internaționale a Procurorilor în anul 2005.

Principalul imbold care a dus la formarea acesteia a fost creșterea rapidă a infracțiunilor grave transnaționale, în special a traficului de droguri, spălare de bani și a fraudei, iar prin intermediul AIP urma să fie asigurată cooperarea internațională mai strânsă între procurori și eficiența asistenței reciproce în materie penală, urmărirea activelor și alte măsuri internaționale operative.

AIP este o comunitate internațională a procurorilor angajată în stabilirea și creșterea standardelor de conduită profesională și etică pentru procurori la nivel mondial, în promovarea statului de drept, a corectitudinii, imparțialității și respectării drepturilor omului și în îmbunătățirea cooperării internaționale de combatere a criminalității.

Consiliul Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE)⁸⁰

Recunoscând rolul esențial al procurorului în sistemul de justiție penală al țărilor guvernate de statul de drept, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a decis în iulie 2005 să instituționalizeze Conferința anuală a procurorilor generali ai Europei (CPCE), prin crearea *Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (CCPE)*. Procuratura Republicii Moldova, stat membru al Consiliului Europei din 1995, devine parte al CCPE din start.

Acest organ consultativ al Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, format din procurori la nivel înalt din toate statele membre, are în special sarcina de a pregăti avize pentru Comitetul Miniștrilor privind problemele legate de serviciul de urmărire penală, de a elabora recomandări ce vizează diferite aspecte ale activității de procuror, de a promova punerea în aplicare a Recomandării Rec (2000) 19 privind rolul Procuraturii în sistemul de justiție penală și Recomandării Rec (2012) 11 privind rolul procurorilor în afara sistemului justiției penale, precum și colectarea de informații privind funcționarea serviciilor de urmărire penală în Europa.

Eurojust⁸¹

Eurojust este autoritatea Uniunii Europene pentru cooperare judiciară instituită în 2002. Scopul Eurojust este de a stimula și perfecționa coordonarea investigațiilor și urmăririlor penale între autoritățile competente ale Statelor Membre ale Uniunii Europene, în special prin facilitarea executării cererilor de asistență juridică internațională, mandatelor de arest European și demersurilor de extrădare. Obiectivul Eurojust este de a asista prin orice căi posibile autoritățile competente ale statelor membre ale UE pentru a-și realiza investigațiile și urmăririle penale în mod mai eficient în cazurile criminalității grave, în special a celei organizate.

⁷⁹ <https://www.iap-association.org/>

⁸⁰ <https://www.coe.int/en/web/ccpe>

⁸¹ <http://www.eurojust.europa.eu/Pages/home.aspx>

Republica Moldova și Eurojust cooperează în limitele competențelor Eurojust de prevenire și combatere a crimelor grave internaționale, unde sunt indici de fapt și bănuiala rezonabilă că o structură criminală organizată, transnațională este implicată și unul sau mai multe state membre ale UE sunt afectate sau sunt afectate interesele Comunității Europene în sine, în așa mod încât să necesite o abordare comună, ca urmare a amplitudinii, semnificației și consecințelor infracțiunii vizate. Tot Eurojust, printr-un Secretariat special creat, este nucleul coordonării activității Echipei Comune de Investigatii, în care măcar una dintre părți este un stat membru al UE.

Republica Moldova a semnat la 10 iulie 2014, în orașul Haga, Olanda, la sediul Eurojust, Acordul de Cooperare între Republica Moldova și Eurojust, ratificat prin Legea nr. 113 din 28.05.2015, în vigoare începând cu 21.10.2016. Autoritatea competentă pentru executarea prevederilor Acordului, din partea statului nostru, este Procuratura Republicii Moldova. Acordul prevede posibilitatea Republicii Moldova de a detașa un procuror de legătură la Eurojust, iar pentru Eurojust – de a delega un magistrat de legătură în Republica Moldova, ca canale de schimb de informație între autoritățile semnatare. La moment Procuratura Generală a desemnat punctul de contact pentru Eurojust.

Grupul Consultativ a Procurorilor din Sud-Estul Europei (SEEPAG)⁸²

Pentru facilitarea asistenței internaționale în materie penală în țările din sud-estul Europei, la reuniunea din 12 decembrie 2003 la Belgrad/Serbia, reprezentanții Procuraturilor a 12 state din sud-estul Europei au consimțit asupra constituirii *Grupului Consultativ a Procurorilor din Sud-Estul Europei (SEEPAG)*, care a devenit operațional la 15 decembrie 2004 după semnarea actelor de bază, inclusiv de către Procuratura Republicii Moldova.

În prezent state-membre ale SEEPAG sunt Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Macedonia, Grecia, Ungaria, Republica Moldova, România, Turcia, Serbia și Muntenegru.

Scopul principal a SEEPAG este de a facilita acordarea asistenței juridice în materie penală între statele membre în cercetările penale transfrontaliere în mod eficient și termeni cât mai restrânși, în cazul cererilor adresate cu respectarea căilor prevăzute de legislația națională și internațională. Totodată, SEEPAG servește ca forum a celor mai bune practici, traininguri și recomandări pentru armonizarea legislației și revizuirii codurilor penale, ca practici-modele.

Grupul activează în strânsă legătură cu Centrul Sud-Est European de Aplicare a Legii – SELEC, fiind atras în pregătirea și desfășurarea operațiunilor regionale pentru cooperare în cazurile pre-judiciare de crimă organizată și transfrontalieră.

Rețeaua procurorilor generali sau șefilor de instituții echivalente cu instanțele judecătorești supreme din statele membre ale Uniunii Europene (Grupul NADAL)

Luând în considerare necesitatea dezvoltării unei cooperări strânse în domeniul justiției și afacerilor interne, Procurorii Generali din statele membre ale Uniunii Europene, au decis la 06 februarie 2009 crearea *Rețelei procurorilor generali sau șefilor de instituții echivalente cu instanțele judecătorești supreme din statele membre ale Uniunii Europene*.

⁸² <http://www.seepag.info/>

Rețeaua are ca obiecte:

- să încurajeze schimbul de idei și experiențe cu privire la toate aspectele legate de rolul, organizarea și funcționarea Procuraturilor sau a instituțiilor echivalente cu instanțele judecătorești supreme ale statelor membre ale Uniunii Europene;
- să încurajeze reflecțiile privind evoluția Procuraturilor Generale sau a instituțiilor echivalente cu instanțele judecătorești supreme din statele membre ale Uniunii Europene și, în special, adaptarea acestora la jurisprudența europeană;
- să promoveze schimbul de informații cu privire la toate chestiunile legate de jurisprudența Curților Supreme ale statelor membre ale Uniunii Europene, din perspectiva aplicării legii în statele membre ale Uniunii Europene;
- să reflecteze asupra problemelor comune tuturor Procuraturilor Generale sau instituțiilor echivalente cu instanțele supreme ale statelor membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a consolida spațiul judiciar european;
- să faciliteze contactele și schimbul de informații între membrii sau observatorii săi precum și între aceștia și autoritățile europene.

La 18 mai 2018 în cadrul celei de-a X-a Reuniuni aniversare a Rețelei NADAL, a fost acceptată aderarea Procuraturii Republicii Moldova la această structură europeană, prin conferirea statutului de observator permanent. Acest fapt va facilita eforturile organelor de drept în combaterea crimelor transfrontaliere organizate și posibilitățile acumulării probelor în spațiul european și va acorda posibilitatea Procurorului General al Republicii Moldova pentru o comunicare directă și dinamică cu omologii săi din statele membre ale Uniunii Europene.

Consiliul Coordonator al Procurorilor Generali ai statelor-membre ale Comunității Statelor Independente (CCPG CSI)⁸³

La 25 ianuarie 2000, în cadrul reuniunii Consiliului șefilor de state al Comunității Statelor Independente, a fost adoptată Hotărârea privind Consiliul Coordonator al Procurorilor Generali ai statelor – participante CSI, prin care Consiliului i-a fost atribuit statut de organ interstatal și a fost aprobat Regulamentul CCPG CSI.

În prezent, membri ai CCPG CSI, pe bază de drepturi egale, sunt Procurorii Generali din Republicile Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Kazahstan, Kârgâzstan, Republica Moldova, Tadjikistan, Uzbekistan și Federația Rusă.

Sarcinile de bază ale Consiliului au fost definite în Regulamentul CCPG și constau în armonizarea și unificarea eforturilor, coordonarea activităților, extinderea cooperării procuraturilor generale ale CSI în apărarea drepturilor și intereselor cetățenilor, consolidarea legalității și ordinii de drept în lupta cu criminalitatea. Conform politicii de stat, Republica Moldova nu se consideră legată de angajamentele față de CSI în partea ce se referă la armonizarea legislației și elaborarea actelor model în diverse domenii.

Activitatea CCPG se bazează pe hotărârile Consiliului șefilor de state CSI și Consiliului șefilor de guverne CSI, hotărârilor și directivelor CCPG, precum și în corespundere cu Planul de activitate a CCPG CSI, obligatorii pentru statele care le-au semnat. În special, acesta aprobă Programe de activitate pentru statele membre în diferite domenii de activitate de procuror, în vederea atingerii unor rezultate mai bune în combaterea în comun a criminalității.

⁸³ <http://www.ksgp-cis.ru/>

JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE

Adrian MIRCOS, Sergiu VASILIU:

Hotărârile Curții Constituționale - noi provocări pentru Procuratură. Sinteza 61

HOTĂRĂRILE CURȚII CONSTITUȚIONALE – NOI PROVOCĂRI PENTRU PROCURATURĂ. SINTEZĂ.

Adrian MIRCOS

*Procuror-șef al Direcției urmărire penală
și criminalistică*

Sergiu VASILIU

*Procuror în Secția unificare a practicii în domeniul
reprezentării învinuirii în instanțele de judecată*

Potrivit art.135 din Legea fundamentală, Curtea Constituțională a Republicii Moldova rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție.

La 9 februarie 2016 Curtea Constituțională a adoptat Hotărârea nr.2 pentru interpretarea art.135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, prin care a stabilit că nu doar Curtea Supremă de Justiție, dar și alte instanțe judecătorești (*judecătoriile și curțile de apel*) au dreptul de a sesiza Curtea Constituțională în vederea ridicării excepției de neconstituționalitate a prevederilor legale care sunt sau urmează a fi aplicate la examinarea unui litigiu aflat pe rol.

Prin definiție, instituția ridicării excepției de neconstituționalitate oferă instanțelor posibilitatea soluționării situațiilor în care, în cadrul judecării unei cauze, părțile sau judecătorul se confruntă cu o incertitudine în privința constituționalității normelor ce urmează a fi aplicate.

Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată *ex-officio*.

Potrivit art.140 din Constituție, legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale.

Cu atât mai importante pentru practicieni sunt constatările Curții, expuse în hotărâri și decizii, urmare a examinării excepțiilor de neconstituționalitate a actelor normative, ce urmează a fi aplicate în cauze concrete, aflate pe rolul instanțelor de judecată.

Codul de procedură penală, la art.7, prevede expres că Hotărârile Curții Constituționale privind interpretarea Constituției sau privind neconstituționalitatea unor prevederi legale sunt obligatorii pentru organele de urmărire penală, instanțele de judecată și pentru persoanele participante la procesul penal.

Numărul în creștere al sesizărilor privind excepțiile de neconstituționalitate a unor acte normative, venite din partea judecătorilor, vizând atât aspecte de drept material cât și cele legate de dreptul procesual, condiționează o atenție sporită și permanentă față de activitatea Curții Constituționale.

Ca urmare a celor expuse, cunoașterea de către colaboratorii Procuraturii a jurisprudenței Curții Constituționale devine extrem de importantă și deci una din sarcinile Procuraturii Generale pe parcursul anului 2018 a fost diseminarea acestei jurisprudențe, fapt realizat, de fiecare dată, când au fost pronunțate Hotărâri/Decizii având drept obiect de examinare controlul constituționalității prevederilor Codului penal, Codului de procedură penală, altor acte normative conexe activității Procuraturii.

Astfel, la 07 decembrie 2017, Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.33, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 327 alin.(1) și 361 alin.(2) lit.d) din Codul penal.

Cu privire la claritatea prevederilor „a situației de serviciu” din alineatul (1) al articolului 327 din Codul penal, Curtea a reținut, că pentru asigurarea principiului legalității incriminării textul „a situației de serviciu” din alin. (1) al art.327 din Codul penal urmează a fi interpretat **prin raportare la atribuțiile de serviciu reglementate expres prin lege**.

Astfel, Curtea a recunoscut constituțional textul „a situației de serviciu” din alin.(1) al art.327 din Codul penal în măsura, în care se referă la *atribuțiile de serviciu acordate prin lege*.

Cu privire la claritatea prevederilor „intereselor publice” de la articolele 327 alin. (1) și 361 alin.(2) lit.d) din Codul penal, constatările Curții se rezumă la următoarele aspecte:

Anterior, prin *Hotărârea nr.22 din 27.06.2017* Curtea a declarat neconstituțional textul „intereselor publice” de la art.328 alin.(1) din Codul penal.

Curtea reține că atât soluția, cât și considerentele din hotărârea menționată sunt valabile și aplicabile în prezenta cauză.

Prin urmare, Curtea a declarat neconstituțional textul „intereselor publice sau” din alin.(1) al articolului 327 și de la litera d) din alin.(2) al articolului 327 din Codul penal.

Hotărârea Curții nr.33 din 07 decembrie 2017 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-147 din 18.01.2018.

În urma a pronunțării de către Curtea Constituțională a Hotărârii nr.27 din 21.09.2017, la 09.02.2018 cu nr.21-8d/18-255, în adresa procuraturilor teritoriale și specializate a fost expediată pentru executare Instrucțiunea cu caracter general urmare a examinării și respingerii excepției de neconstituționalitate a unei părți din textul art.109 Cod penal.

Curtea a respins excepția de neconstituționalitate, reliefând, totodată, unele reguli de aplicare a prevederilor art.109 Cod penal pentru a evita aplicarea eronată a legii.

Urmare a examinării sesizării avocatului M.Silivestru, la 17.10.2017 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.103 de inadmisibilitate a sesizării nr.131g/2017, privind excepția de neconstituționalitate a art.244 alin.(1) și alin.(2) lit.b) din Codul penal.

În context, Curtea a subliniat că, potrivit art.93 pct.1) din Codul fiscal, **taxa pe valoarea adăugată (T.V.A.) este impozit de stat**, care reprezintă o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate, care sunt impuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în Republica Moldova.

Anume din aceste motive, Curtea a statuat asupra inadmisibilității excepției de neconstituționalitate a art.244 alin.(1) și alin.(2) lit.b) din Codul penal, calificând sesizarea ca fiind una vădit nefondată, iar problema catalogată derivă din interpretarea eronată a legii și nu din neclaritatea acesteia.

Decizia Curții nr.103 din 07 decembrie 2017 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-651 din 15.03.2018.

La 07 noiembrie 2017 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.109, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 243 alineatul (1) literele a) și c) din Codul penal (spălarea banilor), declarând inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „trebuia să știe” al articolului 243 alineatul (1) literele a) și c) din Codul penal.

Curtea a reținut că **dispozițiile criticate de autorul excepției nu au incidență asupra soluționării cauzei aflate pe rolul instanței de judecată.**

Decizia Curții nr.109 din 07 noiembrie 2017 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-649 din 15.03.2018.

La 07 noiembrie 2017 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.110 de inadmisibilitate a sesizării nr.139g/2017, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 55 alin.(1) din Codul penal.

În această speță, autorul sesizării a pretins că textul „*cu excepția infracțiunilor prevăzute la art.181¹, 256, 303, 314, art.326 alin.(1) și (1¹), art.327 alin.(1), art.328 alin.(1), art.332 alin.(1), art.333 alin.(1), art.334 alin.(1) și (2), art.335 alin.(1) și art.335¹ alin.(1)*” din alineatul 1 al articolului 55 din Codul penal este neconstituțional.

Deși sesizarea a fost declarată inadmisibilă, Curtea a specificat că, prin ratificarea Convenției ONU împotriva corupției, Republica Moldova s-a angajat să promoveze și să consolideze în modul cel mai eficient măsurile necesare pentru prevenirea și combaterea corupției. Astfel, potrivit art.30 §1 din Convenția ONU, fiecare Stat Parte face ca săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de Convenție să fie pasibilă de sancțiuni care țin seama de gravitatea acestei infracțiuni.

Decizia Curții nr.110 din 07 noiembrie 2017 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/17-646 din 15.03.2018.

La 29 martie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.25 de inadmisibilitate a sesizării nr.20g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 63 alin.(1) punctele 1)–3) și alin.(2) pct.3) din Codul de procedură penală (*recunoașterea calității de bănuît a persoanei*).

Curtea a menționat că noțiunea de „acuzatie în materie penală” trebuie înțeleasă în sensul articolului 6 §1 din Convenție și poate fi definit drept „notificarea oficială, venită din partea autorității competente, privind suspiciunea referitoare la comiterea unei fapte penale”, definiție care depinde, de asemenea, de existența sau lipsa unor „repercusiuni importante pentru situația (persoanei)” (*Ibrahim și alții v.Regatul Unit*, [MC], hotărârea din 13 septembrie 2016, §249; *Simeonovi v. Bulgaria*, [MC], hotărârea din 12 mai 2017, § 110).

În acest sens, **legislatorul le-a acordat organelor de urmărire penală și instanțelor de judecată competența de a aprecia, în fiecare caz concret, dacă acțiunile procedurale** efectuate în cadrul urmăririi penale **au produs sau nu repercusiuni importante** pentru situația persoanei și dacă, în consecință, persoanei trebuie să-i fie recunoscută calitatea de bănuît în sensul alin.(1¹) al articolului 63 din Cod, având în vedere particularitățile fiecărui caz concret.

Luând în considerație importanța subiectului pentru activitatea organelor de urmărire penală, a procurorilor dar și instanțelor de judecată, Procuratura Generală la 11 mai 2018, prin scrisoarea nr.11-3d/18-1273 a solicitat tuturor procurorilor studierea Hotărârii Curții și aplicarea ei în practică.

La 15 mai 2018 prin scrisoarea nr.11-3d/18-1288, Procuratura Generală a informat corpul de procurori despre Decizia Curții Constituționale nr.10 de inadmisibilitate a sesizării nr.177g/2017, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 177 alin.(1) din Codul penal, în special textul „*secret personal sau familial*”.

Curtea a reținut că sub aparența unor critici referitoare la ambiguitatea și neclaritatea textului de lege, autorul excepției solicită *de facto* interpretarea sintagmei „*secret personal sau familial*” din alin.(1) art.177 din Codul penal, aspect ce excedează competența Curții Constituționale.

La 05.05.2018 în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova” nr.149 a fost publicată Decizia Curții Constituționale nr.11 din 09.02.2018 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a art.231, art.233 și art.308 alin.(3) din Codul de procedură penală.

Curtea a observat că legiuitorul a prevăzut o modalitate distinctă de calculare a termenelor în cazul măsurilor preventive. Astfel, conform articolului 233 din Codul de procedură penală, la calcularea termenelor privind măsurile preventive ora sau ziua, de la care începe și la care se sfârșește termenul, intră în durata acestora.

Decizia Curții nr.11 din 09 februarie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1295 la 16.05.2018.

La 09.02.2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.13, privind inadmisibilitatea sesizării nr.7g/2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a alineatului (4) al articolului 34 din Codul de procedură penală.

Curtea a reținut precum că articolul 34 alin.(4) din Codul de procedură penală prevede, că în cazul, în care cererea de recuzare se înaintează în mod repetat, cu rea-credință și în mod abuziv, cu scopul de a tergiversa procesul,

de a deruta judecata sau din alte intenții răuvoitoare, instanța, care soluționează cauza, poate aplica față de persoana vinovată o amendă judiciară în condițiile codului.

Un atribut esențial al unui proces echitabil îl reprezintă principiul imparțialității judecătorului.

Totodată, prevederile art.34 alin.(4) din Codul de procedură penală nu acordă judecătorului dreptul de a se pronunța în fond asupra cererii, prin care se solicită în mod repetat recuzarea sa, fiind limitat în a examina doar dacă anterior nu a mai fost formulată o altă cerere de recuzare în privința sa pentru același caz de incompatibilitate, cu aceleași temeiuri de fapt și de drept.

Decizia Curții nr.13 din 09 februarie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1432 din 25.05.2018.

La 09 februarie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.15 de inadmisibilitate a sesizării, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 195 alineatul (5) punctul 3) și a articolului 395 alineatul (1) punctul (5) din Codul de procedură penală (*aplicarea măsurii preventive în cazul sentinței de condamnare și încetarea de drept a măsurii preventive*).

Curtea a reținut, că dispozițiile art.25 alin.(4) din Constituție nu au incidență asupra prevederilor art.395 alin. (1) pct.5) din Codul de procedură penală.

Totodată, Curtea a menționat, că potrivit art.5 §1 lit. a) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția deținerii legale în temeiul condamnării, pronunțate de către un tribunal competent.

Prin termenul de „condamnare” în sensul art.5 §1 lit. a) din Convenție trebuie să se înțeleagă atât declararea vinovăției, în urma stabilirii legale a existenței unei infracțiuni (*Guzzardi v. Italia*, hotărârea din 6 noiembrie 1980, §100), cât și aplicarea unei pedepse sau a oricărei alte măsuri privative de libertate (*Van Droogenbroeck v. Belgia*, hotărârea din 24 iunie 1982, §35).

La fel, Curtea Europeană a subliniat în jurisprudența sa că expresia „pe baza unei condamnări” **nu poate fi interpretată ca limitându-se la ipoteza unei condamnări definitive**, deoarece acest lucru ar exclude arestarea în cursul ședinței de judecată a persoanelor condamnate care au compărut fiind în libertate (*Wemhoff v. Germania*, hotărârea din 27 iunie 1968, §9).

Decizia Curții nr.15 din 09 februarie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1431 din 25.05.2018.

Prin Decizia nr.19 din 06.03.2018 Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „*martorul este persoana citată în această calitate de organul de urmărire penală sau de instanță*” din art.90 alin.(1) din Codul de procedură penală.

Decizia Curții nr.19 din 06 martie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr. 11-3d/18-1433 la 25.05.2018.

La 6 martie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.20 de inadmisibilitate a sesizării nr.26g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 275 pct.7) și 285 alin.(2) din Codul de procedură penală (*reabilitarea persoanei în cazul încetării urmăririi penale*).

Decizia Curții nr.20 din 06 martie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr. 11-3d/18-1434 la 25.05.2018.

La 14.05.2018, Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.12, privind admiterea sesizării nr.25g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a literei c) din alineatul (2) al articolului 361 din Codul penal.

Hotărârea Curții nr.12 din 14 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1469 la 29.05.2018.

La 22 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.14, privind excepția de neconstituționalitate a pct.8 alineatul trei din Regulamentul cu privire la modul de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduse pe teritoriul Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.600 din 14 mai 2002.

A fost declarant neconstituțional textul „**practicate pentru aceleași moduri de transport**” de la pct.8 alineatul al treilea din Regulamentul cu privire la modul de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduce pe teritoriul Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.600 din 14 mai 2002.

Hotărârea Curții nr.14 din 22 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1587 la 06.06.2018.

La 29 martie 2018, Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.100 de inadmisibilitate a sesizării, privind excepția de neconstituționalitate a articolelor 52 alin.(2) pct.2) (*în redacția Legii nr. 66 din 5 aprilie 2012, în vigoare până la 1 august 2016*), 53¹ alin.(2) lit. d) și 299² alin.(1) pct.2) din Codul de procedură penală, cât și a articolului 3 alin.(6) din Legea nr.3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură.

Curtea a specificat, că prin controlul ierarhic, exercitat de către procurorul ierarhic superior, se realizează doar un examen intern al actelor procurorilor ierarhic inferiori sub aspectul legalității acestora, care nu reprezintă *per se* un act de înfăptuire a justiției în sensul articolului 114 din Constituție și nici nu produce o imixtiune în competența exclusivă a instanțelor judecătorești de a înfăptui justiția.

Decizia Curții nr.100 din 29 martie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-1855 la 20.06.2018.

La 03 iulie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.19, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 178 alin.(3) din Codul penal.

Curtea a menționat, că deși articolul 178 din Codul de procedură penală prevede în mod expres un termen, pentru care să poată fi dispusă măsura obligației de a nu părăsi țara, durata maximă a acestei măsuri nu este stabilită.

Astfel, Curtea a reținut, că lipsa prevederii unei durate maxime de aplicare a măsurii preventive sub forma obligației de a nu părăsi țara constituie o omisiune legislativă contrară Constituției.

Curtea a admis excepția de neconstituționalitate și a declarat neconstituțional articolul 178 din Codul de procedură penală, referitor la omisiunea de a reglementa durata maximă, pentru care poate fi dispusă obligația de a nu părăsi țara.

La 20.07.2018 prin scrisoarea nr.11-3d/18-2200, Procuratura Generală a adus la cunoștință procurorilor *Hotărârea Curții nr.100 din 03 iulie 2018*, solicitând luarea unor măsuri urgente în vederea racordării situației privind măsurile preventive sub formă de obligare de a nu părăsi localitatea sau, după caz, țara exigențelor, expuse în hotărâre.

La 22 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.45 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a articolului 134¹² din Codul penal și a punctelor 3 și 4 din Regulamentul privind modul de testare alcoolică și examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și a naturii ei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.296 din 16.04.2009.

Decizia Curții nr.45 din 22 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2253 la 24.07.2018.

La 14 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.43 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 134¹, 217 și 217¹ din Codul penal.

Curtea a specificat, că infracțiunea și pedeapsa trebuie să fie prevăzute de lege. Expresia „prevăzută de lege” presupune, între altele, ca legea să întrunească standardul calității, aceasta trebuie să fie – așa cum afirmă constant Curtea Europeană – accesibilă și previzibilă.

Decizia Curții nr.43 din 14 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2279 la 25.07.2018.

La 14 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.44 de inadmisibilitate a sesizării nr.55g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 213 din Codul penal.

Decizia Curții nr.44 din 14 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2278 la 25.07.2018.

La 22 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.46 de sistare a procesului privind excepția de neconstituționalitate a termenelor „declarația” și „organ competent” din articolul 352¹ alin.(1) din Codul penal.

Decizia Curții nr.46 din 22 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2280 din 25.07.2018.

La 22.05.2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.47 de inadmisibilitate a sesizării privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la alineatul (1) al articolului 94 din Codul de procedură penală.

Decizia Curții nr.47 din 31 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2354 la 31.07.2018.

La 31 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.48 de inadmisibilitate a sesizării nr.64g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 233 alin.(1) din Codul contravențional, în special textul ”gradul maxim admisibil stabilit de lege”.

Decizia Curții nr.48 din 31 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2355 la 31.07.2018.

La 31 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.49, de inadmisibilitate a sesizării nr.62g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 220 din Codul penal (proxenetismul).

Decizia Curții nr.49 din 31 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.15-10d/18-794 la 03.09.2018.

La 31 mai 2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.50 de inadmisibilitate a sesizării nr.59g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 326 alin.(1¹) din Codul penal și a unor prevederi ale articolului 283 alin.(1) din Codul de procedură penală.

Decizia Curții nr.50 din 31 mai 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2353 din 31.07.2018.

La 11.06.2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.53, privind inadmisibilitatea sesizării nr.66g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a alineatului (1) al articolului 370 din Codul penal.

Decizia Curții nr.53 din 11 iunie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-2667 la 05.09.2018.

La 01 octombrie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.22, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 328 alin.(3) lit. d) din Codul penal, în special textul „soldate cu urmări grave”.

Curtea a remarcat că nu există niciun text normativ, care ar defini noțiunea de „urmări grave”, utilizată în articolul 328 alin.(3) lit. d) din Codul penal, având în vedere multitudinea semnificațiilor acestei sintagme, destinatarul normei penale nu poate cunoaște care este acțiunea/inacțiunea prohibită astfel, încât să-și adapteze conduita în mod corespunzător. În practică, stabilirea acestora nu poate fi făcută de către cei competenți să aplice legea penală, decât în baza unor criterii lipsite de suport legal. Chiar dacă se face apel la consultanța de specialitate, destinatarul normei ar putea fi privat de posibilitatea conformării la prevederile legale.

Curtea a conchis că dispozițiile articolului 328 alin.(3) lit.d) din Codul penal sunt formulate de o manieră imprecisă și neclară și le conferă autorităților, care le aplică, o marjă excesivă de discreție. Prin urmare, ele nu îndeplinesc standardul calității legii penale, fiind contrare articolelor 1 alin.(3) și 22, coroborate cu articolul 23 alin.(2) din Constituție.

Hotărârea Curții nr.22 din 01 octombrie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-3435 la 14.11.2018.

La 30 octombrie 2018 Curtea Constituțională, urmare a examinării a 4 sesizări, a pronunțat hotărârea nr.27, privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 185 din Codul de procedură penală (*arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii faptei imputate*).

Hotărârea Curții nr.27 din 01 octombrie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.11-3d/18-3496 la 19.11.2018.

La 09.07.2018 Curtea Constituțională a pronunțat decizia nr.78, privind inadmisibilitatea sesizării nr.90g/2018, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art.90 și 95 din Codul de procedură penală.

Decizia Curții nr.78 din 09 iulie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.21-8d/18-2498 la 29.11.2018.

La 22 noiembrie 2018 Curtea Constituțională a pronunțat hotărârea nr.28, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 78¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova.

Curtea a admis parțial excepția de neconstituționalitate ridicată, a recunoscut constituționale următoarele prevederi din Codul contravențional:

- textul ”se sancționează cu munca neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹;
- articolul 37 alin.(3), în măsura în care, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești pot aplica sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei;
- articolul 38 alin.(6), în măsura în care, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești le pot aplica arestul contravențional persoanelor, care au împlinit vârsta generală de pensionare, dacă starea lor de sănătate permite acest fapt.

Până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, termenul de prescripție pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ va fi de 5 ani.

Hotărârea Curții nr.28 din 22 noiembrie 2018 a fost diseminată de Procuratura Generală prin adresa nr.25-12d/18-403 la 27.11.2018.

În context, la data de 04 decembrie 2018, Ministerul Justiției al Republicii Moldova a lansat inițiativa de constituire a unui grup de lucru în vederea elaborării de modificări ale Codului penal, Codului de procedură penală, urmare a declarării neconstituționale a mai multor prevederi din aceste acte de către Curtea Constituțională, solicitând Procuraturii Generale desemnarea unui reprezentant în componența acestui grup.

Pornind de la relevanța jurisprudenței constituționale, în calitate de implementator al politicilor penale în stat, Procuratura Generală va continua practica diseminării Hotărârilor/Deciziilor Curții Constituționale care vizează domeniile de activitate tangente Procuraturii.

JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Mircea ROȘIORU:

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

în cauzele împotriva Republicii Moldova pentru anul 2018 69

JURISPRUDENȚA CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI ÎN CAUZELE ÎMPOTRIVA REPUBLICII MOLDOVA PENTRU ANUL 2018

Mircea ROȘIORU
Adjunct al Procurorului General

La 13 iulie 1995 Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei și, prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1298/97, s-a decis ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (*în continuare* – CEDO), adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950 și a Protocoloalele adiționale nr.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 și 11, care au intrat în vigoare pentru țara noastră la 12 septembrie 1997.

Aderând la CEDO, Republica Moldova și-a asumat obligația de a proteja drepturile și libertățile consacrate de Convenție pentru toate persoanele aflate sub jurisdicția sa, circumstanță care impune autorităților naționale să se alinieze celor mai înalte standarde de calitate pe dimensiunea prestației profesionale.

Respectiv, cunoașterea și aplicarea corectă a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului (*în continuare* – CtEDO), devine una din obligațiile actorilor din domeniul înfăptuirii justiției, astfel încât principiile degajate de instanța europeană să fie valorificate în practică, pentru a nu rămâne doar concepte teoretice.

Poziția Republicii Moldova este susținută în fața CtEDO de către Agentul guvernamental, instituție cu care Procuratura Generală a stabilit o cooperare valoroasă, în cadrul căreia este posibilă diseminarea, în termeni utili pentru întreg corpul de procurori, a celei mai relevante jurisprudențe circumscrise cauzelor soluționate atât împotriva Republicii Moldova, cât și altor state.

Pe parcursul anului 2018 Curtea s-a pronunțat, prin Hotărâre, în **32** cauze împotriva Republicii Moldova.

În funcție de obiectul încălcărilor constatate, cele mai frecvente violări ale CEDO se atestă pe terenul articolului 5 – dreptul la libertate și la siguranță (8 cazuri), articolului 3 – interzicerea torturii (7 cazuri), articolului 6 – dreptul la un proces echitabil (6 cazuri), articolului 1 din Protocolul Adițional nr.1 – protecția proprietății (3 cazuri).

De menționat că, CtEDO apreciază respectarea Convenției de către statele membre pe două dimensiuni – îndeplinirea obligațiilor negative, pe de o parte și, a obligațiilor pozitive, pe de altă parte. Aceste două aspecte derivă din obligația generală a statelor de a proteja drepturile omului.

Însă, dacă obligațiile negative implică interdicții directe față de autoritățile statului de a comite abuzuri împotriva cetățenilor, îndeplinirea obligațiilor pozitive presupune o abordare mai complexă și impune autorităților prerogative de restabilire a cetățenilor în drepturi, care sunt încălcate de persoane terțe.

Astfel, fiind analizate încălcările **articolului 3** din CEDO, constatate în privința Republicii Moldova, deducem că prevalează obiecțiile, ce se referă la aspectul procedural al speței în litigiu (lipsa unei investigații eficiente în vederea identificării și pedepsirii adecvate a persoanelor vinovate de acțiuni violente), în raport cu aspectul material (aplicarea nemijlocită a acțiunilor de rele tratamente de către reprezentanții organelor de stat).

Este relevant să se consemneze că deși CEDO interzice, în termeni absoluți, tratamentele inumane sau degradante și tortura, totuși în cuprinsul acesteia nu se regăsesc definițiile acestor noțiuni.

Din această perspectivă, CEDO se diferențiază de Convenția Națiunilor Unite împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, care, în articolul 1, dă o definiție torturii: „*orice act prin care se cauzează intenționat unei persoane o durere sau suferință acută, fie ea fizică sau mintală, cu scopul de a obține de la ea sau de la un terț o informație sau o mărturisire, de a o pedepsi pe ea sau pe un terț pentru o acțiune pe care a comis-o sau pe care este suspectată că a comis-o, de a o intimida sau de a o constrânge pe ea sau pe un terț sau datorită unui motiv bazat pe discriminare de orice natură atunci când această durere sau suferință este cauzată de un agent al statului sau de o persoană care acționează în baza unui mandat public sau la instigarea sau cu acceptul unei astfel de persoane*”.

Totuși, definirea noțiunilor din articolul 3 al CEDO s-a făcut pe calea exercițiului jurisprudențial.

În acest sens, CtEDO a dezvoltat o jurisprudență bogată, stabilind o serie de criterii, în funcție de care apreciază, dacă violența exercitată de agenții statului poate fi încadrată în una din aceste categorii: contextul în care au avut loc fapte de violență, durata acestor violențe, intensitatea acțiunilor, efectele fizice sau psihice asupra persoanei care le-a suferit, sexul, vârsta și starea de sănătate a victimei, precum și motivația faptelor violente.

Pentru a se pronunța asupra spețelor individuale, CtEDO analizează aceste criterii cumulativ sau separat, în dependență de circumstanțele cauzei.

Relevantă, în acest sens, este Hotărârea CtEDO din 15.05.2018 (*cererea nr. 64401/11*). În speță, reclamantul s-a plâns în fața CtEDO în temeiul articolului 3, invocând că autoritățile naționale nu ar fi efectuat o investigație eficientă cu referire la plângerile sale în legătură cu leziunile provocate acestuia de către o persoană la 29 iulie 2009.

Procedurile efectuate la nivel național au relevat, că pe acest caz la 12 august 2009 o persoană privată S. a fost recunoscută în calitate de bănuیت pentru comiterea infracțiunilor de huliganism cu utilizarea armei de foc și de vătămare intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății.

La 29 decembrie 2009 S. a fost pus sub învinuire, iar la 12 ianuarie 2010 a fost audiat în calitate de învinuit. Conform materialelor din dosarul penal, S. și-ar fi recunoscut vinovăția, dar a refuzat să facă alte declarații. În continuare, la 23 februarie 2010 cauza penală a fost expediată Comisariatului de Poliție pentru efectuarea urmăririi penale, aceasta finalizându-se la 20 decembrie 2010.

Între timp, la 23 noiembrie 2010, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a pronunțat hotărârea nr. 26, prin care a declarat drept neconstituțional aliniatul (6) articolul 63 din Codul de procedură penală, care – în cazul acumulării probelor suficiente – acorda posibilitatea de a pune sub învinuire persoana în privința căreia calitatea de bănuیت a încetat de drept (după expirarea a 3 luni de la data recunoașterii în calitate de bănuیت).

În această ordine de idei, la 30 decembrie 2010, S. a fost scos de sub urmărire penală din motivul încetării de drept a calității sale de bănuیت și al imposibilității menținerii sale în acest statut procesual pe o perioadă mai mare de trei luni.

Respectivele modificări în legislația procesual-penală au atras nulitatea tuturor actelor procedurale întocmite în privința sau cu participarea lui S. după 12 noiembrie 2009, inclusiv a ordonanței de punere sub învinuire a lui S. din 29 decembrie 2009.

În pofida celor redate mai sus, la 18 februarie 2011 a fost anulată ordonanța din 30 decembrie 2010 și s-a dispus reluarea urmăririi penale din motiv că apăruseră fapte recent descoperite. Ulterior, însă, la 31 martie 2011 Judecătoria Râșcani, mun. Chișinău a anulat ordonanța din 18 februarie 2011.

Curtea a notat că, deși principalul suspect fusese identificat și își recunoscuse vina, ancheta nu a condus la pedepsirea persoanei responsabile, deoarece nu au fost respectate termenele prevăzute de legislația procesual-penală. Astfel, ea a statuat că ancheta penală cu referire la plângerile reclamantului în legătură cu leziunile provocate de către o persoană nu a fost eficientă și, în consecință, a fost avut loc încălcarea articolului 3 din CEDO sub aspect procedural.

Sinteza circumstanțelor de fapt menționate *supra*, denotă că lipsa eficienței investigațiilor efectuate de către organul de urmărire penală s-a datorat imperfecțiunii legislației procesual-penale de moment, care a fost ulterior constatată și de Curtea Constituțională.

Totuși, instanța europeană a concluzionat că autoritățile naționale sunt responsabile de omisiunile existente în această speță și a condamnat Republica Moldova pentru neîndeplinirea obligațiilor stabilite prin convenție.

Un alt aspect, pe care CtEDO îl analizează tot prin prisma respectării articolului 3 din Convenție, ține de condițiile de detenție ale persoanelor aflate în custodia statului.

Pe această dimensiune CtEDO privește obligațiile statului într-un spectru foarte larg, iar pe lângă interdicția generală a torturii, CEDO impune asigurarea unor astfel de standarde, încât condițiile de detenție în sine să nu comporte elementele unui tratament inuman sau degradant.

În lumina argumentelor nominalizate CtEDO a statuat constant, că gravitatea condițiilor nu poate fi justificată prin referirea la atitudinile și comportamentul deținutului sau prin lipsa mijloacelor financiare sau operaționale, stabilind că „Guvernul are obligația de a-și organiza sistemul de detenție în așa mod încât să asigure respectarea demnității deținuților, indiferent de dificultățile financiare sau logistice” (*a se vedea Mamedova c. Rusiei*, 23.10.2006, cererea nr.7064/05).

Concomitent, evaluarea faptului, dacă condițiile instituției de detenție cad sub incidența relexor tratamentelor, nu este legată de o intenție sau un scop special al autorităților. În multe cazuri, CtEDO a considerat condițiile de detenție ca egale cu tratamentele interzise prin art.3 din Convenție, deoarece autoritățile responsabile au neglijat efectul acestora asupra deținuților în cauză, menționând că „autoritățile competente nu au întreprins măsuri pentru a îmbunătăți condițiile obiectiv inacceptabile ale detenției reclamantului”.

În context, CtEDO a constatat în 5 cazuri, că Republica Moldova nu a asigurat condiții adecvate de detenție reclamantilor. În esența sa, încălcările respective se referă, în special, la supraaglomerarea celulelor, alimentația insuficientă, lipsa oportunităților de a efectua mai des exercițiile fizice și procedurile igienice, dar și lipsa asistenței medicale eficiente în instituțiile penitenciare.

Raportat la **articolul 5** din CEDO (*dreptul la libertate și siguranță*), Convenția prevede, că dreptul la libertate a unei persoane poate fi restrâns, ceea ce înseamnă că persoana poate fi privată de libertate în câteva situații bine stabilite:

- a) dacă este deținută legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;
- b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;
- c) dacă a fost arestată sau reținută în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
- d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;
- e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;
- f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.

În jurisprudența CtEDO s-a precizat, în repetate rânduri, că o privare de libertate nu poate avea loc decât în aceste condiții, care nu pot fi extinse.

Noțiunea de privare de libertate include, în mod evident, arestarea unei persoane în timpul unui proces penal sau deținerea în vederea executării unei pedepse pronunțate în urma unui proces. Dar CtEDO a apreciat, că și alte restrângeri ale libertății unei persoane dispuse în afara procesului penal, pot fi incluse în conținutul noțional al privării de libertate. Astfel, prin jurisprudența sa CtEDO a dezvoltat și alte temeuri care legiferează o detenție.

În egală măsură, CtEDO menționează că privarea de libertate trebuie însoțită de garanții puternice împotriva arbitrarului. Astfel, CEDO dispune că orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, cu privire la motivele arestării și la acuzațiile ce i se aduc.

Ca și în cazul articolului 3, CtEDO privește foarte larg obligațiile statului de a asigura dreptul la libertate a persoanei. Spre exemplu, în Hotărârea sa din 15.05.2018 (*cererea nr. 50473/11*), CtEDO a stabilit violarea art.5 §1 și art.5 §4, care s-a manifestat prin omisiunea de a aduce la cunoștința reclamantului probele anexate la demersul adresat judecătorului de instrucție privind aplicarea arestului preventiv, dar și prin necorectarea unei erori me-

canice din încheierea judecătorului de instrucție, astfel după cum prevede procedura reflectată în Codul de procedură penală.

De menționat, că în Codul de procedură penală ulterior au fost introduse modificări și, la moment, sunt reglementate expres obligațiunea și modalitatea de aducere la cunoștință a materialelor, atașate la demersul privind arestarea preventivă, dar și termenele procedurale ale acestor acțiuni.

Pentru autoritățile naționale ale Republicii Moldova rămâne o preocupare serioasă – apărarea drepturilor omului pentru persoanele aflate pe teritoriile din stânga Nistrului.

După cum atestă mai multe mecanisme internaționale de monitorizare, oamenii care locuiesc în aceste teritorii, sunt, de regulă, lipsiți de posibilitatea de a-și apăra drepturile și libertățile fundamentale.

Toate aceste situații condiționează multiple îngrijorări, pentru care pot fi relevate cel puțin două motive. În primul rând, situația privind respectarea drepturilor omului este imposibil de monitorizat în aceste teritorii, iar în al doilea rând – nu există mecanisme eficiente de apărare a drepturilor omului, respectiv, cei ce sunt responsabili de încălcarea acestora, nu poartă nici o răspundere.

În cauzele examinate, CtEDO a admis faptul că *“răspunderea unui stat pentru cele petrecute pe teritoriul său poate fi restrânsă în circumstanțe extraordinare, atunci când statul este împiedicat să își exercite suveranitatea pe o parte a teritoriului său. Totuși, CtEDO a considerat că și în cazul în care un stat nu își poate exercita jurisdicția asupra unei părți a teritoriului, acesta rămâne responsabil pentru cele întâmplate în acea zonă, în măsura în care se poate vorbi despre pasivitatea sa, care poate să fie interpretată ca fiind o acceptare a actelor unei autorități auto-proclamate”*.

În cererile depuse, reclamantii afirmă că la nivel regional mecanismele nu sunt unele eficiente și legale. Din aceste considerente, răspunderea îi revine în primul rând Republicii Moldova, pentru că acest teritoriu îi aparține, iar Guvernul este obligat să întreprindă toate măsurile pentru a curma situațiile similare.

Cu regret, Republica Moldova nu dispune de competență jurisdicțională privind garantarea respectării prevederilor CEDO în ce privește categoria reclamantilor care invocă încălcarea drepturilor lor prevăzute de art.3 (*sub aspectul condițiilor inumane de detenție*), art.5 §1 (în sensul că detenția a fost legală) și art.6 §1 (în sensul dacă reclamantii au beneficiat de o examinare echitabilă a cauzelor de către un tribunal constituit prin lege) în regiunea transnistreană, necontrolată *de facto* de către autoritățile constituționale ale Republicii Moldova.

O speță particulară pentru Republica Moldova, când a fost condamnată de rând cu Federația Rusă, este Hotărârea CtEDO care a devenit definitivă la 5 martie 2018 (*cererea nr. 76957/01*). Cu referire la responsabilitatea Republicii Moldova în speță, CtEDO a concluzionat că Guvernul moldovean se face vinovat de încălcările invocate de reclamant ce au avut loc după data de 25 octombrie 2001, întrucât autoritățile nu au prevenit transferul acestuia în autoproclamată republică nistreană și, astfel, l-au supus din nou unor condiții de detenție incompatibile cu articolul 3 din CEDO, deși au avut controlul efectiv asupra reclamantului în timpul detenției sale în Republica Moldova. CtEDO a considerat că a existat o încălcare a art.5 §1 din partea Republicii Moldova, în ce privește perioada cuprinsă între 25 octombrie și 21 noiembrie 2001, stabilind că autoritățile moldovenești au supus reclamantul detenției în baza unei condamnări de către o instanță neconstituțională, iar transferul ulterior pentru a fi deținut în continuare pe teritoriul necontrolat de autoritățile moldovenești nu a avut niciun temei legal.

La 29 mai 2018 CtEDO a adoptat o altă hotărâre, în care sunt scoase în evidență alte particularități, iar Republica Moldova a fost găsită parțial vinovată de încălcarea art.3 din CEDO (*sanționarea tardivă și fără termen, la încătușare a unui deținut în procesul executării pedepsei*).

Printr-o altă hotărâre a Curții (*cererea nr. 1089/09*), în vigoare din 29 august 2018, a fost constatată încălcarea articolului 3, cu referire la perioada cuprinsă între septembrie 2002 și aprilie 2004 din cauza lipsei de apă, electricitate, alimente și căldură în Penitenciarul nr.8 din Bender. CtEDO a concluzionat că Guvernul moldovean este responsabil de încălcările invocate de reclamant și a constatat că, deși autoritatea municipală care a decis sistarea utilităților era controlată de „r.m.n.”, penitenciarul însuși era sub controlul guvernului moldovenesc.

În temeiul sesizărilor Agentului guvernamental, iar în alte cazuri și *ex-officio*, pe parcursul anului 2018, Procuratura Generală a examinat 23 de cazuri pe marginea Hotărârilor CtEDO, fiecare caz fiind investigat în cadrul unui proces penal.

Verificările efectuate au constatat că acționarea de către factorii de decizie nu a avut loc cu rea-credință, iar abaterile stabilite de CtEDO au fost generate de un ansamblu de cauze și condiții, cum ar fi: imperfecțiunile și lacunele legislative, care au existat la momentul desfășurării evenimentelor; lipsa posibilității asigurării condițiilor adecvate de detenție; existența unei administrații necontrolate în unele teritorii ale statului.

PAGINA ORGANELOR DE AUTOADMINISTRARE A PROCURORILOR

Inga FURTUNĂ:

Consiliul Superior al Procurorilor – garant al independenței și imparțialității procurorilor 75

Inga FURTUNĂ:

Mantia procurorului 81

CONSILIUL SUPERIOR AL PROCURORILOR – GARANT AL INDEPENDENȚEI ȘI IMPARȚIALITĂȚII PROCURORILOR

Inga FURTUNĂ
membru al Consiliului Superior al Procurorilor,
procuror-detașat

”Având în vedere că în Carta Națiunilor Unite popoarele lumii își afirmă, inter alia, hotărârea de a crea condițiile necesare pentru a menține justiția și proclamă drept unul dintre scopurile lor realizarea unei cooperări internaționale pentru dezvoltarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale fără diferențiere de rasă, gen, limbă sau religie,

Având în vedere că Declarația Universală a Drepturilor Omului consfințește principiile egalității în fața legii, a prezumției de nevinovăție și a dreptului la un proces echitabil în fața unei instanțe independente și imparțiale,

Având în vedere că procurorii joacă un rol fundamental în administrarea justiției, iar regulile care le sunt aplicabile în exercitarea importantelor lor atribuții ar trebui să încurajeze respectarea și îndeplinirea de către ei a principiilor mai sus menționate, contribuind astfel la o justiție penală dreaptă și echitabilă și asigurând o protecție reală a cetățenilor în fața fenomenului infracțional,

Liniile Directoare enumerate în continuare (...) trebuie respectate și luate în considerare de Guverne în cadrul legislațiilor și practicii lor naționale”.

(extras din preambulul Liniilor Directoare privind Rolul Procurorilor Adoptate de Congresul al VIII-lea al ONU pentru Prevenirea Criminalității și Tratatamentul Infracților (Havana, Cuba, 27 august – 7 septembrie 1990)

Prezentare generală

Adoptarea Legii nr.3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură a reprezentat, pentru autoritățile publice naționale, încă un examen structural, care a venit cu soluții clare pentru așteptările lansate față de reforma sistemului și, pe cale de consecință, a determinat modificări importante inclusiv pe domeniul activității Consiliului Superior al Procurorilor.

În acest context acțiunile ferme pe palierul consolidării capacităților organelor de autoadministrare a Procuraturii au declanșat mecanisme noi și au re-dimensionat criteriile de celeritate și eficiență pentru evaluarea activității procurorilor, având, în ultimă instanță, scopul de a contribui la îmbunătățirea probității actului de justiție.

Legea fundamentală a Republicii Moldova definește rolul Consiliului Superior al Procurorilor și stabilește atribuțiile acestuia.

Consiliul Superior al Procurorilor este garantul independenței și imparțialității procurorilor.

Consiliul Superior al Procurorilor este constituit, în condițiile legii, din procurori aleși din cadrul procuraturilor de toate nivelurile și din reprezentanți ai altor autorități, instituții publice sau ai societății civile. Procurorii în cadrul Consiliului Superior al Procurorilor constituie o parte importantă.

Consiliul Superior al Procurorilor asigură numirea, transferarea, promovarea în funcție și aplicarea măsurilor disciplinare față de procurori.

Modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor se stabilește prin lege.

(articolul 1251 din Constituția Republicii Moldova)

Pe lângă mandatul prevăzut de Constituție, **Legea cu privire la Procuratură nr.3 din 25.02.2016** stabilește că Consiliul Superior al Procurorilor este un organ independent, cu statut de persoană juridică, format în vederea participării la procesul de constituire, funcționare și asigurare a autoadministrării sistemului Procuraturii.

Autoadministrarea Procuraturii se realizează în baza principiilor reprezentativității și eligibilității organelor de autoadministrare ale Procuraturii, precum și prin angajarea răspunderii lor pentru exercitarea în mod corespunzător a funcțiilor delegate.

(articolul 65 din Legea cu privire la Procuratură)

Principiile privind modul de organizare și funcționare a Consiliului Superior al Procurorilor, stabilite în legea constituțională și în legea organică, au fost dezvoltate în **Regulamentul Consiliului Superior al Procurorilor** (aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr.12-225/16 din 14.09.2016).

Consiliul Superior al Procurorilor este un organ colegial, care își exercită atribuțiile în plen.

Consiliul Superior al Procurorilor își desfășoară activitatea în baza principiilor:

- legalității;
- transparenței;
- previzibilității.

(capitolul 1 din Regulamentul Consiliului Superior al Procurorilor)

Rolul constituțional atribuit Consiliului Superior al Procurorilor – de a fi garant al independenței și imparțialității procurorilor – este nucleul dur al atribuțiilor, pe care le exercită acest organ de autoadministrare.

Materializarea acestui rol se realizează, în special, prin gestionarea întregii cariere a procurorilor, de la formularea propunerilor de numire în funcție, promovarea în funcții de conducere, detașarea, transferul, coordonarea procedurilor aferente instruirii profesionale continue, până la sancționarea disciplinară și formularea propunerilor de eliberare din funcție a acestora.

Bazându-se pe întreg corolarul atribuțiilor conferite de legea constituțională și legea organică, Consiliul Superior al Procurorilor definește, susține și dezvoltă setul de valori instituționale, precum și promovează cultura respectării acestora de către procurori.

Cultura instituțională a Procuraturii nu derivă doar din cadrul normativ și nu se limitează doar la acte oficiale.

Valorile instituției Procuraturii trebuie promovate prin acțiuni concrete, permanente și trebuie să încorporeze cele mai înalte standarde de respectare a drepturilor omului.

Pentru a asigura definiția de "cultură instituțională" cu conținut, substanță și aplicabilitate în practică, Consiliul Superior al Procurorilor are misiunea elaborării instrumentelor necesare pentru aprecierea abilităților și stilurilor de comportament profesional.

Valorile instituționale ale Procuraturii:

- Independența;
 - Imparțialitatea;
 - Integritatea;
 - Profesionalismul;
 - Rezerva și discreția;
 - Transparența;
-

Consiliul Superior al Procurorilor, prin activitatea sa și prin exigențele înaintate față de prestația profesională a procurorilor, urmărește obiectivul alinierii sistemului Procuraturii celor mai înalte standarde de calitate a înfăptuirii actului de Justiție.

Componenta

Consiliul Superior al Procurorilor este constituit din **12 membri**.

Membrii de drept:

- Procurorul General;
- Procurorul-șef al Procuraturii UTA Găgăuzia;
- Președintele Consiliului Superior al Magistraturii;
- Ministrul justiției.

Membrii aleși:

- **cinci membri** ai Consiliului Superior al Procurorilor sunt aleși de către Adunarea Generală a Procurorilor din rândul procurorilor în funcție, prin vot secret, direct și liber exprimat, după cum urmează:
 - a) un membru din rândul procurorilor Procuraturii Generale;
 - b) patru membri din rândul procurorilor de la procuraturile teritoriale și de la cele specializate.
- **trei membri** ai Consiliului Superior al Procurorilor sunt aleși prin concurs din rândul societății civile, după cum urmează:
 - a) unul de către Președintele Republicii;
 - b) unul de către Parlament;
 - c) unul de către Academia de Științe a Moldovei.

Membrii Consiliului Superior al Procurorilor sunt obligați:

- a) să asigure ocrotirea drepturilor și a libertăților procurorilor, a onoarei și a demnității acestora în condițiile legii;
- b) să contribuie la promovarea principiului independenței procurorului;
- c) să respecte regimul datelor cu caracter personal, precum și al altor informații cu acces limitat, care le-au devenit cunoscute în exercitarea mandatului;
- d) să voteze pro sau contra la adoptarea de hotărâri.

(articolul 75 din Legea cu privire la Procuratură)

Mandatul membrilor aleși ai Consiliului Superior al Procurorilor este de 4 ani. Aceeași persoană nu poate deține funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor două mandate consecutive.

Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din partea societății civile trebuie să aibă studii superioare juridice și experiență în domeniul dreptului de cel puțin 3 ani.

Candidații la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor trebuie să se bucure de o reputație ireproșabilă și să fie o autoritate recunoscută în domeniile lor de activitate.

Algoritmul, ce definește componența Consiliului Superior al Procurorilor, se bazează pe criterii structurale notabile, în măsură să asigure coagularea unui for reprezentativ solid, al cărui angajament civic să nu lase loc de interpretări.

Președintele Consiliului Superior al Procurorilor este ales dintre membrii Consiliului aleși din rândul procurorilor, prin vot secret, pe un termen de 4 ani, cu votul majorității membrilor Consiliului.

Președintele Consiliului Superior al Procurorilor are următoarele atribuții:

- a) reprezintă Consiliul Superior al Procurorilor în relațiile interne și cele internaționale și coordonează activitatea acestuia;
- b) prezidează ședințele Consiliului Superior al Procurorilor;
- c) semnează actele emise de Consiliul Superior al Procurorilor;
- d) prezintă Adunării Generale a Procurorilor raportul anual de activitate al Consiliului Superior al Procurorilor;
- e) numește, promovează, transferă și eliberează din funcții pe angajații aparatului, le aplică măsuri de încurajare și sancțiuni disciplinare;
- f) exercită și alte atribuții prevăzute de lege.

Competența

Consiliul Superior al Procurorilor are următoarele competențe:

- a) elaborează și aprobă regulamentele privind activitatea sa, privind funcționarea colegiilor sale și alte regulamente care îl vizează;

- b) elaborează și aprobă regulamentele privind procedura de selecție și cariera procurorilor;
- c) elaborează proiectul de regulament al Adunării Generale a Procurorilor și proiectele de amendare a acestuia;
- d) organizează concursul pentru selectarea candidatului la funcția de Procuror General, pe care îl propune Președintelui Republicii;
- e) organizează concursuri, selectează și numește pe membrii colegiilor sale din rândul societății civile;
- f) examinează contestațiile împotriva hotărârilor luate de colegiile sale;
- g) face propuneri Procurorului General privind numirea, promovarea, detașarea sau suspendarea procurorilor în condițiile Codului de procedură penală și ale prezentei legi, precum și privind eliberarea din funcție a procurorilor;
- h) participă la depunerea jurământului de către procurori și de către Procurorul General;
- i) stabilește numărul de procurori în cadrul fiecărei procuraturi;
- j) desemnează procurorii în cadrul Consiliului Institutului Național al Justiției;
- k) aprobă strategia privind formarea inițială și continuă a procurorilor și prezintă avizul asupra planului de acțiuni pentru implementarea acestei strategii;
- l) examinează și prezintă opinii asupra regulamentului de organizare a concursului de admitere în Institutul Național al Justiției, asupra programelor didactice și a planurilor de învățământ pentru cursurile de formare inițială și continuă din cadrul Institutului Național al Justiției, asupra regulamentului de organizare a concursului pentru suplinirea posturilor didactice, precum și asupra componenței comisiilor pentru examenele de admitere și de absolvire ale Institutului Național al Justiției;
- m) stabilește numărul de locuri scoase la concursul de admitere pentru instruirea inițială a procurorilor în cadrul Institutului Național al Justiției;
- n) examinează adresările cetățenilor și ale procurorilor privind chestiunile date în competența sa;
- o) elaborează proiectul Codului de etică al procurorilor, precum și proiectele de modificare a acestuia, și le propune spre aprobare Adunării Generale a Procurorilor;
- p) aprobă proiectul bugetului său, pe care îl prezintă Ministerului Finanțelor;
- q) aprobă structura aparatului Consiliului Superior al Procurorilor;
- r) participă la elaborarea proiectului de buget al Procuraturii și îl avizează;
- s) participă la elaborarea planurilor de dezvoltare strategică a Procuraturii;
- t) avizează proiectele priorităților anuale privind activitatea Procuraturii, elaborate de Procurorul General.

Garanții de independență a Consiliului Superior al Procurorilor

Procurorii aleși din rândul procurorilor în calitate de membri ai Consiliului Superior al Procurorilor se detașează din funcție pe durata exercitării mandatului.

La expirarea termenului, pentru care a fost detașat, procurorului i se acordă o funcție de procuror vacantă, cu excepția funcției de procuror-șef.

Membrii Consiliului Superior al Procurorilor, cu excepția membrilor de drept, nu pot exercita o altă activitate remunerată, afară de cea didactică, de creație, științifică, sportivă sau în cadrul asociațiilor obștești.

Pe durata mandatului, precum și timp de 6 luni după încetarea acestuia, membrii Consiliului Superior al Procurorilor nu pot participa la concursuri pentru numire sau promovare în funcții de procuror, inclusiv în funcția de Procuror General.

Consiliul Superior al Procurorilor dispune de un buget separat, fiind finanțat de la bugetul de stat în limita alocațiilor bugetare aprobate prin legea bugetară anuală.

Bugetul Consiliului Superior al Procurorilor se elaborează, se aprobă și se administrează în conformitate cu principiile, regulile și procedurile stabilite de legislația privind finanțele publice și responsabilitatea bugetar-fiscală.

Președintele Consiliului Superior al Procurorilor organizează și implementează sistemul de management financiar și control intern și poartă răspundere managerială pentru administrarea bugetului și a patrimoniului public aflat în gestiunea Consiliului Superior al Procurorilor.

Organele Consiliului Superior al Procurorilor

În subordinea Consiliului Superior al Procurorilor funcționează:

a) Colegiul pentru selecția și cariera procurorilor

- examinează dosarele candidaților la funcția de procuror, actele prezentate de către candidați și cele referitoare la candidați;

- examinează dosarele și actele prezentate de procurorii care solicită transferul sau promovarea într-o funcție superioară;
- organizează și desfășoară interviuri cu participanții la concurs;
- oferă punctaj participanților la concurs;
- adoptă hotărâri motivate cu privire la rezultatele concursului;
- are alte atribuții prevăzute de lege sau de regulamentele aprobate de Consiliul Superior al Procurorilor.

b) Colegiul de evaluare a performanțelor procurorilor

- stabilește programul de evaluare a activității procurorilor;
- examinează dosarele procurorilor supuși evaluării, actele prezentate de către aceștia și actele referitoare la aceștia;
- organizează și desfășoară interviuri cu procurorii supuși evaluării;
- adoptă hotărâri cu privire la procurorii supuși evaluării.

c) Colegiul de disciplină și etică

- examinează cauzele disciplinare inițiate împotriva procurorilor, primite de la Inspekția procurorilor, și aplică, după caz, sancțiuni disciplinare;
- adoptă recomandări privind prevenirea abaterilor disciplinare în cadrul Procuraturii și respectarea eticii procurorilor.

Fiecare colegiu din subordinea Consiliului Superior al Procurorilor este constituit din 7 membri, după cum urmează:

- 5 sunt aleși de Adunarea Generală a Procurorilor din rândul procurorilor;
- 2 sunt aleși de către Consiliul Superior al Procurorilor, prin concurs public, din rândul reprezentanților societății civile.

Consiliul Superior al Procurorilor dispune de un aparat care asigură activitatea Consiliului și a colegiilor sale.

Aparatul Consiliului Superior al Procurorilor este compus din funcționari publici și personal tehnic.

Funcționarii publici din cadrul aparatului Consiliului Superior al Procurorilor se supun reglementărilor Legii nr.158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public și sunt salariați în condițiile legii. Personalul tehnic al Consiliului se supune reglementărilor legislației muncii, fiind salarizat în condițiile legii.

Structura, statul de personal și activitatea aparatului Consiliului sunt reglementate printr-un regulament aprobat de Consiliul Superior al Procurorilor.

Repere statistice

Indicatorii numerici ce rezultă din evidențele statistice ale activității pentru anul 2018, fac dovada îndeplinirii unui volum mare de muncă, eforturi care au fost îndreptate spre consolidarea capacităților și imaginii instituției Procuraturii.

Sinteza cifrelor reflectate în bilanțurile anuale (date prelucrate către 30.11.2018) denotă următoarele:

Consiliul Superior al Procurorilor s-a întrunit în **22 ședințe**, în cadrul cărora au fost adoptate **165 de hotărâri**.

Dintre acestea, pe subiecte ce țin de:

- cariera procurorilor – 109;
- disciplină și etică – 18;
- desemnare reprezentanți în diferite autorități – 6;
- elaborare/coordonare/modificare acte normative – 16;
- materie bugetară – 3;
- alte domenii de intervenție – 13.

În perioada anului 2018, Colegiul de evaluare a performanțelor procurorilor s-a întrunit în 12 ședințe, în cadrul cărora a fost finalizată evaluarea a 135 procurori.

Astfel, 50 de procurori au fost evaluați extraordinar și 85 – în mod ordinar (Procuratura Generală – 53, procuraturile specializate – 32).

În aceeași ordine de idei, Colegiul de selecție și carieră s-a întrunit în 13 ședințe, în cadrul cărora au fost evaluați 94 de candidați la diferite funcții de procuror:

- 54 absolvenți ai INJ, pentru numire pe post;
- 4 procurori, candidați la promovare în Procuratura Generală;
- 8 procurori, candidați la numirea în funcția de procuror în procuratura specializată;
- 20 procurori, candidați la promovare în funcții de conducere;
- 8 procurori, candidați la transfer.

Pe segmentul de activitate al Colegiului de disciplină și etică datele statistice pentru această perioadă relevă întrunirea în 8 ședințe, în cadrul cărora au fost adoptate 39 de hotărâri.

Spectrul obiectului de reglementare a hotărârilor adoptate de Colegiul de disciplină și etică a vizat următoarele:

- proceduri disciplinare – 18 hotărâri;
- contestații/alte adresări – 21 hotărâri.

Hotărârile privind procedurile disciplinare au vizat următoarele sancțiuni:

- **avertisment** – în privința a 3 procurori;
- **muștrare** – în privința a 5 procurori;
- **reducerea salariului** – în privința a 3 procurori;
- **eliberare din funcție** – în privința a 2 procurori.

În 5 cazuri a fost *dispusă încetarea procedurii disciplinare*, pe motiv că nu a fost constatată o abatere disciplinară, Colegiul limitându-se la examinarea în ședință a materialelor de procedură.

Sinteza obiectivelor

- contribuirea la consolidarea imaginii Procuraturii prin promovarea culturii respectării de către procurori a valorilor instituționale;
- sporirea eficienței și responsabilizării sistemului Procuraturii prin gestionarea atentă și exigentă a tuturor componentelor carierei procurorilor;
- contribuție la creșterea calității managementului procuraturilor teritoriale și specializate;
- sporirea și eficientizarea preocupărilor în direcția fortificării integrității profesionale a procurorilor;
- susținerea dialogului interinstituțional cu INJ în vederea asigurării celor mai înalte standarde ale procesului de formare inițială și continuă;
- îmbunătățirea capacităților instituționale ale Consiliului Superior al Procurorilor (dotarea noului sediu al CSP cu obiectele și echipamentele necesare, continuarea procedurilor de recrutare a personalului în Aparatul CSP);
- elaborarea ghidului (liniilor directorii) de bune practici în domeniul deontologiei profesionale pentru procurori;
- monitorizarea aplicării principiilor legale și valorilor instituționale în procedurile disciplinare derulate în privința procurorilor, optimizarea procesului de publicare a hotărârilor adoptate de Colegiul de etică și disciplină;
- creșterea nivelului transparenței instituționale a CSP (finalizarea procedurilor de creare și lansare a paginii electronice separate a CSP).

MANTIA PROCURORULUI

Inga FURTUNĂ
*membru al Consiliului Superior al Procurorilor,
procuror-detașat*

ABSTRACT

The special dressing of prosecutors is, by excellence, a pillar of the solemnity of the judicial process. The robe of the prosecutor is a symbol of sobriety, which marks the equidistant and objective attitude of the state accuser, being the exteriorized reflection of his status. To mark the message with the robe transmits, the color, the pattern and its insignia are circumscribed to the principles of equidistance and objectivity.

Keywords: prosecutor, robe, court, justice, institutional values, badge, honor, responsibility.

Procuratura este, prin definiție constituțională, o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege.

Cadrul normativ național recunoaște și garantează principiul independenței procurorilor, cerând, prin exercițiul simetriei, manifestarea de către aceștia a responsabilității față de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

Acest echilibru face proba virtuții statutului de procuror, degajând criteriile, care fundamentează autoritatea funcției.

Asocierile comparative care se circumscriu, în măsură generalizatoare, profesiei de procuror se centrează pe sintagma de "acuzator de stat", persoana care în instanța de judecată reprezintă învinuirea în numele statului și prezintă în ședința de judecată probele acuzării.

Raționamentul, care ar putea explica această viziune, rezidă în aspectul (de regulă) public al activității procurorului în instanța de judecată, în comparație cu activitatea de urmărire penală, ghidată de forța clauzei de confidențialitate.

La reprezentarea învinuirii în numele statului, procurorul este perceput, și pe bună dreptate, ca garant al aflării adevărului sau, metaforic vorbind, un precept pe care se bazează Zeița Themis atunci, când decide asupra cazului examinat.

Sala de judecată reprezintă expresia simbolică a ideii de justiție. În acest univers al legii, dreptății și adevărului, fiecare element inspiră ordine, disciplină și sobrietate.

Participarea procurorului consemnează o prestație profesională impecabilă și ținută vestimentară specială, astfel încât solemnitatea procesului să nu fie alterată și să nu facă obiectul unor suspiciuni de lipsă a respectului.

Tradiția de peste veacuri a menținut o doză înaltă de formalitate a însemnelor speciale în ținuta vestimentară a funcționarilor participanți în ședința de judecată, toate acestea având menirea să accentueze rolul fundamental, care revine procesului judiciar.

Până în anul 2016 ținuta vestimentară specială a procurorilor era reprezentată de uniformă, care era o replică fidelă a unui model sovietic.

În timp au existat mai multe critici, au fost inițiate mai multe discuții aferent acestui aspect. Geneza discuțiilor și polemicilor o constituia asemănarea uniforme cu ținuta vestimentară militară și cu sistemul militarizat, ceea ce crea deficiențe de imagine statutului procurorului.

Procesul amplu de reformă, prin care a trecut Procuratura, a dus inclusiv și la schimbarea paradigmei referitoare la ținuta vestimentară și, în acest fel, uniforma a fost substituită de mantie.

Evident, funcția de procuror nu presupune doar prestația din sala de judecată, însă pentru cealaltă dimensiune a activității nu există prevederi strict detaliate.

Totuși Codul de etică al procurorilor stabilește, că în exercițiul funcției procurorul trebuie să aibă o ținută vestimentară adecvată, or, această sintagmă prin definiție presupune un stil vestimentar clasic, corespunzător statutului.

Articolul 16 din Legea cu privire la Procuratură stabilește cu titlu imperativ, că în ședința de judecată procurorul este obligat să poarte mantie.

Detaliile privind modelul și designul mantiei au fost dezvoltate în Regulamentul cu privire la modelul și însemnele distinctive ale ținutei vestimentare a procurorilor, adoptat prin Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor nr.12-260/16 din 22.12.2016.

Modelul mantiei are siluetă liberă cu evazare spre tiv și este de culoare bleumarin mat (albastru-închis). Fiecare parte a mantiei, atât cea din față, cât și cea din spate are două elemente:

- platca;
- reperul cu pliuri.

Sistemul de închidere a mantiei constituie un rând de nasturi: nasturele de sus este din plastic, cu urechiușă la vedere, iar 5 nasturi sunt cu fentă ascunsă.

Gulerul este în stil apaș pus pe dublură. La marginea gulerului se amplasează bia de culoare albastru deschis. Terminația mânecilor este prelucrată cu manșetă cu lățimea de 10 cm.

Lungimea de jos a mantiei este de 10 cm până la podea.

Procurorii, indiferent de ierarhie, poartă în piept, în partea stângă a mantiei, Insigna Procuraturii, care reprezintă un semn distinctiv al Procuraturii Republicii Moldova.

Mantia se poartă obligatoriu peste cămașă albă și cravată bleumarin mat (albastru-închis).

Pierderea, deteriorarea sau degradarea cu intenție ori din culpă a componentelor ținutei vestimentare atrag răspunderea materială și/sau, după caz, disciplinară.

În cazul în care procurorul este transferat sau promovat la altă procuratură, acesta păstrează ținuta vestimentară aflată în folosință.

Procurorul care se eliberează din funcție după cel puțin 20 de ani de activitate în organele procuraturii, poate păstra insigna de procuror, ca recompensă pentru succese remarcabile în activitate.

Atât modelul cât și culoarea mantiei vin să accentueze statutul oficial și rezervat al procurorului.

Fără îndoială, conceptele cromatice au însoțit civilizația umană de-a lungul evoluției sale, definind percepții în conștiința societății și atribuind identități vizuale pentru obiecte, reguli sau fenomene.

Pentru un tablou general, ar putea fi relevantă simbolistica culorii albastre descrisă în lucrarea inedită, prin obiectul de studiu, a istoricului Michel Pastoureau, *"Bleu, histoire d'une couleur"*, care a sintetizat traseul istoric

parcurs de această nuanță. Astfel, s-a consemnat că începând cu sec. XV-XVII, albastrul devine culoarea ”moralității” și ”onestității”⁸⁴, păstrând și dezvoltând în timp acest statut.

În limbajul heraldic culoarea albastră simbolizează onoarea, sinceritatea⁸⁵, dar și cerul și infinitul⁸⁶.

Totodată, culoarea albastră este culoarea generală a instituțiilor civile și una dintre culorile tradiționale folosite pentru exprimarea simbolurilor Procuraturii.

În calitate de culoare corporativă a Procuraturii, albastrul a fost definit de nuanța albastru-închis, fiind luată la evidență de Comisia Națională de Heraldică⁸⁷.

În această ordine de idei, este importantă remarca referitoare la drapelul Procuraturii, care este, de asemenea, de culoare albastru închis.

Putem vorbi despre mantia procurorului ca un element circumscris notorietății drapelului Procuraturii, un act de onorare a acestuia ori de câte ori este îmbrăcată.

De altfel, devenind identitatea vizuală a funcției de procuror, mantia, prin forța simbolului transfigurează, *per se*, rolul protector al independenței și demnității, asigurându-i făgașul launtric necesar pentru a se afla în serviciul societății.

Mantia are menirea să pună în evidență elementul profesional al condiției de procuror, să ascundă emoțiile și să asigure prevalarea atitudinii echidistante a prestației acestuia față de toți participanții procesului judiciar.

Stilul preluat pentru estetica exterioară a mantiei, bazat pe linii drepte îmbinate cu pliuri evazate, susține ideea de modestie și detașare de la conceptul material al unei haine, având misiunea să determine percepția că toți procurorii, indiferent de calitățile personale, respectă aceleași principii și valori instituționale.

Culoarea mantiei nu a fost o alegere întâmplătoare, or, bleumarin (albastru închis) mat reprezintă, în concluzia argumentelor expuse *supra*, semnificația de adevăr și corectitudine, dat fiind faptul că aparține de cromatica rece, fiind confirmată astfel aprecierea obiectivă, ”la rece”, a cazurilor aflate în gestiune.

Această culoare sugerează obiectivitate și transmite mesajul ferm al detașării de trăirile și frământările personale, pentru a asigura profunzimea și acuratețea evaluărilor făcute, focusarea atenției pe situația examinată.

O ținută vestimentară specială este un simbol care conferă responsabilitate și cultură profesională. Pe această linie de argumente se deduce concluzia că mantia, alături de alte simboluri ale Procuraturii – jurământul, imnul și drapelul – reprezintă elemente fundamentale, care stau la baza axei de valori instituționale ale Procuraturii.

84 <http://journals.openedition.org/mots/9833>

85 [https://ru.wikipedia.org/wiki/Лазурь_\(геральдика\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Лазурь_(геральдика))

86 embleme ale justiției în heraldica moldovenească, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/.../20_Tabac.indd_.pdf

87 *idem*

DOSAR ISTORIC – STUDIU DE CAZ

Sergiu POPA:

Cauza penală privind asasinul în serie Scripnic Profir85

CAUZA PENALĂ PRIVIND ASASINUL ÎN SERIE SCRIPNIC PROFIR

Sergiu POPA*

*Procuror delegat în Secția avizare
și propuneri de legiferare din cadrul
Direcției politici, reforme
și protecția intereselor societății
a Procuraturii Generale*

ABSTRACT

The article deals with the criminal case of “serial murders” in the former RSSM, the discovering of these crimes and criminalistics aspects of it’s use in national science and practice.

Keywords: Serial murder; killing two or more people; a similar motivation; the same type of victims; repeatedly; with extreme atrocity; signature; modus operandi.

Uciderea a reprezentat întotdeauna un tabu pe care indivizi din specia umană au avut tentația de a-l transgresa, spunea Sigmund Freud.⁸⁸

Acest citat se aplică *ad rem* și studiului de caz elaborat, urmare a cercetării și analizei cauzei penale nr.99194⁸⁹, începută la 03 ianuarie 1980 de către Procuratura Kutuzov a RSSM⁹⁰ (actuala Procuratură a raionului Ialoveni), pe faptul descoperirii în curtea casei locuitorului s.Kutuzov (actualmente or.Ialoveni) Vutkarev F.M., a unui geamantan în care se afla capul dezmembrat ce provenea de la o femeie neidentificată.

Deși cauza penală nominalizată datează din 03 ianuarie 1980, totuși evenimentele ce au avut loc și au făcut obiectul urmăririi penale, încep mult mai devreme, și anume la 13 martie 1977.

Ab initio, ne-am propus să enumerăm în ordine cronologică istoricul omuciderilor (cunoscute, descoperite și dovedite) săvârșite de către asasinul în serie Scripnic Profir Mihail⁹¹.

* s.popa@procuratura.md

88 S. Freud, *Totem și tabu*, București, 1996, pag.85-86.

89 Cauza penală este compusă din șapte volume, fiecare a câte 250 de file (Anexa nr.1).

90 Republica Sovietică Socialistă Moldovenească.

91 născut la 23.02.1950, originar din satul Hoginești, raionul Călărași, fosta RSSM, de naționalitate moldovean.

Episodul nr.1:

La data de 13 martie 1977, aproximativ la ora 12:00, în fâșia forestieră a parcului sect. Buiucani, or. Chișinău, în râpa de după restaurantul „Butoiaș” a fost descoperit cadavrul cet. Kuzminova I. V. (a.n. 1958), ce prezenta semne de moarte violentă.

În cadrul cercetării la fața locului s-a stabilit, *inter allia*, că sub o albie de metal uzată zăcea un cadavru de femeie, cu vârsta de aproximativ 20 ani, ce prezenta semne de moarte violentă. În jur erau aruncate haotic articole de îmbrăcăminte.

În aceeași zi a fost dispusă începerea urmăririi penale conform art.89 din Codul Penal al RSSM (omor premeditat) și numită expertiza medico-legală.

Din conținutul raportului de expertiză medico-legală (nr.348) rezultă, că moartea victimei Kuzminova Irina a fost una violentă și a survenit în rezultatul unor plăgi tăiat-înțepate, de penetrare în regiunea pectorală, cu lezarea plămânilor, revărsări de sânge interne și externe, provocate cu un obiect tăietor-înțepător cu puțin timp înainte de survenirea decesului, și se atribuie la vătămări corporale grave, periculoase pentru viața persoanei. La fel, victima avea dezmembrată mâna dreaptă din articulația cotului și glanda mamară stângă, multiple echimoze și plăgi pe gât, provocate la fel de un obiect ascuțit-tăietor. S-au mai constatat plăgi și răni în regiunea feței, omoplaților, gambei, etc. În vagin și cavitatea bucală s-au depistat spermatozoizi. Decedata în timpul vieții era infectată cu sifilis. Moartea a survenit în noaptea de 10 spre 11 martie 1977, aproximativ la ora 22:00 (+/- 4 ore).

Ulterior, la data de 13 mai 1977 urmărirea penală pe această cauză a fost suspendată până la identificarea persoanei, care urma a fi pusă sub învinuire.

Episodul nr.2:

În dimineața zilei de 03 ianuarie 1980, aproximativ la ora 07:00, în curtea casei locuitorului s. Kutuzov (actualmente or. Ialoveni) Vutkarev F. M., a fost descoperit un geamantan, în care se afla capul dezmembrat al unei femei neidentificate (cet. Frasin A.G.).

În cadrul cercetării la fața locului s-a constatat, că în imediată apropiere de poarta de acces în ogradă era amplasat un geamantan, în care se află un cap dezmembrat pe linia gâtului, ce aparținea unei femei tinere neidentificate. Ochii erau scoși, iar pe pleoapele de sus ale ambilor ochi se observau tăieturi. Pe față s-au depistat, la fel, plăgi liniare, iar pe buze ruj de culoare roz. Părul era aranjat. În geamantan au mai fost depistate un sac, ziar, hârtii boțite, sacoșă de polietilenă, etc., *inter allia*, și un plic cu un bilețel adresat stăpânului casei – Vutkarev F. (*Anexa nr. 2*), scris exclusiv cu litere de tipar, iar unele cuvinte subliniate (FEDOSU – subliniat cu două linii).

La data de 03 ianuarie 1980, pe acest caz a fost dispusă începerea urmăririi penale conform art.89 din Codul Penal al RSSM (omor premeditat). Tot la acea dată a fost numită expertiza medico-legală, dactiloscopică a ziarului, plicului și scrisorii, etc.

Din raportul de expertiză medico-legală (nr.22/6FT) rezultă, că capul a fost dezmembrat de la corp cu un obiect ascuțit-tăietor post-mortem, exterminăția ochiului drept, penetrarea ochiului stâng, plăgile tăiate ale unghiurilor superioare-interioare ale ochilor, plaga tăiată pe partea stângă a feței și multiplele plăgi tăiate pe obrazul stâng, aplicate după survenirea decesului.

La data de 07 ianuarie 1980, prezenta cauză a fost retrasă de la organul de urmărire penală și preluată în exercitare de către anchetatorul superior pe cauze excepționale din Procuratura RSSM Anatol Magdaliuc, iar la data de 08 ianuarie 1980 este emisă ordonanța de formare a unui grup de anchetă, format din procurori, anchetatori, lucrători operativi, inspectori.

Mai târziu, la data de 17 februarie 1980, în fâșia forestieră a parcului sect. Rîșcani, or. Chișinău, a fost descoperit cadavrul decapitat al unei femei neidentificate, cu vârsta cuprinsă între 20-25 ani.

În cadrul cercetării la fața locului s-a stabilit, că pe cadavru erau prezente semne de moarte violentă – plăgi de cuțit în regiunea spatelui, pe coapse și abdomen. S-a constatat de asemenea, că era dezmembrată glanda mamară stângă, iar hainele de pe cadavru erau deteriorate, în special, pantalonii erau tăiați cu cuțitul. Organele genitale erau dezgolate.

Din raportul de expertiză medico-legală (nr.224/22FTO) rezultă, că trupul decapitat și capul cet. Frasin A.G., anterior au constituit un tot-întreg. Înălțimea acesteia a fost 156-160 cm. Au fost depistate multiple plăgi intra vitale. Dezmembrarea capului, îndepărtarea glandei mamare stângi, plăgi pe pieptul din stânga, pe coapse și în

regiunea bazinului partea stângă, plagă sferică pe abdomen – au fost create post-mortem. Capul a fost dezmembrat de la corp cu un obiect ascuțit-tăietor post-mortem, scoaterea ochiului drept, penetrarea ochiului stâng, plăgi tăiate ale unghiurilor superioare – interioare ale ochilor, o plagă tăiată pe partea stângă a feței și multiple plăgi tăiate pe obrazul stâng cu un obiect tăietor, la fel au fost făcute post mortem.

În cadrul urmăririi penale au fost efectuate un șir de acțiuni de urmărire penală, măsuri speciale de investigații, au fost dispuse numeroase expertize (medico-legale, chimice, biologică, fizică, botanică, dactiloscopică, criminalistică, etc.).

Luând în considerație faptul, că din conținutul scrisorii de amenințare adresată lui Vutkarev F., ultimul a fost numit „FEDOS” (așa îl numeau doar cei apropiați și rudele), pe când cunoscuții, colegii de serviciu îl numeau Tudor, a fost înaintată versiunea, că scrisoarea putea fi scrisă de către cineva din cercul de prieteni ai lui Vutkarev.

Astfel, verificând versiunea despre scrierea plicului și a biletului cu conținut amenințător, adresat martorului Vutkarev F., de către persoane apropiate sau rude, mai întâi de toate au fost identificate și audiate mai mult de 40 de persoane, care se aflau în relații de prietenie sau de rudenie cu Vutkarev, cât și cu soția acestuia. De la toți cei interogați erau prelevate mostre ale scrisului (de tipar), după un text pregătit din timp.

Aproximativ în acea perioadă, către Procuratura RSSM s-a adresat cu o plângere una din rudele apropiate ale lui Vutkarev F. – Scripnic Profir, care a povestit, precum că în seara zilei de 12.02.1980, în timpul absenței sale la domiciliu, la ușa apartamentului a sunat un bărbat, care a amenințat-o pe soția sa și îi ordona să-i deschidă ușa.

După trei zile, Scripnic P. s-a adresat anchetatorului și a comunicat, că a găsit în căsuța poștală o scrisoare cu conținut amenințător, în care i se propunea să meargă la o întâlnire cu persoane necunoscute. Lăsând copia acestei scrisori soției sale, el s-a dus la acea „întâlnire”, prevenindu-și soția, că dacă nu se va întoarce la o anumită oră, aceasta urma să anunțe poliția. Îndreptându-se la locul fixat pentru „întâlnire”, nu s-a întâlnit cu nimeni, dar în timp ce se întorcea cu autobusul spre casă, de el s-a apropiat un bărbat necunoscut și după ce s-a convins că dânsul este Scripnic, l-a amenințat și apoi a coborât din autobuz.

Fiind dispusă expertiza grafoscopică comparativă a scrisorii ridicate (adresată lui Vutkarev F.) din geamantanul, în care se afla capul dezmembrat, și a scrisorii „adresate lui Scipnic P.”, experții au concluzionat, că ambele sunt scrise de una și aceeași persoană.

Totuși, în legătură cu faptul, că Scripnic Profir era unul din prietenii lui Vutkarev F., că numitul era locuitor al capitalei, că în anul 1977, adică în timpul săvârșirii omorului victimei Kuzminova I.V., acesta, la fel, se afla în Chișinău, după care, pentru o perioadă de trei ani pleacă în Iakutia, de unde se întoarce în noiembrie 1979 – cu puțin timp înainte de asasinatul victimei Frasin A.G.,- anterior fiind judecat, anchetatorul începe să-l bănuiască anume pe Scripnic P. în săvârșirea celor două omoruri, dar această versiune urma a fi controlată foarte prudent și minuțios.

Pentru început, conducătorul grupului de urmărire penală procurorul Anatol Magdaliuc, încearcă să organizeze depistarea unor mostre de scris ale lui Scripnic P., în acest sens fiind ridicate o serie de documente de la diverse autorități și organizații, unde Scripnic P. s-a adresat, a lucrat sau pur și simplu a îndeplinit personal acte. Tot atunci, anchetatorul relevă faptul, că unele cuvinte separate ale plângerilor lui Scripnic P. și unele din textul scrisorilor cu conținut amenințător, ridicate anterior, au ceva comun – sunt subliniate cu o linie sau două.

Luând în considerație faptul, că Scripnic P. ar putea schimonosi scrisul cu litere de tipar pentru mostrele de comparare, a fost luată decizia ca aceste mostre de scris să fie obținute într-un context, ce nu l-ar obliga s-o facă conștient, dar într-o atmosferă calmă. În acest scop, anchetatorii au folosit un tertip. De comun acord cu Comisariatul Militar al raionului Frunze din mun. Chișinău (actualul sect.Buiucani), Scripnic P. a fost citat la Comisariatul militar împreună cu alți supuși militari, cărora le-au fost împărțite anchete și li s-a cerut să le completeze doar cu litere de tipar.

Mostrele experimentale de scris, prelevate de la Scripnic P., cât și cele ridicate de la comisariatul militar, au fost prezentate pentru o expertiză comparativă repetată într-o altă unitate de expertiză. Din concluziile Raportului de expertiză grafoscopică rezulta indubitabil, că plicul și scrisoarea, ridicate în cadrul cercetării la fața locului în ograda lui Vutkarev, cât și cele prezentate de Scripnic, (precum că el ar fi o viitoare „victimă”), au fost scrise nemijlocit de către Scripnic P.M.

În baza acestor probe, la data de 20.08.1980, existând o bănuială rezonabilă că omorul cet.Frasin A.G. putea fi săvârșit de către Scripnic Profir, numitul este reținut și audiat în calitate de bănuit, însă acesta nu recunoaște bănuiala, ce i se incriminează.

La data de 21.08.1980 Scripnic P. este audiat suplimentar și i se adresează, *inter alia*, întrebarea, când și unde ultima oară a scris texte cu litere de tipar, la care el a răspuns, că la data de 20.08.1980 a completat o anchetă la Comisariatul Militar din raionul Frunze.

La 22.08.1980 după aducerea la cunoștință a raportului grafoscopic menționat *supra*, Scripnic P. încearcă să facă un denunț, precum că scrisoarea și plicul într-adevăr au fost scrise de el personal, însă fiind impus de către persoane necunoscute, care l-au amenințat cu moartea.

Tot la 22.08.1980 în privința lui Scripnic P. este aplicată măsura preventivă arestul.

A doua zi, la data de 23.08.1980 Scripnic P. se „auto-denuță” și relatează în ce mod a făcut cunoștință cu cet. Frasin A.G. și precum că a fost impus de persoane necunoscute să o omoare.

În cadrul audierilor în calitate de bănuیت Scripnic P. nu își recunoaște vina, susținând repetat, că el a fost impus de către persoane necunoscute de sex masculin să o ucidă pe cet. Frasin A.

Abia la data de 27.08.1980, Scripnic P. recunoaște fapta incriminată și depune declarații despre circumstanțele, în care a cunoscut-o pe Frasin A. și a omorului acesteia. În data de 30.08.1980, în cadrul verificării declarațiilor la fața locului, Scripnic P. arată locul, unde a omorât-o pe Frasin A.

La 01.09.1980, Scripnic P. este pus sub învinuire pentru omorul cet. Frasin A. și dezmembrarea cadavrului (tăierea capului), tot atunci în cadrul audierii acesta declară, că nu a săvârșit infracțiunea, ci doar a văzut, cum persoane lui necunoscute au ucis-o pe Frasin A., apoi i-a dezmembrat trupul. Dânsul recunoștea, doar că a scris acel bilețel, însă nu a făcut-o de bună voie, ci impus de către acele persoane necunoscute, care l-au amenințat cu moartea.

La data de 02.09.1980, cauza penală nr.10591 pe faptele omorului cet. Kuzminova I. a fost transmisă în exercitare anchetatorului superior pe cauze excepționale din Procuratura RSSM Magdaliuc Anatol, iar la data de 03.09.1980 pe marginea cauzei penale menționate este reluată urmărirea penală.

La data de 04.09.1980, cauza penală nr.10591 (pe faptele omorului cet. Kuzminova I.) a fost conexată la cauza penală nr.99194 (pe faptele omorului cet. Frasin A.).

Tot atunci, în privința celor două cauze conexate a fost numită o nouă expertiză medico-legală, din a cărei concluzii rezultă, că modul, în care au fost săvârșite omorurile celor două victime, prezintă mai multe particularități asemănătoare, decât deosebiri.

Deși inițial, în cadrul audierilor, bănuitul Scripnic P. nega autoratul său în săvârșirea acestor omoruri în serie, totuși planificarea tactică a audierilor, includerea specialiștilor în psihologie, psihiatrie, sexopatologie, etc., în a ajuta la stabilirea contactului psihologic cu bănuitul, precum și aducerea la cunoștință (pe etape) a probelor, studierea biografiei și personalității lui Scripnic P.M., a vieții sale familiale, a adus roadele mult așteptate, făcându-l pe acesta, în cele din urmă, să-și recunoască vinovăția, să declare adevărul și să conlucreze cu organul de urmărire penală.

Astfel, cu referire la **motivele omorului victimei Kuzminova I.V.**, Scripnic P. a concretizat: „...victima se afla la oprire, fiind îmbrăcată într-un mantou de culoare roșie sau bordo, pantaloni în pătrățele, de culoare închisă. Știind cum se comportă „fetele ușurate” am atras atenția, că aceasta face parte din categoria acestora (aceasta aștepta ca cineva să o agățe). Hainele de pe ea erau murdare. Conștientizând, că Kuzminova face partea din categoria fetelor ușurate, am hotărât imediat să o omor...”. Privitor la însuși momentul omorului victimei Kuzminova I.V., Scripnic P. relatează: „Ajunși împreună cu Kuzminova la locul săvârșirii infracțiunii, nu vorbeam nimic cu ea, doar i-am zis să se îndrepte spre râpa, unde o așteaptă băieții. Ea mergea înainte. Atunci am scos din buzunarul de la sacou cuțitul și am lovit-o în spate. Kuzminova s-a întors cu fața la mine și a căzut pe o parte sau cu fața în jos. Asigurându-mă că aceasta nu se mișcă m-am apropiat de ea. Posibil că i-am mai aplicat lovituri cu cuțitul în spate, însă nu îmi aduc aminte, deoarece eram foarte excitat. Întorcând cadavrul, a lovit cu cuțitul în unul sau ambii ochi ai victimei, deoarece auzisem, că în pupile se reflectă „fotografia ucigașului”. În afară de aceasta, mă atrăgea să mă răzbun pe victimă, în continuare am mai făcut câteva tăieturi pe gât...am tăiat și am rupt hainele de pe cadavru”. A doua zi, menționează Scripnic P.: „... când s-a întunecat, aproximativ pe la ora 21:00, am comunicat celor de acasă, că plec la un prieten, dar de fapt m-am dus la cadavru. Ajuns lângă cadavru, am dat la o parte albia din metal de pe acesta, cu care l-am acoperit anterior. Întorcând cadavrul pe spate, am tăiat glanda mamară stângă. Eu eram furios (în text: „Звепел...”), primeam plăcere de la aceea că îmi satisfac dorințele – ce vreau, aceea și fac! Cu cuțitul am tăiat țesăturile moi ale mâinii drepte din articulația cotului, cu cuțitul am tăiat între ligamente și am rupt mâna...”. Despre mâna și glanda mamară tăiate, Scripnic P. concretizează: „...Mâna și glanda mamară le-am plasat într-o sacoșă de polietilenă, pe care am luat-o de la domiciliu, (soția nu a văzut). Această sacoșă am luat-o

pentru a pune în ea anume mâna și glanda mamară, deoarece pe lângă scopul profanării cadavrului, mai aveam dorința să arunc această mâna cuiva, însoțită de un bilețel cu conținut amenințător și să solicit bani de la cineva care are bani... Ajungând la fâșiile de brazi, eu am săpat cu cuțitul o gaură și am îngropat acolo mâna împachetată în sacoșă. Am făcut aceasta pentru ca ulterior să găsesc clientul potrivit și să-i arunc această mâna...”

În privința omorului victimei Frasin A.G., Scripnic P. a concretizat că a omorât-o pe aceasta, exact din aceleași motive, pentru care a omorât-o și pe Kuzminova I.V., deoarece: *”...aceasta era femeie ușuratică, murdară...”*. Scripnic P. menționează, că a făcut cunoștință cu Frasin A. la sfârșitul lunii decembrie 1979, în autobuzul de rută nr.16, aproximativ la orele 15–16. A atras atenția la o fată cu îmbrăcăminte murdară, și anume avea palton sur-deschis, broboadă de capron, pantaloni închiși cu dungi, în picioare avea șlapi. Aceasta singură a început discuția. A înțeles că ea este una din acele fete ușuratică și atunci: *”...din nou m-am înfuriat, am hotărât să o omor, voiam s-o rup bucățele, s-o tai...”*. Apoi ambii au coborât din autobuz și s-au îndreptat în desimea parcului. Referitor la momentul omorului, Scripnic P. îl descrie în felul următor: *”...Frasin s-a pus în genunchi și a luat membrul viril în cavitatea bucală... apoi s-a întors la mine cu spatele pentru a întreține raportul sexual... Dar când s-a întors cu spatele i-am văzut picioarele murdare și șlapii... am înțeles că nu este curată (e bolnavă veneric)... Am scos cuțitul și am lovit-o în spate. După lovitură, acesta s-a întors la mine și ceva a zis „sub nas”. Eu m-am ascuns cu paltonul, deoarece în ochii ei să nu fie „fotografiat ucigașul”. Frasin a căzut jos pe spate. După acesta i-am scos din buzunar carnetul, fotografia și am plecat liniștit... Pe drum am rupt și aruncat tot ce am luat de la Frasin... Doresc să adaug că, după ce am omorât-o pe Frasin, am rupt și am tăiat hainele de pe aceasta, am masturbat...”*. La data de 02.01.1980, a revenit la locul săvârșirii omorului victimei Frasin, menționând că: *”...Am hotărât să merg și să o tai până la sfârșit (în text: „...допезать её до конца...”)*, deoarece mereu aveam această dorință...”. Scripnic P. a menționat că, mergând spre cadavrul victimei Frasin A.G., a luat cu sine geamantanul furat anterior, deoarece a hotărât să-l sperie pe Vutkarev F.M.: *”...când mergeam spre locul săvârșirii omorului cet.Frasin A., deja aveam ideea să-i tai capul și să i-l duc lui Vutkarev... Bilețelul încă nu-l scrisesem...”*. Apoi, concretizează Scripnic P.: *”...după ce m-am convins, că cadavrul se află în același loc, pentru început am dezmembrat, cu același cuțit, țesăturile moi ale gâtului, retezam între vertebre, apoi cu mâna am rupt coloana vertebrală și capul s-a rostogolit pe pământ. În continuare am ridicat puloverul de culoare verde și am tăiat glanda mamară stângă., am tăiat cu cuțitul coapsa, piciorul. Am vrut să-i tai abdomenul (în text: „...вспороть живот...”)*, dar nu am făcut-o... Până a tăia capul, am perforat și scos ochii, pe care i-am pus în basma...”. Descriind acțiunile sale ulterioare, Scripnic P. a concretizat că, capul dezmembrat și basmauă cu ochii, i-a plasat în geamantan și s-a îndreptat la iazul din microraioul „Sculeanca”, relatînd: *”...Eu am mers spre iaz din partea str. Petricani, pentru ca să nu fiu văzut de cineva... am scos din geamantan capul și l-am spălat cu săpun, i-am vopsit buzele...”*. În continuare a ascuns geamantanul în cimitir și ajungând acasă, a scris în agendă sau în caiet un bilețel cu caracter amenințător pe numele lui Vutkarev, cerându-i ultimului suma de 3000 ruble. Plicul cu bilețel l-a pus în geamantanul, în care se afla capul cadavrului victimei Frasin. Apoi, descriind detaliat, unde anume a aruncat geamantanul, Scripnic P. menționează: *”...Plicul cu bilețel l-am pus deasupra ziarului și cu autobuzul de rută nr.35 am plecat în s. Kutuzov (actualul or.Ialoveni). Era aproximativ ora 23. M-am dat jos din autobuz la stația din apropierea casei lui Vutkarev, am mers dinspre poștă spre porțile din fier... Rapid am aruncat geamantanul peste porțile de fier în curte și am plecat. Nimeni nu m-a văzut...”*

În cadrul urmăririi penale au fost desfășurate o serie amplă de acțiuni de urmărire penală (verificarea declarațiilor la fața locului, audieri, cercetări la fața locului, prezentări spre recunoaștere, etc.), măsuri speciale de investigații, se dispun multiple expertize (medico-legale, dactiloscopică, fizico-chimică, biologică, botanică, criminalistică, psihiatrică, etc.), care în cele din urmă vin să fortifice baza probatorie de acuzare a lui Scripnic P.

Conform raportului de expertiză psihiatrico-legală nr.325s-80 din 22.12.1980, Scripnic P. a fost recunoscut responsabil (Anexa nr.3).

La 26.12.1980, învinutului Scripnic P. îi este înaintată o nouă acuzare.

La data de 31.12.1980 este întocmit rechizitoriul de învinuire a lui Scripnic P.M. în săvârșirea omorului cet. Kuzminova I. V., cet. Frasin A., precum și de alte infracțiuni (Anexa nr.4).

La data de 09.02.1981, de către Judecătoria Supremă a RSSM, Scripnic P.M. este recunoscut vinovat și condamnat la pedeapsa capitală (Anexa nr.5).

Cererea lui Scripnic P. de a-i fi schimbată măsura de pedeapsă capitală în una mai blândă, a fost respinsă de către Prezidiumul Sovietului Suprem al RSSM la 02.04.1981 (Anexa nr.6).

Executarea sentinței a avut loc la data de 15.08.1981 (Anexa nr.7).

1593-81

Верховный Суд Молдавской ССР

02 2/3 305-81

ДЕЛО № 2-37 том № 7

по обвинению СКРИПНИК
ПРОФИРА МИХАЙЛОВИЧА
по ст. ст. 88 п. п., б' е' 88 п. п.
б' е' з' 148; 15-148; 145 ч. 1; 119 ч. 2.
УК МССР

Начато 5.01.81.

Окончено _____

на _____ листах

хранить _____

Ф. № _____
Оп. № _____
Л. № _____

1977. Б. 100000 тираж 25 экз., 22 л. 7107 т. 2000 25-13

341

121

МВД МССР
ОКМ ОКТО ОКТО ОКТО
 Наименование криминалистического подразделения

ФОТО-ТАБЛИЦА
 К заключению эксперта № 131 от 23 - февраль 1980 г.

КИШИНЕВ

ЭТО ЖЕНЩИНА ДАЛА МАН 3 ТЫСЯ
 200 РУБЛЕЙ И ЗАВЕРНУТА В МИЛНИИ
Д. СЕБЯ СМЕРТЬ.

В Д. СЕБЯ 4¹²-1М4-1980Г
 РОДИТСЯ В 2 ЧАСА НОЧЬ В СРЕДУ
 ПРИЕХАТЬ НА СВОЕЙ МАШИНЕ НА
 ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ВОЗГЛЕ НА
 СТОЯНКИ ГДЕ РЕСТОРАН ПРОВОЗЖАЛНИИ
 НЕ ВЫХОДИТЕ ИЗ МАШИНЫ К ВАМ
 ПОДАЙДЕТ ЖЕНЩИНА И ПРИДАСТ
30 ЛОТО. В СКАЖЕТЕ, НА ВАМ ЭТО
 СКАЖИ РУБЛЕЙ И ЗАВЕРНУТА ПРИНЕСЕТЕ

РЕДКО ЕСЛИ ХОТИТЕ ВОСПИТАТЬ.
 СВОЮ СЕМЬЮ. ДАВАЙТЕ ЕЙ 3 ТЫСЯ
 100 РУБЛЕЙ ЗАВЕРНУТА И БОЛЬШЕ
 НИКТО ВАС НЕ ПРОПОНЕТ

НЕ ДЕЛАЙТЕ ГАУПОСТИ С МИЛИ-
 ЦИЕЙ. ВСЕХ НАС НЕ ВОЗЬМУТ
 А СЕМЬЯ ВСЯ ПРОПОНЕТ

С Е В А

МССР

3 4 5 6 7

С Е В А

(Имя, фамилия, отчество)

НИКТО НЕ ТРОНИИ

ПРАВДА И ПОСТЫ

А В И А

Фото №1

Общий вид невесты, как она сидит, сказала:

"Кишинев это женщина дала мане
 3 тысячи рублей..."

Эксперт Ормуш

91

жания. В беседах с врачом легко плачет, объясняет, что нервничает "из-за неизвестности". Интересуется своей судьбой. Считает себя больным, хочет лечиться, но волнуется, что медикаменты могут подавить его сексуальную потенцию. Эмоционально неустойчив, склонен к аффективным и демонстративным реакциям. Бред и обманов восприятий не выявляет. Заключение психолога: "Выявленные в исследовании интеллектуальные возможности находятся на уровне низкой нормы". На основании изложенного судебнопсихиатрическая экспертная комиссия приходит к заключению, что СКРИПНИК П.М. психическим заболеванием не страдает, а обнаруживает остаточные явления травматического поражения головного мозга с психопатизацией личности. На это указывают данные анамнеза о перенесенных черепно-мозговых травмах, обусловившие в последующем развитие психопатических черт характера в виде раздражительности, несдержанности, вспыльчивости, злобности, мстительности, сексуальной расторможенности, а также настоящее психиатрическое клиническое обследование, выявляющее у него наряду с неврологической микросимптоматикой некоторое снижение памяти, обстоятельность мышления, взрывчатость, злопамятность, злобность, эмоциональную лабильность, склонность к аффективным и демонстративным реакциям. Однако, отмеченные у него характерологические изменения личности не сопровождаются нарушением интеллекта и критики и не лишают его способности отдавать себе отчет в своих действиях, руководить ими. В период времени, относящийся к совершению инкриминируемых ему деяний в феврале 1977 года и в декабре 1979 года, как видно из анализа материалов уголовного дела, он признаков болезненного расстройства психической деятельности не обнаруживал, т.к. его действия понятны, исходили из свойственной его личности злопамятности, осуществлялись преднамеренно, осмысленно, скрытно с пониманием последствий для него, т.е. он сохранял способность отдавать себе отчет в своих действиях, руководить ими, а поэтому СКРИПНИК П.М., как недугебнобольного, следует признать ВМЕНЯЕМЫМ. По своему психическому состоянию он способен правильно воспринимать имеющие значение по делу факты и может давать показания по делу.

Председатель судебнопсихиатрической
экспертной комиссии, главный врач
Член комиссии, зав. судебнопсихиатри-
ческим отделением

Исключник, врач-эксперт

М.Я. Зиняк

И.И. Батюшко

Б.В. Кара

3 экз.
2-я адрес
2-я дело

203
29 км
УТВЕРЖДАЮ
Прокурор Молдавской ССР
государственный советник
юстиции 2 класса -

И.И.Чебан

"31" декабря 1980 г.

ОБВИНИТЕЛЬНОЕ ЗАКЛЮЧЕНИЕ

по уголовному делу №99194 по обвинению Скрипника Профира Михайловича в совершении преступлений, предусмотренных ст. 88 пп. "б", "е", ст. 88 пп. "б", "е", "з", 148, 15-148, 145 ч.1, 119 ч.2 УК МССР.

13 марта 1977 г. в лесопарковой зоне микрорайона "Божканы" гор.Кишинева, за рестораном "Бутояш" был обнаружен в овраге труп Кузьминовой И.В., 1958 года рождения, с ножевыми ранениями в спину, посмертными отчленениями правой руки в локтевом суставе, левой молочной железы, в разрезанной и разорванной одежде.

При вскрытии и исследовании трупа установлено, что незадолго до смерти с погибшей был совершен половой акт и удовлетворена половая страсть в извращенной форме.

В этот же день прокуратурой Фрунзенского района гор.Кишинева было возбуждено уголовное дело по признакам ст.89 УК МССР.

Проведенными розыскными и следственными действиями установить лицо совершившее преступление не представилось возможным и дело производством было приостановлено до розыска преступника.

3 января 1980 г. в райцентре Кутузово, МССР, расположенного в 12 км от гор.Кишинева во дворе гр-на Вуткарева Ф.М. была обнаружена в портфеле отчлененная голова неизвестной женщины с запиской на имя Вуткарева следующего содержания:

целесообразно возмощивать себя, поэтому Скрипичи-
но с 15-148 4м месом следует возбудить
Но предварительным следом Скрипичи-
но 11. был направлен на Судно-психиатриче-
скую энцефалографию. В судебном заседании
была проведена Судно-психиатрическая
Но заключению Судно-психиатрической
Скрипичи-но с 15-148 4м месом
либидина, поэтому Судно-психиатрическая
целесообразно возмощивать себя.

При рассмотрении мер наказания по отношению Скрипник Я. И., Судебная коллегия установила, что он чинил сопротивление своему аресту и расстреливался в совершаемом преступлении, но добровольно характеризовался, а также признал и обвинил себя в совершении совершенного преступления. Но отсюда следует, что убийство Куполенко было совершено в состоянии сильного эмоционального возбуждения. Судебная коллегия считает необходимым ввиду обстоятельств дела и Скрипник необходимо применить к нему смягчающую меру наказания - расстрел.

черу какадзунъ - русск. мч.
На основании изложения и руководств
ст. 241-242 ГК МСР, будет составлен
Протокол.

С крииной Продера Михайловга привит
высотами в совершенно присутственной презу-
моверенной ссы ссы 145 т. 1; 119 т. 2; 148, 88 т. п.
0°, 0°, 3° 4х месс и нагаиной ссы нагаиной
по ссы 145 т. 1 4х месс - 1 год месса ссы
по ссы 119 т. 2 4х месс - 5 лет месса ссы
по ссы 148 4х месс - 2 года месса ссы
по ссы 88 т. п. 0°, 0°, 3° 4х месс - месса ссы
нуто месса месса - рассейра.

В силу ст. 39 ч. 1 ст. 60 Конституции РФ
мера наказания Смирнин Е. Н. назначилась
смертной казнь - расстрел.

15 148 4x СССР - управление.

ХОТЭРЯ
ПРЕЗИДИУМУЛУИ СОВЕТУЛУИ СУПРЕМ АЛ РСС МОЛДОВЕНЕШТЬ
ПОСТАНОВЛЕНИЕ
ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА МОЛДАВСКОЙ ССР

По ходатайству о помиловании осужденного
СКРИПНИКА П.М.

Президиум Верховного Совета Молдавской ССР **п о с т а н о в л я е т :**

Отклонить ходатайство о помиловании **СКРИПНИКА** Профира Михайловича, рождения 1951 года, уроженца с.Годжинецты Каларашского района Молдавской ССР, жителя гор.Кишинева, осужденного Судебной коллегией по уголовным делам Верховного Суда Молдавской ССР 9 февраля 1981 года по пп "б", "е", "з" статьи 88, статье 148, ч.1 статьи 145 и ч.2 статьи 119 УК МССР к смертной казни.

Президиум
Верховного Совета
Молдавской ССР

И.Калин

Секретарь Президиума
Верховного Совета Молдавской ССР

А.Мельник А.Мельник

гор.Кишинев,
2 апреля 1981 года

№ 835-X

аг

Верховный Суд СССР

20.08.81

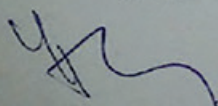
Д-37/81

02ДВ-303-81 от 30.07.81

Сообщаем, что Приговор Верховного суда Молдавской ССР от 9 февраля 1981 года в отношении осужденного Скрипника Профира Михайловича приведен в исполнение 15 августа 1981 года.

Председатель Верховного суда

В.К.Мелека

Editură și tipar:

„Sinectica-Com” SRL,
str. Onisifor Ghibu, 9/1,
tel.: (022) 20-27-15

Adresa redacției:

Republica Moldova, MD-2005, mun. Chișinău,
str. Mitropolit Bănulescu-Bodoni, 26,
tel.: (022) 22-50-75, fax: (022) 21-20-32,
e-mail: revist@procuratura.md
www.procuratura.md/md/RP/

9 772587 360006 >

© Procuratura Republicii Moldova, 2019

